

ВІСНІ

ОРГАН ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНОЇ ДУМКИ
КРАЙОВОЇ УПРАВИ БРАТСТВА КОЛ. ВОЯКІВ 1 УД - УНА В НІМЕЧЧИНІ

Рік XIV.

Листопад 1963 р.

Ч. 111

У двадцяту річницю створення 1 УД УНА

Біжучого року, серед інших ювілейних дат, ми повинні також згадати і відзначити дату: 20-ту річницю організації 1 УД УНА з її початковою назвою дивізії «Галичина» під час другої світової війни.

Насамперед це є обов'язок бувших членів тієї формації, які сьогодні перебувають у розсіянні на усіх п'ятьох континентах земної кулі.

Двадцять років тому була це, беззаперечно, знаменна подія на наших прадідівських землях, як також для всіх українців на чужині. Відомість про домовлення українського проводу з відпоручниками Третього Райху, за яких прийшло до організації окремої української збройної одиниці, була сприйнята нашою спільнотою по різному.

Разом з проголошенням рекрутації до дивізії «Галичина», розпочалася пропагандивна акція серед нашого громадянства «за» і «проти» вступу до твореної військової формації. Метою автора цієї статті не є видавати засуд одній чи другій публичній opinio в такій важкій справі, як творення української збройної сили, а тільки об'єктивно наświetлити наше тодішнє політичне становище, та почування добровольців, які перші зголосились до дивізії.

Ці почування були зовсім відмінні в осіб, що вже брали участь у збройній боротьбі за наші ідеали, від почувань молодшої генерації, яка щойно залишала шкільну лавку. Коли перші з розвагою та оправданою дозою скептицизму оцінювали наші шанси в тотальному змаганні двох світів, та нашу збройну участь в ньому, перед нами також стояло те саме питання: «за» і «проти». При цьому бралось під увагу знаменні факти: доля Закарпаття, арешти нашого політичного проводу і студентства в Києві і у Львові, Трансністрію, Генеральну Губернію, Східні землі України, обеззброєння вже існуючих формацій (Нахтигаль і Ролянд). Все це було вже за нами — замість сподіваного українського уряду у Києві. Виглядало, що справа наша була вирішена гітлерівською клікою на нашу некористь. Але і за тих обставин аргументи «за» були дуже сильні. Пригадаймо, що в часі творення української дивізії положення німецьких збройних сил було захитане. Сподівана перемога Москви могла привести до нового збройного конфлікту зі західними альянтами, про що голосно говорили советські партійні провідники на окупованих ними областями Західної України. Коли б до того прийшло без нашої збройної участі по стороні альянтів, ми знову не мали б ніяких шансів для позитивного вирішення українського питання. Організація збройних сил — це дуже складне і коштовне питання вже існуючих державних народів. Хто ж в тих обставинах, хотів би допомогти нам? Як знаємо, тільки Німеччина (хоч й запізно) могла дати нам зброю та модерний вишкіл. За тих непевних політичних обставин ми повинні були на такий крок рішитися, й це є наш найбільший аргумент.

На оправдання такого нашого рішення варто тут навести характерний інцидент, який мав місце вже у таборі Ріміні, де перебувала більшість дивізії, після капітуляції Німеччини. На кінці 1946 року, український табір відвідав командир середземної англійської армії ген. Андерсон. Після рапорту українського команданта табору, ген. Ан-

„Wisti“

Mitteilungsblatt für Bruderschaft der ehemaligen Angehörigen der 1. Ukr. Division.
Jahrgang XIV. November 1963, Nr. 111

Postverlagsort München.

Herausgeber:

Bruderschaft der ehemaligen Angehörigen der 1. Ukr. Division

дерсон з явною і з нестриманою злобою запитав його: чому українська збройна формація билася за інтереси гітлерівської Німеччини? Одержавши заперечну відповідь, ген. Андерсон знову запитав: «коли вона не билася за ті інтереси, то для якої цілі ви взяли зброю від тої ж Німеччини»? На це я відповів, що п. генералові певно відомі з історії воен випадки, коли отримана зброя, в певних обставинах поверталася проти того, хто її дав, щоб захищати інтереси свого народу, тому ми і взяли німецьку зброю, щоб боротись за українську справу. Тільки після того, генерал виявив бажання ближче ознайомитись з нашим таборним життям в Ріміні. Залишаючи табір вже з приязною усмішкою, він видав наказ — задовольнити потреби таборовиків в розмірах більших від наших власних вимог. На цьому багато скористав наш Юнацький курінь. Така була реакція вояка-чужинця в світлі наших вели-

ІЗ ЗМІСТУ:

С. Ласькевич

У ДВАДЦЯТУ РІЧНИЦЮ СТВОРЕННЯ 1 УД УНА

Корнцло М.

В ДИВІЗІЇ

І. Цапко

ПАРТИЗАНИ НА СХІДНІЙ УКРАЇНІ

О. Городиський

З ЩОДЕННИКА ПЕРЕКЛАДАЧА

О. Юркевич

СПОМИНИ КОЛИШНЬОГО ПОРУЧНИКА УГА

М. Битинський

УКРАЇНСЬКІ ВІЙСЬКОВІ ПРАПОРІ І КОРОГВИ

Ф. Кордуба

ДИЛЕМА РЕФОРМИ НАТО

П. Дубиняк

БИТИ МОСКВУ П ЗБРОЄЮ

П. К.

ПАНІКА І БОРОТЬБА ПРОТИ НЕЇ

Рецензії — З життя кол. українських вояків —
Оголошення.

Корнило М.

В ДИВІЗІЇ

(Продовження з числа 110)

Всім відомо, як батьки і «вірні дівчатка» дбали про своїх хлопців, які проходили рекрутський вишкіл у вишкільному таборі в Гайделягрі і мали стати найближчого часу зміною українським збройним силам з Визвольних змагань.

Так думали ми... Та коли нас щонеділі відвідували у таборі наші батьки, то вони оповідали нам, що в краю майже загальна мобілізація. Там твориться нова збройна сила — УПА. Українська молодь проходить вишкіл у карпатських лісах. Багато з них вже віддали своє життя, захищаючи рідні села перед звірствами червоних партизанських банд і німецьких поліційних відділів. Тут і там шляються польські боївки, яких підтримує «кріпо» і місцеве польське населення. Села наші горять, народ страдає. Німці далі роблять облави і масово вивозять молодь до Німеччини на примусові роботи. Непокірних стріляють, вішають або засилають у кадет.

По містечках і селах повно «чубариків» (Im Dienst der deutschen Wehrmacht), які цілими групами переходять до гарцюючих в терені червоних банд. Тривожні вісті... А ми тут. Чому не на рідних землях? Хлопці ще міцніше затискають зуби і вишкільну зброю. Для німецьких капралів це не грає ролі. Ганяють нас, і ждуть терпеливо на недільні відвідини: — «процесію» і «шпек». Вони нашої української думки не знають...

Говоримо потайки між собою, плянуємо, уявляємо і радимось зі старшими віком, загартованих у боях, старшинами з Визвольних змагань, що разом з нами на вишкільні. Спільна доля поєднала нашу різницю віку і погляди. Вони заступили нам наших батьків, бо ж лише вони одинокі розуміють наші затривожені серця і біль за кривди, що його завдає ворог, залишеним там в краю нашим братам. Вони тут з нами, і найкраще знають нашу журбу і недолу.

«Ждїть хлопці, терпїть і вчїться воєнного діла! Наш час ще не прийшов!» — піддержували вони нас на дусі. Деякі не витримали! Почалися втечі з вишкільних сотень. Поодинокі, а то й групами, одні — по зв'язках думали перейти до УПА — другі додому. Молодечий часом не розважний, а юнацький запал поклав декого в могилу. Де-

які втратили дороге життя, не прислужившись Україні. (Мої друзі тямлять ту страшну ніч, яка поставила увесь вишкільний табір на ноги). Ніхто нікому не дорікав, не виправдував, бо всі ми переживали однаково. Кожний з нас знав, що у війську за втечу карають смертю. Німці затривожені втечею стрільців замикали на ніч зброю і наказували, а то й просили українських старшин вплинути на стрілецьтво і здержувати їх від втечі. З часом все заспокоїлося!

Вишкіл проходив твердо, без змін. Поділені на сотні ми його вже закінчували.

Я опинився в 12-тій сотні важких кулеметів і гранатометів, якою командував, високий на зріст німець Шнеллер. Це була гарна, дібрана сотня як українців, так і наших вишкільників, німців. Важливіших непорозумінь не було, а коли деякі й були, то їх звичайно полагоджувалося в сотні. До одного з більших випадків можна б зачислити стріляння цвяхом «на остро» до нашого командира під час вправ.

Я завжди цікавився важкою піхотинською зброєю, і, коли мене перенесли до кулеметної чоти 12-ої сотні, то я дуже тим врадувався. Тут я часто служив перекладачем, бо німецькою мовою володів добре. На польових вправах мою «амбіцією» було дорівнятися з Гивілем, який був, безперечно, найкращим кулеметчиком сотні. Годі було собі уявити Гивіля без кулемета, а кулемет без Гивіля. Вони доповнювали один другого. Цікавим збігом обставин Гивіля приділено в 1944 році до моєї сотні (30) I, 4) на фронті.

Від самого початку військового вишколу і перших днів дивізії, мабуть найкращими і нерозлучними друзями стала наша трійка: Іван Скіра, Зенон Козак і я. Пізніше, в підстаршинській школі в Радольфцелі, включили ми ще й «тата» — покійного Каравана, б. учителя школи в Сокалі. Він і зв'язував нам тверді, а часом гіркі дні пруського вишколу. В оточенні під Бродами він склав свою голову, обороняючи з друзями рідні ниви перед большевицькими займанцями, залишаючи вдовою дружину та двох маленьких доньок сиротами.

Нашими сусідами в Гайделягрі були ще два інші виш-

У ДВАДЦЯТУ РІЧНИЦЮ СТВОРЕННЯ 1 УД УНА

ких контрверсійних поглядів про питання «за» і «проти».

Якщо ходить про почування молодших рядовиків дивізії, то ними керував лицарський дух нашої історичної минувшини — дух князівської доби, славного козацтва, гетьманів та сучасної боротьби. Був це патріотичний вияв за державне існування свого народу.

У нашому міркуванні «за» був ще один практичний чинник вартий уваги. Не було для нас ніякою таємницею, що рішення німецького уряду про творення української дивізії ґрунтувалось не на мілітарних потребах (бо два роки були вже страчені), а виникало з політичних мотивів. Розважалась обома сторонами, можливість уникнення фронтової акції для твореної формації. Рівночасно був виданий наказ німцями про те, що українці, перебуваючі на примусових роботах у німецькій індустрії, могли добровільно голоситись до дивізії. В той час вже відбувалось посилене бомбардування німецького промислу, де щоденно гинули і наші люди, переважно молодь. Стягнення її в ряди дивізії давало певні шанси на її охоронення від загибелі в фабричних мурах. Тільки через катастрофальне положення німецьких армій на сході, дивізія знайшлася в брідському кітлі, але й там наші втрати не були вже аж такі великі.

Аналізуючи згадані події з перспективи двох минулих 10 років, належить ствердити, що творення української

дивізії не було помилкою, бо ніхто не міг передбачити вислідів того тотального змагання двох потуг. Напевно і сам Гітлер, з його досконалою військовою машиною, не очікував такого кінця війни.

Прислухаючи до творення дивізії, ми зв'язували наші надії з відновленням українських військових традицій, що так важливим чинником є для плекання нашої державної думки. Ми не мали на думці воєнних баталій ані чисельності їх, нас цікавило більше внутрішній зміст почувань зв'язаних з можливістю бути готовим до дальших дій в слушний час для нашої кінцевої мети.

Дивізія не була регіональним твором, в тих обставинах переважали в ній переважно сини галицької волості, але дух був соборний, в ній були заступлені усі наші області, а зокрема в її командному складі. Правдою є, що дивізія не залишила за собою спадщини українських січових стрільців, однак це був свого роду воляцький епос у зовсім відмінних умовах його формування.

Пам'ятаймо завжди, що Українську Державу нам не подарує ніхто, вона мусить бути зброєю здобута, і тільки таку мету мали всі ці, що добровільно до дивізії голосились, жертвуючи для цього своє власне життя.

Згадуючи про їх чин сьогодні — всім їм живим і — в розсіянні суцям належить признання і пошана, а перед упавшими членами збройної одиниці — склонімо наші голови!

Майор С. Яськевич

кільні табори: естонської і хорватської дивізій. Вони днями мали вже відходити на фронт. Естонці не раз вечорами заходили до нас і пропонували нашим стрільцям зброю і амуніцію, в заміну за сало і горілку. Це бентежило нас, бо український вояк в жодному випадку не віддає своєї зброї. На фронті я бачив, як наші голодні хлопці, не торкаючи «залізних» харчових припасів забитих — витягали з їх застиглих рук «панцерфаусти і гранати», витрясали «пантронташі» і вибирували останні набой. Це свідчило про бойовий дух молоді; любов і пошану до зброї, та зрозуміння, що з повними шлунками, але без зброї проти ворога нічого не вдієш. Тому й бойові терени вправи наші сотні приймали з повною увагою і відданістю. По 5-х місяцях вишколу, хлопці повзали в терені, як вужі і справно володіли всією зброєю, немов загартовані фронтовики. Зовсім природньо, що найкраще нами виконувалися нічні вправи. Тут, ми під прикриттям ночі почувалися, ніби у себе вдома. Хоч може і не могли ми дорівняти німцям їхнім «дрілом» впоряду і парадом, але здійснення нами бою в терені свідчило про добрий рівень і якість наших полків. Та це був час вишколу і маневрів, а нас чекав ще фронт...

НІМЕЦЬКА ОФЕНЗИВА НА УКРАЇНІ І МИ

Тепер пригадаймо собі воєнну ситуацію на східному фронті в той час, коли наша 1-а УД мала включитись у воєнні дії зі своєю мрією боротьби проти Москви і комунізму.

Здавалось, мряка війни затьмарила увесь світ, а наші очі дивилися лише туди, де з кожним днем, а то й годинно змінювалася фронтова ситуація на користь... Москви.

Що сталося із ставленим тараном німецьких збройних сил, який навіть не здобувши лінію Мажіно, зумів підкорити Західну Європу? Виправлена стратегія Наполеона, з доповненням перфідності Макіявеля і фантастичної гарячки Магомета — гарантували непереможність залізної німецької потуги. Тимчасом — під натиском советської контрофензиви вона почала корчитись і тут на Сході почалася її трагедія. 1942 рік здивував цілий світ і налякав його великими воєнними перемогами німців на Сході. Німецький офензивний план «Барбаросса», зумів створити кольосальний фронт, який починався на кольському півострові, тягся до Ленінграду, досягав Калініна, Москви і Тули, пробігав на південь коло Вороніжа, впродовж бережжя Дону, вривався аж під Сталінград над Волгою, і, опершись міцним коліном на Кавказі, забезпечував правим флянгом приступи до Озовського і Чорного морів. Він дав німцям виграти у 1-ому етапі війни перемогу на Сході, але став теж і причиною повного політично-військового компромісу і поступлення альянтів на користь Москви. План його дій і руху як мені відомо, виглядав так:

В зоні операцій, поділених рікою Прип'яттю, наступи на північному і південному секторах головню відбувалися на північних теренах, де лежав центр гравітації німецької офензиви. Для цього призначено дві головні групи. Південна група, зміцнена танковими і змоторизованими частинами, здійснювала центральний удар із свого вихідного становища, розміщеного колом на північ від Варшави, напрямом на Білорусь, та співдіяла ліквідації советських сил з групою Північ у Прибалтійських країнах. Група армій Північ — оперувала зі Східних Прусів, генеральний напрям якої — Ленінград. Після опанування Ленінградом, головною метою німецької офензиви, — це здобути Москву, — центр комунікацій і збройної індустрії.

Армія на південь від Прип'ятті мала своє окреме завдання — блискавичним ударом з Люблинщини здобути Київ і швидкими темпами проникнути глибоко на флянги та тили советських з'єднань, просуваючи їх вздовж Дніпра. Це давало можливість примусити советські збройні сили до вирішального бою в зоні центра гравітації, де на напрямках Мінськ-Смоленськ і відногах Прип'ятті, Дніпра і Десни мали чекати 51 німецьких дивізій.

Рефлектором німецької інвазії на Україні був економічний фактор — багатство України та її індустрія, що уможливлювало б створення бази прохарчування і продукції для постачання німецьких армій на східному фронті. Однак, по перших невдачах на півночі — під Ленінградом і Москвою, німецький вояк стрів концентрацію оборони і контратаки, якій сприяв втрачений німцями час і клімат. Головна увага німецького «списа» зосередилася на південному фронті, де, після своєї великої перемоги у київському «кессельшляхті» (казані) головною ціллю дальшої німецької офензиви було: забезпечити поклади румунської оливи, прочистити береги Чорного моря і досягнути «воріт» Кавказу. В тому самому часі з Харкова і Вороніжа, коридором Дінця і Дону, паралельним клиновим маневром конечно було здобути лінію Дону та теренів на пів. схід до його вливу коло Ростова і, поширюючись, пробитись на чоло відступаючого советського фронту, щоб правим крилом відтяти Майкоп та кавказьку оливу від постачання її советському фронтові, як теж і забезпечити шлях з Ростова, через кавказькі гори, до Тифліса і Баку.

Ліве крило мало здобути Сталінград на Волзі і тим допомогти вирівняти німецький фронт вздовж Дону, аби відпочити, перегрупувати армії, забезпечити їх припасами воєнного матеріалу для кінцевого удару на Волгу. Пасмо Кавказьких гір мало б стати сильною випадковою базою на Персію, щоб замкнути або паралізувати альянтам шлях постачання воєнних припасів, які вони доставляли червоній армії.

Згідно з планами «Барбаросса», проти сил червоної армії, яка нараховувала на своєму західному фронті 155 дивізій, а в другій фазі війни зросла до 360 дивізій, німці впровадили 118-121 своїх дивізій, включно з резервами.

Північна армійська група Леба коло Балтики мала 30 дивізій і 1 панцерну групу (3 танкові і 3 моторизовані дивізії).

Центральна армійська група фон Бека на шляху Мінськ-Москва мала 51 дивізію і 2 панцерні групи (9 танкових і 7 моторизованих дивізій).

Південна армійська група Рундштедта мала 37 дивізій і 1 панцерну групу (5 танкових і 3 змоторизованих дивізій).

Москва переважала кількістю людей і матеріалу, головню у другій фазі війни, але німецький вояк переважав вишколом, а частини своєю еластичністю і приміненням блискавичного концентрованого вогню.

Повалення московського поневолення і комуністичного режиму на Україні сприяло позитивно першій фазі німецької офензиви, а скінчилось провалом українського фронту через хибну гітлерівську політичну короткозорість.

Принципом операцій німецької офензиви було вичути слабкі місця на фронті ЧА, ізолювати її більші з'єднання і змушувати їх без відпочинку пробиватися взад, — одинокий напрям відступу з розставлених сітей.

Метою німецького стратегічного маневрування було — знищити головні сили ЧА в боях поблизу власних кордонів, і жодною ціною не просовуватись у глибину ворожої території, куди відв'язуючись від німецького натиску, і, не вступаючи в бої, поспішно відступала ще не зовсім розбита ЧА, використовуючи сприятливі на той час умовини клімату, який перешкоджав німецькому наступові, паралізуючи постачання. Своїми блискавичними проривами німці досягнули ряд великих перемог, що майже рівнялося виграній війні. Змоторизовані частини і танкові з'єднання німців, при співдії летунства, завдали великих втрат ЧА включно зі знищенням найкращих вишколених і вивінуваних дивізій.

Та в протилежність до позитивного розвинення фронту, негативно, а то й катастрофально відбилась на німецьких арміях глибина терену, куди й відступали большевики, залишаючи за собою усе знищеним. На південному фронті 600 німецьких танків зв'язувалося 2400 червоними танками советської армійської групи. Подвоєне число 10-и

німецьких панцерних дивізій до 21-ї, не дозволило німцям мати фронт пропорційно до піхоти, а жадоба гітлерівців близької перемоги значно зменшувала силу ударів, коли приходилось зустрічати зконцентровану червону оборону під час наступів на великі міста. Подібно, як у Людендорфа за його часів, традиційною помилкою німців стратегічного задуму було — продовжувати генеральний наступ тоді, коли вже не малося шансів на перемогу.

Розрахунок кожного свідомого українця в той час, а головню українського вояка, що став в 2-гій світовій війні на боці тих, які боролися проти Москви і комунізму, був простий, далекосяглий і не ускладнений. Червона армія большевиків і армія німців не тільки смертельно скривавлялися, але одна з них вийде переможцем. Якщо вийде переможцем німецька, то її потім знищать західні потуги. Коли ж вийде переможною московська, то в таборі воєнних союзників прийде до протиріч, які доведуть до воєнного конфлікту і знищення большевизму. Багатством нашого патріотизму — це понад все, щира любов до України. Замало проте було в тому часі стояти лише на поготові. Треба ще мати кадри і належний військовий вишкіл з модерною зброєю, та пізнати методи боротьби ворога. Постанови УПА в Краю завершувала український національний плян, бо лише по-державницькому думаючи нація мусить мати всі потрібні атути в руках. УПА — це був національний зрив і поклик волі народу, УНА — мала б стати шахами в руках цілого народу.

Вступаючи в ряди дивізії на боці німців, ми розуміли, що Москва є першим смертельним ворогом України. *Якщо б під час останніх світових змагань не було УПА і УНА — історія не визнала б продовження боротьби українського народу проти Москви.* Століття минуло і 2-га світова війна доказали, що колишні вороги з'єднано боролись у спільному інтересі проти одного ворога. Так було колись, так є тепер, а нам усім українцям найвищий час цього навчитись від чужих. *І хоч доля упівців і дивізійників була жахлива по війні бо нас ненавиділи лише тому, що ненавиділа нас Москва, але це нас не лякало.* Більшість наших добровольців вступала в ряди дивізії за таємним наказом ОУН, а зв'язок наш з краєм не втрачався ані на вишколі, ані на фронті. Упівців і дивізійників зв'язав один наказ, одна ціль, спільна вояцька дружба.

ДИВІЗІЙНА ВІДПУСТКА В УПА

Під кінець вишколу в Гайделяґрі сталась зі мною цікава пригода. Ще перед виїздом дивізійної чоти до Ходорова на «дожинки», куди я був висланий від 12-ої сотні, я одержав «маршбейфель» до Львова. Властиво це була звичайна формальність, та яка була моя радість, коли тієї самої неділі, по «відвідинах» мене у вишкільному таборі, я супроводив мою маму і сестру Галю до рідного містечка. Після полагодження «справ» у Львові, ми приїхали до Стрия, — міста мого гімназійного життя. Тут мене зупинила фельдшандармерія, бо місце мого призначення — Долина — лежала вже у смугі партизанських дій. Щойно по 2-ох годинах мене відпустили на власне ризико.

Дійсно вночі кругом палали заграви, немов горіли всі села. Наш поїзд то під'їздив, то зупинявся. Оминаючи містечко знайомими стежками в полі, якими бігав змалку, прямував я до своєї хати. Тут і сталась незабутня пригода — «зловили німця»! Як з-під землі вискочили озброєні тіні і за хвилину я вже стояв роззброєний, віч на віч серед ночі, перед командиром тих, що мене зловили. Він наказав завести мене до першої хати і я зразу впізнав знайомий голос... шкільного друга Михайла Мельниковича. Яка була радість, а хлопці, сміючись, кпили, що свого зловили. Так ми провели в родині 3 веселі і безтурботні дні. Мій друг пропонував мені залишитися в рядах УПА. Тут я зустрів деяких командирів УПА: Вира, Буйтура, Грома і Богдана — вірних синів України, які довго ще після закінчення війни зводили тяжкі бої з большевиками і полягли чесною вояцькою смертю на полі слави. З ними поляг і мій друг Михайло, влаштувавши відділові НКВД пастку і таки на власному подвір'ю по-

мер на руках свого батька Степана, спливаючи кров'ю від ран. Важко прийшлося вертатись назад до Гайделяґру, покидаючи рідню і друзів.

Пригадую незабутні дні в підпіллі ОУН до відкритої дії УПА у моїх родинних сторонах. Порівнюють регулярний вишкіл Дивізії до вишколу стрільців УПА. Коли хто мав сумнів щодо військового вишколу стрільців УПА, то дуже помилявся, бо я мав нагоду приглядатись полемим вправам протягом кількох днів мого побуту там. Я засвоїв собі багато дечого на майбутнє. Взірцевий порядок, слухняність і дружба стрільців зі старшинами відчувались на кожному кроці. Кожушки і цивільний одяг доповнювали різноманітність уніформи. Стрільці вправлялися німецькою, советською, мадярською і польською зброєю. Були підстаршинські і старшинські вишколи. Часто безпосередньо з полемим вправ приходилось ставати до бою з гітлерівцями, а головню з червоними моковсько-большевицькими бандами, що грабували людей в лісі, нападали ночами на села. Мене дивував чудово зорганізований зв'язок і сигналізація, а понад усе — конспірація і забезпечення.

По приїзді до Гайделяґру досить важко було мені при звичаїтись до нової, хоч і «старої» атмосфери.

Та друзі скоро розвеселили, а «гінлеген» — «ауф марш-марш» вибили мрії про ліс. Я знову став вояком регулярної армії, аби скоріше дочекатися фронту на Рідних землях! Туди мав прямувати наш вишкільний табір. Всі ми пригтовлялися прямо з відданістю до розправи з червоним ворогом. Ніхто з нас не мав сумніву, що наш дивізійний фронт буде мати повну співпрацю з УПА.

І не допомогли палкі слова губернатора Вехтера, який на «дожинках» у Ходорові закликав нашу пропагандивну чоту і всю українську молодь стати плече до плеча з гітлерівцями паплюжно говорячи про ліс (УПА), старався переконати нас, що партизанка це негідна дорога для української молоді.

Багато старшин, підстаршин і стрільців української дивізії «Галичина» знайшли захист в частинах УПА, коли в оточенні під Бродами, Москва кинула на нас найкращі сили, щоб знищити силу, віру і посвяту Рідній Україні.

РАДОЛЬФЦЕЛЬ

Нарешті прийшов час покинути Гайделяґер. Почалися приготування до відрядження наших стрільців на спеціальні вишколи та до підстаршинських шкіл. Це була приємна вістка, бо виправдалася вимріяна можливість спеціалізації воєнному ремеслу.

Я попав з близькими друзями до школи в Радольфцель, біля швайцарського кордону, куди відправляли нас наші «старі» старшини. Багато можна було б написати про нашу «маршруту» через Польщу та споминів з підстаршинської школи. Напр., незабутні хвилини твердої капральської школи і вправи з постійними нічними «візитами» американських і англійських бомбовиків. Вони найбільше в'їдались нам в печінки, бо регулярно щоночі, замість заслуженого відпочинку, заганяли нас у протилетунські «гнізда». Зі значної висоти літаки бомбами нищили одну з німецьких індустріальних зон, головню Фрідріхсгафен з його поважними протилетунськими інсталяціями.

Радольфцель — «кадрове» місто, старої школи, що лежало на шляху сполучення через Констанц до Швайцарії і було центром нашого «групенібунгспляц-у» з теренами: Іберлінг, Зінген, Штоках, Тутлінген і Донаушінген (тут випливає Дунай).

Наш «панцер-гренадирський» вишкіл був дуже строгий і від нас вимагали багато. Коли порівняти вимоги від нашого стрілецтва під нашою командою у Нойгамері, а потім на Словаччині, то вони були далеко лагідніми. Ми мали спецвз-інструкторів і хоч вони тримали нас у залізній дисципліні, але наше товариське відношення відбилося позитивно на нашому 5-ти місячному співжитті. Ми шанували їх за те, що вони були знаменитими жовнірами-інструкторами і своє знання старалися вповні передати нам.

Полк. І. ЦАПКО

Партизани на Східній Україні

(Продовження з 109-го числа)

За відомостями, в м. Бахмуті, як і вже по всьому Донецькому басейні з густою залізничною сіткою — було повно большевицького війська яке трималося залізниць. Загальна ситуація не була для нас сприятливою, тому рішено податися в такий район, де можна було б вичікувати дальших подій, може й українського війська та як дозволять обставини, пробиватися на захід через Барвінкова-Лозова.

Таким простором зручним для партизанів, був лісистий терен по правому боці ріки Дінця з осередком кого Голої Долини.

В ДИВІЗІЇ

Варто згадати, що крім кадрового і полевого вишколу, ми мали т. зв. «політичні науки», в яких німецький комісар старався психологічно наставити нас добре до Райху, а також перевірити рівень нашої української національної ментальності і життєвої інтелігенції. Прийшлося проходити всякі іспити, починаючи від іспиту витривалості (яке пригадувало нам часом порожні шлунки і залізні порції), далі — набуття підстаршинських знань, теоретичних і практичних, і, кінчаючи іспитом зрілості, не поминаючи при тому латини (скандовання поезій Вергілія Цезаря, Кльопфштока, Гете) та логаритмів. Це все відносилось до «цензусу» і кандидата на будучого старшину.

«Політичні науки» однаке ще більше поглиблювали національну прірву між нами та соціал-фашизмом, і нам, замість застриків націонал-соціалістичної доктрини повелось переконати їх, що нашою одинокою ціллю в «Новій Європі» є незалежна українська держава і своя армія. І нераз німці хитали головами, бо там на Україну вони послали свого вояка проти українських «бандитів», а тут, тих же самих «бандитів» вчили військового ремесла у своїх найкращих школах.

В час дозвілля ми познайомились з дівчатами з Великої України, які працювали на місцевих фабриках важкої індустрії, куди їх силою перевезено з України. Треба згадати, що оту зустріч zorganizувув наші «політ-комісар» як доказ «національної толеранції».

Радольфцель, з одного боку залишив у моїй пам'яті спомини про дощі, мокрий сніг, повзання в день і вночі по липкому болоті, гук сирен і моторів та стукіт тяжких черевиків «по бетоновому гофві» під такт різкої німецької команди.

Але ми одержали тут докладний «шліф» вишколу, якого не могли мати на рекрутському. Докладно ми вивчили нашу зброю, силу та засяг, піддержку, або доповнення і застосування вогню під час боїв. Ми вивчили теренознавство — топографію і вмілу поведінку на терені. Тактичну структуру — склад і співдію, зв'язок, завдання бойових формацій, роди зброї, роди боїв і фронтові відтинки в рамках роя, роти, а навіть сотні. Засвоїли і вправились у засобах і методах протилетунської і газової боротьби та оборони. Одним словом молоді хлопчики перетворились на справжніх вояків, які не прогаляли часу у «капральському університеті», а були готові піти на зустріч своїм побратимам-стрільцям, що ждали їх наказів на фронтове діло.

Проминуло Різдво і наші 5-ти місячний вишкіл закінчено великими збірними маневрами, в яких брало участь кілька шкіл.

Ще перед виїздом до Нойгамеру, нас повідомлено, що ми переходимо із моторизованих у «запрягові частини піхоти». Знову завантажено нас у вагони, які спішно повезли нас на схід, до Нойгамеру, де сконцентрувалась наша дивізія і приготувалась вимаршувати на галицький фронт.

(Далі буде)

За нами большевиків не було, ніхто за нами не йшов, як не було їх майже в цілій тій околиці. Полк зробивши кілька переходів, підтягнувся до лісів, що густо вкрили Донецький крає.

В лісах Макатихи, по колишніх лісових мастьках графа Рибопера та по скитах (хуторах) Святогірського монастиря, аж до великого села Маяки, розташувались партизани.

По хуторах та селах було ще всього вдосталь. Партизани діставали все потрібне, були теж величезні запаси фуражу, а в лісах дуже багато диких кіз. Наші стежі були у всіх потрібних пунктах, а бойова розвідка провадилась на Ізюм, Святі Гори, Титянівку на Дінці й на Барвінкову.

Весь час свіжі відомості давали більш-менш ясну ситуацію. Російські большевики сунули на південь, в Україну, як зграя сарани... Так на тім постою пройшла весна й кінчалось літо (в тій чудовій, українській природі) й поза різними акціями та сутичками поза районом розташування, козаки мали добрий відпочинок.

Було тоді також багато епізодів та бойових акцій різного характеру з яких найбільш показною була така:

Одного разу, 14 серпня 1919 р., розвідка вислана на Барвінкову (від постою штабу коло 25 вер.) донесла, що там прибула з Лозової якась більша большевицька частина, штаб якої є на станції. Червоні мали за завдання окрім «боротьби з контрреволюцією», тобто українцями, ще стягати в першу чергу харчі. Але як потвердив прибувший до нас разом з розвідниками повстанець-залізничник, большевики просто грабують, насилують та вічно п'яні — стріляють населення.

Вислано було тоді від полку спеціальний загін в 320 партизанів під командою пор. Демиденка, з метою, партизанським налетом знищити ці передові відділи наступаючого ворога. З допомогою місцевих повстанців від яких був у нас залізничник, цей загін скритно підійшов до ст. Барвінкова, де стояв большевицький штаб та ешелюни і під ранок напав з одного боку на станцію, знищуючи їхній штаб, а з другого на ешелюни. Рейки в кінцях ешелюнів одночасно зірвали. Було нищено ворога безпощадно як лише вміють партизани.

Успіх цієї бойової акції був повний, а наша півсотня вислана до Барвінкова, ще побила тих червоних, що тікали звідтам, почувши стрілянину й вибухи на станції.

На другий день коло півночі, наші партизани, двома шляхами (щоб на всякий випадок спутати сліди), прибули до полку, маючи наших 7 поранених. Пригнали 18 з червоного комсоставу та до сотки ще живих большевиків, залишки з тих, що «оперували» в м. Барвінкове. З полоненого большевицького комсоставу були за національністю: 13 москалів, 3 китайці й 2 лотиші. На допиті встановлено, що їхня частина мала назву: 2-й Продовольчий полк, весь зложений з москалів північних губерній та трохи азіятів, зформований в Курську.

Дня 27 серпня 1919 р. в штабі полку відбулася нарада старшин в присутності старших підстаршин. Після звітів й вияснення загальної ситуації, розроблено план й вирішено йти за всяку ціну на з'єднання з українським військом. Опісля дано наказ до підготовки до маршу. Рушати треба було за таким визначенням: напрямом Барвінкова, Лозова, Губиниха, Бабайківка, по зможі виминати більш населені пункти, а там на Кремінчук, або коли буде можливість то перейти Дніпро в Переволочній, в степи.

В степових районах оперували сильні відділи Отамана Степового (кол. цар. пор.), по повітах: Олександрівському, Чигиринському й Черкаському. З вісток що ми мали, Отам. Степовий, успішно діяв тоді в районі Чигирини, зв'язуючи або розпорошуючи значні сили большевиків. Діставалося від нього і махнівцям, що не завжди відва-

жувалися виступати проти його добре зорганізованих повстанських загонів.

Вже цілком готовий до походу Старобільський Партизанський кінний полк розпочав свій марш 30 серпня 1919 р., а ще перед тим заздалегідь, було вислано одну збірну, кінну сотню під командою пор. Гончаренка, із завданням пробитися до Отамана Степового, для зв'язку.

Але не судилося мені ділити далі долю моїх бойових побратимів. В умовах тодішньої повстансько-партизанської боротьби, бути пораненим чи хворим, це означало мучитись на возі, або в кращому випадкові на тачанці, при всіх рухах своєї частини. Особливо ж приходилось терпіти козакам, коли захворування чи поранення було тяжке. Тому, деколи була необхідність залишати їх по селах під опіку селян, які тоді досить радо приймали своїх й переховували від червоних. Отже, okazія мене не минула, хоч і був я загартований. Спочатку мав гарячку, а потім і на коня не сяду, захворів на тиф.

Рішив залишитися на місці, там де ми тоді були. На це погодились і наш полковий лікар та Осаул Черниш, що прийняв від мене командування полком.

І так, 2-го вересня 1919 р., я залишився в селі Маяках, як кажуть на волю Божу та опіку однієї вдови-бабусі, що мала хату під лісом.

До смерті буду згадувати стареньку вдову Олену П., що мене виходила з хвороби як рідна мати. Лікувала мене як могла, але врятувала і я став приходити до сил... Та одного ранку сповістила мене бабуса, що у нас в селі є вже інша власть... прийшли руські з погонами. Треба сказати, що перед цим, на короткий час до села заскакували «товарищі» встановлювати владу «пролетаріату». Нова влада, денкінська (Добровольчий Корпус ген. Май-Маєвського) мало чим різнилася від большевицької щодо українців, хіба що погонами, та були там «гаспада» замість «таварищі». Однаково «петлюрівцям» треба було критися. Після тифу я вже почав рухатись й рішив тікати на вільну ще від большевиків Кубань. При денкінському команданті був тут один старший писар з місцевих українців, він виставив мені посвідку та інші документи, що такий-то, рядовий козак Кубанського війська, після тифу повертається до Катеринодару.

Поволі зібравшись в дорогу та поцілувавши натружену руку бабусі, що мене благословила, моєї опікунки під час хвороби, сам зворушений, подався я на південь.

На нашій Кубані вже існувала ніби самостійна республіка. В Катеринодарі мав я нагоду спіткатися з деякими відомими діячами Кубанщини, як Л. Вич, Ф. Щербина, брати І. й П. Макаренки, К. Безкровний, та ін. І тут на Кубані, як старшина не міг я залишитися не чинним коли точилася боротьба з червоною навалою нашого козацтва. Зголосився я до Штабу Кубанського Військового Отамана й мене було направлено до І-ої кінної Куб. дивізії ново-формованої Кубанської Армії. В складі цієї дивізії мені прийшлося провести певний час в походах та боях проти большевиків, аж до відвороту козацького війська з Кубані до кордонів Грузії.

По цій трагедії кубанців, повернувшись знов в Україну вже через Болгарію й Румунію, пройшовши румунський кордон в Атаки-Могили на Дністрі, де 30 травня 1920 р. в комендантурі м. Могилова спіткав я старобільського партизана, військ.урядов. П. Носенка. Останній ще закликав Хор. Слюсаренка, який перебував в місті, що раніше був при штабі нашого Партизанського полку й після смерті сотн. Шуби, в о. полкового ад'ютанта. Обидва ці старшини доповіли мені про дальші походи й боеві акції Старобільського Партизанського кінного полку, що були вже після того, як мене було залишено хворим на тиф в с. Маяках на Слобожанщині.

Реєстр старшин Старобільського Партизанського кінного полку: (за час мого командування полком)

Осаул П. Черниш, сотник Шуба, сотник Тимченко, сотник Дмитренко, сотник Паславський, поручник Гулевич, поручник Гончаренко, поручник Демиденко, поручник Гутник, поручник Гречка, хорунжий Демків, хорунжий

Копаль, хорунжий Боренко, хорунжий Котляревський, хорунжий Слюсаренко, хорунжий Бурдейний, хорунжий Христенко, хорунжий Погребецький, хорунжий Дорош, хорунжий Мельниченко, хорунжий Іванюк, хорунжий Івченко, Полковий лікар (двірський радник-підполковник) д-р Ординський, лікарські помічники (клясні фельдшери) — М. Пилипенко, Павловський, Полковий ветеринарний лікар (колежський асесор) д-р Ів. Пащенко, ветерин. лікарський помічник (клясний фельдшер) — Калашник, військові урядовці — П. Носенко, Сердюк. На посаді молодшого старшини: підхорунжий Матвієнко, підхор. Книшів, підхор. Степаненко, бунчужний Калюжний.

Партизани, (що особливо відзначились в боях під мою команду)

Осаул П. Черниш, сотн. Шуба, пор. Гончаренко, пор. Гулевич, пор. Демиденко, хор. Слюсаренко, хор. Копаль, хор. Боренко, хор. Котляревський, хор. Дорош, хор. Іванюк, підхор. Книшів, бунчуж. Калюжний, штаб. сурмач-чотовий Базильський, чотовий Чорний, ройовий Сергієнко; козаки: Будняк, Сірий, Усенко, Сидоренко, Іванів та багато інших підстаршин і козаків.

Прапор Старобільського Партизанського кінного полку

Полк мав прапор, що був спочатку виготовлений для Старобільського Партизанського Загону — черницями Старобільського монастиря й переданий Загону через військового урядовця П. Носенка. Прапор синьо-жовтої барви а вгорі, коло держака, з обидвох боків полотнища був вишитий золотом знак тризуба.

Коли С. П. Загін став полком — 1-го січня 1919 року, тоді було нашої тасмою, з одного боку прапора назву полку «Старобільський Партизанський кінний полк», а з другого боку полотнища, «Україна або смерть».

Виказ втрат большевиків в рр. 1918 й 1919 під час бойових акцій Старобільського Партизанського кінного полку

Стан. СВАТОВА-ЛУЧКА 19 грудня 1918 р.

Трофеї: 5 трьох-дюймових польових гармат, гарматні скрині з набоями, 11 кулеметів «Максима», 4 кулеметів «Кольта», 8 ручних кулеметів «Льюїса», 280 рушниць, і 90.000 рушн. набоїв, 12 вагонів з різним військовим майном.

Взято до полону командирів і червоноармійців — 12. Забито або зарубано ворогів — 69.

Трофеї: 2 трьох-дюймових польових гармат із запряжками.

Трофеї: 2 трьох-дюймових польових гармат із запряжками, 8 кулеметів «Максима», 70 коней з сідлами, 13 возів військового обозу, багато шабел, рушниць і набоїв, канцелярії штабів 1 й 2 батальйонів 12 Советського ім. Льва Троцького полку.

Взято до полону — 350, забито або зарубано — 54.

На стан. СВЯТІ ГОРИ 26 грудня 1918 р.

Забито або зарубано — 19.

Під РУБІЖНОЮ 4 січня 1919 р.

Здобуто: 4 Ешельони з різним військовим майном (все залишено населенню, полк нічого не потребував і не міг взяти в свій обоз), взято до полону — 26, забито або зарубано — 10.

В ЛИСИЧАНЬКОМУ 4 січня 1919 р.

Взято до полону — 28, забито або зарубано 370.

В МИКОЛАЇВЦІ 10 січня 1919 р.

Взято до полону — 3.

Під стан. ПОПАСНОЮ 13 січня 1919 р.

Здобуто: 5 кулеметів «Максима», взято до полону — 41, 100 забитих й до 150 зарубаних.

На стан. БАРВІНКОВА 14 серпня 1919 р.

Здобуто: 2 ешельони, з них один з військовим майном й 1 зі збіжжям та різними харчовими продуктами, пограбованими у населення (все було роздано населенню), 12 кулеметів «Максима», з запасовими частинами та набоями; взято до полону — 119; забито або зарубано — 350-400.

Разом було захоплено за цей період боротьби — ешельонів з військовим майном та харчовими продуктами, 7 трьох-дюймових польових гармат зі скринями до набоїв,

О. ГОРОДИСЬКИЙ

З щоденника перекладача

(Продовження з числа 107)

ПРАЦАЄМО СТАРИЙ РІК

Кожна військова частина, старалась по своєму закінчити Старий Рік, якось відзначити прихід Нового, незнаного Року. Святкування закінчення «Старого» Року у воєнних умовах, серед тяжких умовин (і зникаючого воєнного щастя) боротьби з бажанням в Новому Році таки закінчити (вже не говорилось між вояцтвом про перемогу, тільки про закінчення, безперечно в позитивному для німецької сторони розумінні) війну й врешті повернути до дому. Набирало своєрідного значення для кожного вояка, що був далеко від «гаймату». Який не був би спосіб

святкування, та які високо патріотичні промови не виголошували б. Кожний був думками в дома, коло своїх найближчих.

Святкування у нас заповіджено на год. 8-му вечером. Праці багато не маємо, бо щойно її організуємо, ще не знаємо добре, які наші завдання на новому терені. На велику радість всіх нас, приїхала наша машина з нашими приватними речами. Ми побоювались за речі, бо чомусь нашому шоферові Брикерові не дуже довіряли. Я втішився моїми теплими речами та книжками.

О год. 8-йї вечора зібрались ми всі в «столовій» (в кабін-

ПАРТИЗАНИ НА СХІДНІЙ УКРАЇНІ

40 кулеметів (36 кул. «Максима» та 4 кул. «Кольта»), 8 легких-ручних кулеметів «Льюїса» та до 150.000 рушничних набоїв. Було взято до полону большевиків — 578 та забито — 1,172.

Дальші акції Партизанів, згідно звіту полкового адютанта

Старобільський Партизанський кінний полк, в марші на захід, вже 5 вересня 1919 р. пройшов коло ст. Барвінкова, до міста не вступаючи, обходячи його полевою дорогою з півночі. За отриманими відомостями від селян (при перевірці вістки були правдиві), в Лозовій (місто й вузлова станція), була сильна залага добровольців. Щоб уникнути зайвого бою на початку маршу, партизани пішли в напрямку на село Рудаїве (1-а заліз. станція перед Лозовою), куди полк підійшов пополудні 7 вересня. Але там вже прибув броневи́к добровольців враз із ешелюном, з якого виладувався один офіцерський курінь й зайняв будри понад залізницею.

Старобільські Партизани під сильним гарматним вогнем мусіли зайняти піхотні позиції своєю пішою сотнею та ще трьома спішеними сотнями. Бій тривав від 3-ої год. до темряви, наша артилерія застала замовкнути одну з гармат на ворожому броневи́ку, а потім партизанам було дано наказ відійти, бо бій припинився. Після цього полк перейшов залізницю й пройшов повз Лозову з півдня, з тим щоб вийти на Ново-Іванівське, Михайлівку. В с. Михайлівці ворогів ще не було. Населення, на чолі з староостою дуже привітно прийняло наше військо і в першу чергу допомогло харчами. Було скликано збори селян, що робилося при кожній нагоді, де партизани ширили свідомість про змагання за самостійність Української Народньої Республіки.

До Голубівки наш полк підійшов 13 вересня, де й став на денний відпочинок. В дальшому поході в напрямі на Бабайківку, наша авангардна сотня спіткала невеликий відділ, що складався з добровольців та їхньої поліції й в сутичці під с. Магдалинівкою, двох добровольців (капітана й поліцає) забито, а решта покидавши зброю розбіглась. В нашій сотні один козак був поранений.

Коли було рішено йти на Переволочну н/Дніпрі, Бабайківка лишалася на боці й полк завернув на південь, на с. Царичанку та проходячи під вечір коло села з наміром переночувати за невеликим лісом, що був на південний захід, нас зустріли й попередили селяни, що поховались з обрізаним в чгарниках. Зараз у них в селі «гостюють» прибувші з-за Дніпра червоні матроси і вже два дні як п'янують та бешкетують. Тих матросів буде з 60 людей добре озброєних. Як ми довідались пізніше, матросів було менше, але вони вже встигли, за спротив забити начальника громади. До однієї хати, де налічувалося з 15 матросів, вони втягнули одну молодичку якої чоловік не повернувся з Західного фронту та молоду дівчину й там над ними знущались, впускаючи до хати все інших матросів на зміну.

Почало темніти, як наша піша сотня була запроваджена селянами до села й хати з червоними були оточені.

Козаки кинули лише з три ручних гранати й матроси, хто в чім, стали вискакувати з хат під наші кулі. Забито було 11 матросів, 12 поранено, з решти до 10 червоних насильників зловили, як ті було кинулись тікати. Всіх живих большевиків за їхні вчинки, певно теж і за попередні, за селом було постріляно. Надіслана на Переволочну розвідка донесла, що там ще жадного ворога не має. Розвідка наша зв'язалася з місцевими людьми та селянами-повстанцями, які можуть допомогти переправитися за Дніпро. Ранком 5-го жовтня полк переправився на другий, правий берег Дніпра.

Далі в руху, аж під Павлишом, 10 жовтня полк зустрів ворога. Там на залізничній станції стояв озброєний гарматами добровольчий броневи́к (гармати «кане») та на самій станції була залага, якийсь їхній полк, що формувався, нечисленний, та офіцерська рота. В рішучому бою броневи́к добровольців було зірвано, залогу ж частинно знищено, а решта їх з боем відступила, в напрямку на м. Крюків. Ворога переслідувано під Крюків, але тут з невідомих причин, не вияснено, одна наша сотня так і не повернулася до полку.

Під Чигирином, 25 жовтня полк спіткав сильний відділ денікінців, коло п'ятсот піхоти на підводах, при кінноті й артилерії. Цей відділ Партизани не могли обминати й мусіли вступити в бій. В цьому бою був забитий полковий адютант сотн. Шуба, командир 3-ої сотні сотн. Дмитренко й 4 козаків, а 5 козаків було поранених. Ворог теж мав поважні втрати. Після 3-х годинного бою, на вечір, наш полк вийшовши на дорогу за Чигирином, куди направив було свій обоз, відійшов на Суботів, а пізніше продовжував похід в напрямку на Черкаси.

Коло Красної Слободи під Черкасами дня 27 листопада, в сутичці, що перейшла в бій з денікінською кіннотою (більшість їх мала кубанські шапки), був тяжко поранений командир Старобільського Партизанського полку осаул Петро Черниш. На другий день після бою, осаул П. Черниш помер внаслідок смертельних поранень.

Після бою під Черкасами, в с. Нечаївці, на старшинській нараді було постановлено: з огляду на несприятливі обставини, поділити полк на три окремі загони. З них один менший під командою хор. Боренка повернув назад на схід, ближче до своїх, знайомих околиць. Другий з загонів, більшого складу, з яким був і хор. Слюсаренко, пішов до районів де перебували частини повстанської групи отамана А. Гулого-Гуленка, до якої й приєдналися. Ця повстанська група під командою от. А. Гулого-Гуленка, пізніше, аж 5-го лютого 1920 р. прилучилася до Армії УНР в Зимовому Поході. Третій з загонів, під командою пор. Гутника (сам родом з м. Ольвіополя), став пробиватися весь час на південь Херсонщини, аж врешті з'єднався з сильним Чорноморським відділом Вільного Козацтва, під командою полковника Пчельника, який прибувши в кінці квітня 1920 р., вчасно допоміг Армії УНР знищити сильну большевицьку групу військ в районі м. Ананієва. Після цих подій, бувші партизани продовжували боротися за волю України в різних частинах Дієвої Армії Української Народньої Республіки.

неті сотн. Франка) і після офіційних звітів та короткого (сухого) новорічного побажання засіли ми за стіл. Сотн. Франк не умів промовити до нас, не умів також витворити якоїсь безпосередньої, дружньої атмосфери, як це було давніше за сотн. Тінтельнота.

Слідуючою точкою «програми» була промова мін. пропаганди д-р Й. Гебельса, який у питомий собі спосіб, зробив рожеві підсумки проробленої роботи в 1942 р. з захопленням, і здавалось з самопевністю, говорив про майбутню перемогу. Велику частину своєї промови присвятив *праці*, *праці* для перемоги, в яку є включені всі волелюбні народи, які віддають свої сили і знання для побудови «Нової Європи» — вільної від комуністів і жидівсько-капіталістичних визискувачів. Тепер не має цивільного населення, всі є вояками, які працюють для перемоги німецької зброї, німецького народу, що працюють для Велико-Німеччини.

Чи вірили всі в слова міністра пропаганди — не знаю і ніколи не пробував питати, певним є, що багато зі слухачів мали свої сумніви, ті слухачі, які на власній «шкурі» бачили чи переносили німецькі перемоги.

Якраз друга половина 1942 р. позначилась поважними успіхами для противників Німеччини. Згадати хоч би відступ ген. Ромеля 700 миль поза Бенгазі, чи оточення (22. 11. 1942) 6-ої армії під Сталінградом.

8. листопада 1942 р. о год. 1.30 рано успішно закінчився англо-американський десант в Марокко й Альжирі, що змусило Гітлера вислати на «латання діри» майже 250.000 армію, яка не зліквідувала десанту, була б натовість кілька місяців скоріше допомогла ген. Ромелю перейти Ніль. В тому часі, як ген. Ромель мусів відступати, Гітлер не тільки не дав допомоги, але й наказував не відступати. Накази Гітлера довели до знищення сил Ромеля, як описів і 6-ої армії під Сталінградом.

Хоч як обережно подавали німці відомості у своїх звідомленнях про власні неспіхи, пересічно інтелігентні во-яки не тільки навчилися їх розуміти, але й доповнювали вістками від цивільного населення, яке слухало також військових звідомлень советського радіа.

Вже вище сказане не збуджувало оптимістичного настрою і хоч страшні думки налітали на голову, кожний з нас старався ті страшні думки відганяти.

Ще найскорше можна було почати розмову, на тему не дуже то веселого положення, з вояками учасниками 1-ої світової війни, проблеми, які були тепер — брак їдженя, брак робочої сили, блокада, війна на всі фронти — бачили вони вже раз в своєму житті. Листи, які звичайно повинні розраджувати людину, яка є далеко від своїх найближчих і найдорожчих, під сучасну пору не все виконували завдання ліку — бальзаму, вони ставили перед очима вояка ту нагу дійсність. Бомбардування міст, політичний терор, а також і родинні трагедії — були найчастішим змістом. Мені не раз приходилось вислухувати жалів, як від фельдф. Кінкельбура так і оберфельдф. Майнка (оба народні вчителі).

Безперечно, що я не в силі вичислити всіх проблем, що про них думали учасники працання Старого Року.

Ті роздумування були й напевно причиною, що настрої не був святочний, розмова не клеїлась, видно було деяку гнітучість.

Я своїми думками також полинув до дому, до Станиславова. Бідні старенькі Родичі осталися самі, напевно, в своїх молитвах просили кращої долі для своїх дітей. Кожний лист від Мамці був надиханий турботою про мене, як рівнож і про Влодка, який в той час працював вже у В-ві «Краківські Вісті» у Кракові. До дому навідувався рідко, а й допомоги від нього не було, бо сам мусів якось крутити, щоб вижити. Якраз в час таких святкувань, як Різдво, Великдень чи Новий Рік хочеться бути з рідними, знайомими, хочеться відчувати добро, любов, родинне тепло. В ті святкові дні хочеться забути про всі неприємні справи, хоч короткий час бути без турбот.

В 12-ій годині сотн. Франк склав нам побажання, головне багато воєнного щастя, після чого ми взаємно собі бажали найкращого.

Алькоголь зробив своє. Стало якось приємніше, пішла пісня і жарти. Ніхто з нас не сподівався того, що вже за 8 місяців покидатимемо Марінку під натиском большевиків.

1943 РІК

Моєю найголовнішою постановою і бажанням стало вирватись до цивіля, а якщо вже не до цивіля, то покинути мою частину. Якщо б сотн. Тінтельнот був даліше нашим к-том не було б проблеми, бо я його вже давніше просив, а також відповідно підготував. Сотн. Франк не мав великого розуміння для мене, як і не розумів проблем, що його оточували. Сходу — згл. східного фронту не знав.

На дворі було холодно, але не докучливо, тому то після полудня пішов я провідати деяких моїх знайомих з якими вже успів запізнатись.

Дуже симпатичним виявився мені учитель місцевої десятирічки, який жив в школі — Заяць. Він був старший від мене, однак різниця віку не була завелика, жонатий — бездітний. Від нього я хотів одержати деякі ближчі інформації про людей і відносини.

Існувала районна Управа, якої шефом був фольксдойчер Вехтер, що в 1941-1942 рр. був при міліції у Сталіно. Людина — нічого собі, як звикли були говорити. Говорив поправною українською мовою і дбав не тільки про саму Марінку але й про район.

Порадувала мене була вістка, що в близькій місцевості Красногорівка вчителював був мій шкільний товариш — Тарас Шкаврїтко, з Єзуполя коло Станиславова, а в самій Марінці перебував і деякий час сповняв функції районного шкільного інспектора Булавський, також з Галичини. Крім тих двох, було ще більше галичан (членів похідної групи), з якими зустрічався але прізвищ не знав. (Тараса Шкаврїтка розстріляло в 1944 р. німецьке гестапо — подробиць смерті однак не знаю. Згадую його, як доброго друга, готового все прийти з допомогою, з яким я сидів в одній лавці будучи у IV-ій гімназійній). Запитував мене, чому німці не відчиняють шкіл, чому не дозволяють відновити навчання в університеті. Всі питання ставив обережно, а я обережно відповідав, бо ще не пізнав його, як слід. Пізніше, як ми заприятимись, я докладно з'ясував йому цілі німецької політики та чому то не дозволяється українцям вчитися. Він також багато вже знав і заобсервував, відважно висловлював свої думки. На східних землях розмовляючи з принагідним знайомим і не маючи попереднього досвіду із зустрічей з людьми підсоветського виховання, можна було легко зробити помилкові висновки з розмови, а також і мати неправильну уяву про співрозмовця.

Мало коли бувало так, що вже в першій розмові ваш співрозмовець розкрив вам серце, обережність — то життєва найголовніша засада большевицької дійсності. стала передумовою. Підходячи знову ж чуттєво до співрозмовця можна було наразитися на небезпеку. Другий тип співрозмовців — дуже небезпечний — це люди, які змісця починали оповідати видумані історії про часи свого переслідування советською владою, чи про свою участь в активному спротиві сов. власті. Чи це були спеціально вишколені люди, чи також витвір системи, важко мені сказати, напевно були й такі і інші, а їхня тактика змряла до розчулення співрозмовця, щоб легше опісля можна було просити про щонебудь. Я особисто мусів найчастіше вислухувати оповідань про важке життя за большевиків, переслідування, арешти, щоб на кінці почути: — «Пан переводчик, випишіть пропуск в Сталіно (чи іншу місцевість)». Мене мало зворушували попередні оповідання, а перепустка не залежала від мене.

РІЗДВО 1943 РОКУ

Рік тому святкував я Навечеріє Різдва Христового в Лозіві, разом з моїм добрим приятелем Гахом. Цього року не маю нікого близького, не маю навіть ще добрих знайомих серед місцевих громадян, в яких я мав би змогу засісти за святочний стіл і в спільній молитві привітати

Новонародженого Спасителя та побажати собі всього добра.

Свят-Вечір все був для мене повний спогадів. Це було на Свят-Вечір 1918 р., коли помер мій дорогий Батько, це знову було в 1939 р., коли то ми в останнє засіли до столу, коли то спільно обмінювались побажаннями. Ніхто не сподівався, що це наші останні спільні родинні свята.

Свят-Вечір у нас — це був вечір спогадів. Наша найдорожча Матуся з присмністю оповідала про свої молоді роки, про часи святкування з Родичами, про колядників та колядування, татко (вітчим) натомість згадував 80-ті роки минулого сторіччя, згадував як то Він малим хлопцем ходив колядувати, як то з'їжджали на грэнджолах або скільки то втіхи було під час палення дідуха.

Сидів я і думав і всі ті недавні спогади пересовувались в моїй уяві. Скільки то втіхи було у нас, як врешті розходились ми на ті короткі різдвяні ферії — під час яких «вкувалось» латину чи перероблялось якусь українську чи польську лектуру, бо по кількох тижнях після свят було 1-ше півріччя.

Приємно згадувати минуле, хоч і не все було приємним.

7. січня 1943 — четвер, першого дня свят працював я як звичайно. Сказавши по правді — це безділля, бо ще ніякої праці не має — відсиджуємо свої години. За дозволом команданта я звільнився дещо перед 5-ою годиною і пішов на свята, а zarazом на хрестини до Константина Левенця, що служив як Odimann (Ordnungsdienst) добровольцем, який хрестив вже 4-річну дочку.

Столи були заставлені всякою їжою. Різні сорти м'яса, жарена на соняшниковому олії сира картопля, квашені огірки, капуста — а головню самогон. Першим, чим вітали гостей, — це повна шклянка самогону, яку, щоб не образити господарів, треба випити душком.

Самогонка — це страшна язва, з якою навіть важко боротись, бо самі міліціонери, місто поборювати, самі шукали, де б можна випити. Дуже часто головними самогонщиками були самі такі міліціонери, які уживали самогонку також, як вимінний середник. Консумція алкоголю на СУЗ в тих часах була велика, частували нею під час «святотчних» okazji навіть дітей.

Велике здивування викликало серед присутніх гостей, що «німець» вміє так багато українських пісень, говорить, як українець. Хрестини у Левенця уможливили мені контакт з місцевим населенням. Всі мене знали, як Іван Івановича і не були дуже певні, українець я чи німець.

Решту святотчних днів перебув я на квартирі. Колядників я не бачив, не чув я також і коляди, раз тільки чув я у вечірньому сумерку, як дитячі голоси скандували «Дайте, дядьку, п'ятака»...

Третього дня наших свят — в суботу 9. січня — наше авто привезло зі Сталіно (Юзівка) фельдф. Файса, а також ст. стр. Брикера, які привезли зі собою нашу пошту з Таганрогу.

Не має людини на світі, яка не любила б одержувати листи, а вже для військовиків пошта є тим самотнім лучником з родиною, найближчими. Я писав багато й одержував багато листів. В моїх листах я описував не тільки моє особисте життя, але й життя населення. Якщо б можна ті листи зібрати то був би дуже цікавий і безпосередній опис переживань, настроїв, характеристика людей.

Найцікавішим був лист від проф. Осипа Залеського з Ярослава, в якому описував життя в місті та гімназії, а також про свої і інж. Паламарчука заходи в УЦК, щоб вислати для мене видання Краківського В-ва для розповсюдження серед населення. Він мав зрозуміння до нашої праці, бо ще недавно сам був з нами на Україні перекладачем. Не легко прийшлося проф. Залеському зацікавити «наші відповідальні чинники» такою дрібною і поважною справою, як висилка для перекладачів української преси та книжок. Всі ті посилки, я з місця розділяв поміж наших добровольців, як рівнож поміж вчителів, і вони принесли дуже багато користі для освідмлення населення. Деякі часописні статті давали мені тему до широких дискусій.

Разом з листом я одержав книжку — В. Січинського «Чужинці про Україну»; ярославського УДК, з відповідним написом. Мене той дарунок зворушив, а zarazом додав тої моральної сили до дальшої усвідомлюючої праці. Я любив ту працю, я старався нав'язати, як найтісніший контакт з населенням, здобути його довір'я, що мені — так бодай здається — вдалось досягнути.

«ODIS»

Так тепер називались наші добровольці. Постали вони ще за попередньої командантури та складались головню з місцевого (Марінки й околиць) населення. Більшість з них мали вже за собою вишкіл і службу в Червоній армії. Були між ними на становищах підстаршин кол. старшини ЧА (прим. Славгородський) — як рівнож було мале число добровольців кол. вояків ЧА з далеко віддалених теренів, які не пробували вертати в свої рідні місцевості з ім знаних тільки причин.

Приміщувались вони досить далеко від командантури в шкільному чи якомусь іншому адміністративному будинку. Їхнім власним к-ром був Стефанович, старшина ЧА, якого брат служив в місцевій поліції, який хвалився, що батько його був священиком.

Від першої нашої зустрічі він мені не подобався. Хвалився своїми попередніми контактами з німцями, та які то великі услуги він вже зробив для німецької армії. Стрільці й підстаршини його також не любили й явно вистерігались, пізніше вже оповідали мені, що Стефанович про все доносить Мілерові, який знову обняв команду над добровольцями. Правда наш бунч. Кінкельбур старався вплинути на сотн. Франка, щоб той вислав (також жандарма) оберфельдф. Майнку, учителя по фаху — на час війни приділеного до полевой жандармерії — який розмовляв польською мовою (походив зі Шлезька), на к-ра добровольців, бо не тільки що зможе безпосередню сам з ними порозумітись, але й має більший досвід, як зверхник, чого не має Мілер, на що однак сотн. Франк не погодився.

Під час однієї з початкових розмов піддав я думку Стефановичові, що добре було б зорганізувати спеціальний концерт, а дохід з нього призначити на WHW (Winterhilfswerk — зимова допомога). При цій нагоді я хотів одержати від сотн. Франка дозвіл ходити до них (добровольців) частіше вчити співати, а zarazом провадити освідмлюючу українську працю серед них.

Стефанович прийняв мою пропозицію з одушевленням і з'ясував її сотн. Франкові, як свою власну на що одержав змісця дозвіл.

Добровольці мали свою власну кухню, а харчі побирали ми для них з армійських складів. Всі були зодягнені у нормальні військові мундири без ніяких відзнак, а ціле озброєння було советського походження. На харчах їх обкрадав сам Мілер, висилаючи консерви й інші харчі до дому. Підстаршини й Стефанович, як старшини мали свої власні відзнаки для відрізнєння від рядовиків. Більшість добровольців мали свої родини в Марінці чи в сусідніх селах, так, що кожної суботи було дуже багато охочих на відпустку. Як в Таганрозі, так і тут наша частина не мала якогось ясного образу про функції добровольців. Протягом короткого часу заприятнівся я з багатьома з них, були й такі, що кожного дня приходили до мене почитати «Краківські Вісті» чи послухати відомостей зі світа. Від них я довідувався про настрої серед населення, про повідомлення советського радіо та про життєві проблеми теперішнього села. Стефанович ніколи не був зацікавлений українською пресою, не працював над собою, був вдоволений вповні, як сотн. Франк подав йому руку. У відношенні до рядовиків заховував неприродню відстань. Я був обережний з говоренням, бо не виключав можливості, що він пізнавши, що я не маю однакових прав, і не є на рівні з німецькими вояками, міг для підлабуження сотн. Франкові наговорити якихсь дурниць, тим більше, що нераз чув, як я оповідав стрільцям про український націоналізм, про події у Львові в червні 1941 р. та реакцію на це німецької адміністрації.

Осип ЮРКЕВИЧ

Спомини колишнього поручника УГА

ВІД СЕРПНЯ 1914 ДО 1-ГО ЛИСТОПАДА 1918

(Продовження з числа 109)

Більше як місяць наш батальйон тримав фронт, а часами стояв в резерві і поза крісового і гарматного вогню не було тут нічого замінного.

При 80-ці знаходився на військовій службі наш цугфюрер Бучко. Можливо, те що він наробив, де ми перебували на фронті, не варто й згадки, але для нашої так би мовити «австрійської історії» той факт занотуємо. Він був летуном і літав італійським літаком над нашими позиціями, розкидуючи з літака летючки. Ними він закликав вояків протиіталійського фронту переходити до полону в Італії, де, ніби італійський уряд відтранспортує наших людей на рідні українські землі, які, як писалось у летючках, були вже під окупацією російського війська. Летючка служила кожному воякові перепусткою-виказкою, свідченням про те, що ворожий для Італії вояк перейшов добровільно.

Наробив Бучко дуже багато клопотів. Австрійська влада зреагувала дуже гостро. Видано суворий наказ, що кожний вояк, який матиме летючку, розстрілюватиметься на місці. Достовірно я не знаю чи був хтось розстріляний чи ні, але італійські летючки треба було щоразу збирати на полі, яке постійно перебувало під ворожим обстрілом. За збирання відповідав той офіцер, на фронті якого знаходилися летючки. Їх передавалося зверхній команді. Мій заступник, — ані чех, ані поляк, — хоч дещо говорив польсько-чеською мовною мішаниною належав до числа *відданих австрійців*. Він допікав українцям за «бучківські летючки». Але я їх передавав йому щовечора і щовечора доповідав, що з мого цугу на ворожий бік не перейшов ані один вояк.

Командир полку полк. Мігуля, що перебував від початку на бойовому фронті разом з нами, був справедливою, вирозумілою людиною. Він наказав, щоб летючки далі не збирати. Жовніри не зраджували і на італійський бік не переходили. Взагалі летючки були обманом, бо, як відомо, під час наших визвольних змагань за державність України, полонених-українців не перетранспортовано на рідні землі.

На початку серпня наш батальйон відтягнуто з передової на відпочинок. Він відійшов до резерви на горі Гермада, де ми мали бути два тижні. Вночі помаршував через місцевість Медеаца, з якої ми бачили Адріатицьке море. Медеаца знаходилась під ворожим гарматним обстрілом, тому її не перемаршували, а дійсно, «перелітали». За селом, яке ми минали, стояла камяна статуя Христа Спасителя, подібно, як і по наших селах. Проходячи мимо, кожний вояк мого цугу знімав шапку і хрестився. В йшов позаду разом з підстаршиною і також зняв шапку і перехрестився. Лише ми відійшли від статуї понад 10 кроків віддалі, як в цей час до неї вцілило вороже стрільно. Вибух, — на всі боки летять каміння, але нікого не забило і не ранило.

Ми розташувались у заглибинах гори Гермади, де серед корчів напнули намети. Літо було дуже тепле, тому наступного дня кількох старшин, серед них і я, помандрували до місцевості Дуїно, щоб покупатися у морі. Морський берег в Дуїно був замінований та обплутаний колючим дротом. Вартовий жовнір показав нам стежку до моря, у тому ми й скупалися. Оглянули в Дуїно якийсь порожній старовинний замок.

У резерві перебували декілька днів. Раптом серед ночі — сполох для 5-ої і 6-ої сотні. Наказ — перейти до ближчої резерви, під самим фронтом. Вона розташувалася у великій каверні під горбом, або під «котою» ч. 121, як тоді називалася. Наступного дня вирішили наступати італійці на наші позиції. Про це довідалися від 2-ох італійських дезертирів. Каверна під «котою» ч. 121 мала вигляд великої довгої тунелі, яка далі поглиблювалася. Поряд з вели-

кою знаходилася менша каверна. Там розмістилася команда полку.

Наступного дня, точно сьома година ранку, розпочалася густа стрілянина італійської артилерії на наші позиції. З каверни ми спостерігали вибухи стрілен у долині. Пьетра-Росса, де біля маленького потічка знаходився великий військовий цвинтар. Його дбайливо утримувано, обнесено парканом, а посередині — великий хрест. На могилі кожного забитого вояка стояв хрест з написом. До обіду вибухи змішали гроби і останки забитих із землею. Великий хрест похилився на один бік. В каверні артилерія нікому не завдала ніякої шкоди.

О другій годині після обіду артилерійський вогонь дещо послабшав, було чути як стріляли італійські кріси. Телефонічний зв'язок з передовою перервано, однак ми знали, що італійці наступають на наші позиції. Наша 6-та сотня одержала наказ — йти в протинаступ на ворога. До передової треба було подолати під вогнем гармат півкілометра віддалі. Дороги я не знав, та мені допоміг «ордианс» від полк. Мігулі. Він показав нам дорогу на перші позиції, але в цей час його легко поранено.

На узгір'ї розташувалась у дві лінії наша оборона. Італійці захопили вже другу лінію окопів. Але ми так раптово влетіли до другої лінії, що заскочені італійські вояки стали юрбами здаватися до полону. Очевидно, що нерви ворожих вояків не витримали, — ми бігли, ніби божевільні. Напевно італійці подумали, що наші вояки страшенно відважні. До полону забрано понад 200 італійських вояків та кількох старшин. В ім'я правди треба ствердити, що ми їх не примували до полону, вони самі здалися — добровільно. Але наше командування повідомило, що «200 гефангенен геномен». Мій сотенний був нагороджений бойовою відзнакою II-ої класи, хоч моя сотня першою «брала полонених», а сотенний долучився до нас, коли було вже, як кажуть «по всьому».

Під час нашого контрнаступу були забиті: капітан Іллінг — німець, кадет Літвора — поляк і кадет Креховецький — з Буковини. Полягло чимало й нашого рядового брата-вояка!

Наші дві компанії змінили вояків, що були на передовій, бо їх таки жажливо поторощив італійський гарматний вогонь. Цілу ніч направляли ми розбиті окопи та засіки, однак до ранку панував спокій.

На передову принесли пошту. Я отримав листа від свого товариша Гранички. Він повідомляв, що маршує вже на фронт і найближчого часу прилучиться до полку: «прийдеш у саме пекло», — подумав я, читаючи листа, хоч сам особисто також не знав, яка доля чекає мене.

Італійці здійснили аж шість наступів на наш фронт та здобули на північ від наших позицій Горицію, але їхній загальний наступ заломився через зраду італійських вояків.

Наша передова поповнилася резервою з Гермади, однак італійці продовжували далі наступ. Раптово о полудні в наші окопи полетіли ручні гранати. Наш цугфюрер Козак, ризикуючи власним життям, викидав гранати з окопів до ворога. Та одна з гранат розірвалася в його руках. На пів мертвого понесли Козака до санітарного пункту, однак життя його не було врятоване. Ми також спритно кидали свої «лякош» — ручні гранати. Однак, декілька італійських жовнірів вдерлися до місця розташування нашого скоростріла і забили німця фенріха Естерайхера. Полягло багато й італійців, а їхній, т. зв. «тихий наступ» зазнав поразки.

Не спали ми підряд дві доби, але наступного дня ранком на третю добу ми перейшли до коти ч. 121 на відпочинок. Це було 10 серпня. Того ж самого часу італійці наступали і на позиції 30-го піхотного полку (львівський), який розташовувався вище нашої каверни. Знову наказ

нашій компанії — зміцнити 30-ку! Не дійшов я до верхівки коти, як відламок стрільна легко поранив мою праву руку. Санітар відмовився перев'язати на місці рану, і тому ми повернулися назад до каверни. Тут якийсь капітан, спостерігаючи моє поранення каже мені, що я маю «таузендкроненшус» (постріл, який коштує 1000 австрійських корон). Я стиснув міцно зуби, аби не відповісти йому, де роздають «таузендкроненшуси». Тяжко було поранено фенріха Спультіка (поляк) — команданта цугу компанії оберлейтенанта Фогеса. Куля влучила у відзнаку «Ізонцо Арме».

Наш командир батальйону майор Шеплін тяжко занедужав, тому нас попрацював у каверні командир полку Мігуля. Відіслано нас до маленького шпиталю в Ямяно, а звідти вантажними автоми відтранспортовано до санітарного потягу, який повіз нас до Любляни (Словенія). З Любляни до Рудольфово. Шпиталь «Маріанум» переповнений раненими. Два дні перебував я в цьому шпиталі, де нас, усіх кадетів повідомлено, що такої ранги в армії більше не існує, а всі ми підвищені до ранги хорунжого. В ранзі хорунжого прибув я до санаторії в місті Рудольсверт. Звідки написав я листа до Кузича, походженням з Березова, що його я знав ще в Коломиї. Він служив у нашому полку, як підстаршина в підрозділі зв'язку (телефонний зв'язок). Я просив його дати мою адресу Граничці, якщо той прибуде в полк.

В Рудольфсверт перебував я шість тижнів. А потім мене з неї вигнали. Чи то була моя провина, або ні, нехай поміркує сам читач. Але я оповім за що. Санаторія була розташована у гарному будинку, оточена чудовими деревами, що творять з себе алеї. У перших днях мого перебування в «Маріанум» зайшов я до найближчої каварні, щоб випити кави, а потім йти до міста в своїх справах. Ране на рука була ще перев'язана, але я міг нею рухати. У каварні було досить відвідувачів, серед них і офіцери медично-санітарної частини рангою вищі за мою.

Декілька цивільних осіб стукали кулі білярдового столика. Сів я за столом, і в цей час замість офіціантки до мене підійшла руська дівчина, яка відразу ж зачарувала мене своїм станом, красою і молодістю. «Вас волен зі габен, гер фенріх?» — звернулася до мене німецькою мовою. Захоплений її красою, я очманів, а тому мовчав, не відповідаючи на її питання. Своє питання вона знову повторила, але словінською мовою. Я відповів, що розумію німецьку мову та попросив її подати мені, щось таке, що їй завгодно. Вона принесла мені теплого вина (глювайн). Два рази замовляв я вино, два рази пив його, пильно дивлячись на цю дівчину. Очевидно, вона це зауважила, а переходячи мимо білярдного столика глянула в той бік, де я сидів, а потім раптово зникла до кухні.

Приблизно коло 8-ої години вечора зайшов я знову до каварні. Вирішив повечеряти та ближче познайомитися з руською красунею. Замовивши для себе вечерю, запропонував повечеряти зі мною і русьці, очевидно, за мій рахунок. Пояснив їй, що я з фронту, з передової, знайомих у цьому місті не маю, і мені було б дуже приємно познайомитись з нею. Дівчино погодилася випити зі мною разом пів склянки вина. Мама її працює на кухні, а русьці заборонено розважати цілий час лише одного відвідувача. Але, якщо я граю у шахи, то наступного дня, коли я бажаю, можу прийти до каварні о 3-ій годині пополудні.

Спав я цієї ночі дуже зле. Згадував своїх товаришів, з якими колись грав у шахи (Ортинського, Каратницького).

Точно о 3-ій годині пополудні ми вже грали у шахи за тим самим столиком біля вікна. Вона назвала себе «господичною Стінкою». Я їй сказав, що за часів мого перебування на Словінії, то «господичною» називали там старшу жінку. Панянка щиро посміялася... Під час гри руська думала над кожним черговим потягненням у шахи досить докладно і гостро заперечувала, коли я навмисне підставляв свої фігури, аби вона їх била. На шахах Стінка добре розумілася, а мені було дуже приємно, що кожного дня в 3-ій годині по обіді грали ми в шахи. Коротко кажучи, закохався я в руську.

Від мого приятеля М. Кузича я одержав сумного листа про те, що мій найвірніший друг Семен Граничка забитий на фронті. Похоронений в долині Пьетра-Росса, поблизу в'ядукта, що є на залізниці до Монфальконе. Ця вістка дуже засмутила мене. Я розповів про це все Стінці, яка також поділяла щиро мої переживання... Стінка навчила мене білярдної гри, а також познайомила мене з своєю мамою. Вона поставилася до мене, як до тимчасового знайомого, що був і зник. Напевно мала таких тимчасових знайомих багато... В ті часи там ще не знали, що на світі існує такий нарід, як українці. Що знав, розповів я їй, та був більше радий з того, що належав до українців, ніж з моєї старшинської ранги.

Відчував я, що любила мене Юстинка Стінка, кохав і я її. Тому й порушував санаторійний розклад дня, приходив щовечора дуже пізно, не дотримувався лікарських приписів, оглядин, а нарешті і харчування... Разом з цим на мій психологічний стан глибоко вплинула і смерть мого найліпшого друга Гранички.

Любила мене Юстинка, як кожна 17-річна дівчина любить свого фенріха будь-якої армії.

Хоч я й порушував санаторійні приписи, але не звертав на те уваги, бо мені, після видужання, належить ще двотижнева відпустка. Я вирішив на час відпустки замешкати у Рудольфові, тим більше, що їхати на відпустку не мав де, гроші на прожиток були. Про це сказав своїм панночці.

Одного дня, о десятій годині вечора сиділи ми, я і Юстинка на лавці проти каварні. Підійшов якийсь цивільняк, сів поряд, і раптом почав сварити Юстинку. Вона теж відповіла йому досить таки гостро. Не знаю хто то був, — знайомий їй, чи може коханець. Ми перейшли на іншу лавку. Цивільний за нами. Я заборонив йому сидіти поряд з Юстинкою. Він став мимо нас проходжуватися, проваючи обох своєю лайкою. Ми знову перейшли на третю лавку і вцей час я вистрілив з моєї пістолі два-три рази в повітря... Стрілив так собі, ніби малий хлопчисько! Сміялися ми, ніби малі діти, а Юстинка цілувала мене, як свого захисника...

Наступного дня ранком мене раптом оглядав позачергово лікар. По обіді старший лікар санаторії, адміністратор закликав мене до своєї канцелярії. Він вручив мені папери про звільнення з лікарні і сказав: «Пан фенріх тут стріляє вже. Ліпше буде, якщо він поїде туди, де треба стріляти, але не тут». Я лише запитав його про належну мені відпустку, бо що я міг відповісти, коли дійсно стріляв...

О годині 3-ій цього дня, як завжди, я мав грати у шахи з Юстинкою, а тут раптом... така халепа. Старший лікар наказав мені — негайно залишити санаторію, а о годині 14.30 їхати вже потягом до Любляни на збірний пункт старшин — готель Іларіон. Сталося те, що не передбачалося. Я роздумував над тим, як мені побачитися з коханою Юстинкою, бо часу я майже не мав, аби її повідомити. Тому я вирішив йти тією алеєю, яка проходить мимо каварні зі своїм наплечником на станцію. Може Юстинка зауважить мене. Даремні були мої надії... До відходу потяга залишилося ще 5 хвилин. Пройшовши я пероном, запалив цигарку. Юстинки не було. Нарешті більше чекати не можна. Зайшов до вагону. Потяг рушив. Юстинки нема... І раптом з іншого боку станції, побачив я крізь вікно вагону, біжить Юстинка.

Вілий капелюшок зсунувся з її голови. Поправила. Оглядає вагони, стоячи за парканом. Підняла догори руку. Доки я відчинив вікно, потяг вже від'їхав досить далеко. Так і не попрощався я зі своєю коханою Юстинкою Стінкою.

На збірному пункті в готелі Іларіон мав я знову чергові лікарські оглядини. Рана моя, вартості 1000 корон, загоїлася добре. Відпустки тут я не зміг одержати, бо раненим, що майже видужали, такої не давали. Важко і сумно було на моїй душі і серці... Треба знову повертатися на фронт, на бойову передову...

(Далі буде)

Микола БИТИНСЬКИЙ

Українські військові прапори й корогви (Закінчення)

ГОРОДОВЕ КОЗАЦТВО

Ще більшою різноманітністю барв і виображень своїх полотнищевих знаків пишалось українське козацтво городове. Воно ще в більший мірі як запорожці, кохалося у розкішних корогвах, прапорцях і численних значках. Від уряду гетьмана почавши, ще й кожний полк, а в ньому сотні й курені мали свої окремі корогви та значки й відповідні при них служби — генерального, полкового і сотенного хорунжих та значкових. Велика кількість прапорів і корогвів у козацтва сприяла, очевидно, тому, що вони споруджувались у різних відмінних барвах і формах, хоч назагал і там переважав, звичайно, колір традиційний, бойовий-червоний.

До часів гетьмана Мазепи червоні козацькі прапори і корогви рішуче домінували над іншими. Тоді здебільша лише деякі окремі сотні, і ще рідше полки, дозволяли собі відступ від традиції, і творили корогви з інших барв, найчастіше білої, золотої, зеленої, або у сполуді цих барв із червоними. Писемні пам'ятки того часу, передовсім, звичайно, козацькі літописи, народні пісні тощо якраз саме і згадують про червоні прапори, корогви, червону козацьку китайку. Відомо ж бо, що козацтво у боротьбі з унією супроти єзуїтських й уніятських білих корогвів з латинськими релігійними написами здвигала свої специфічні червоні корогви з гаслом: «З нами Бог».

Козацькі літописці згадують ще й про червоний прапор гетьмана Б. Хмельницького з виображенням його герба «Абданк», а також і про інший червоний прапор з образом Архистратига Михайла, який завжди був несений упарі з гербовим прапором гетьмана (про прапор Хмельницького див. окрему розвідку Крип'якевича). В іншому цікавому описі похорону гетьм. І. Мазепи козак Щербина згадує про численні червоні прапори й корогви, що виділялися серед інших і повівали над військом козацьким, яке брало участь у похоронній церемонії. На тих червоних корогвах також було виображення св. арх. Михайла або Хреста з одного боку і півмісяця з другого, як знак тодішньої, мовляв, дружби християнства з мусульманством.

ПРАПОРИ ПІСЛЯ ГЕТЬМАНА МАЗЕПИ

Від гетьмана І. Мазепи поступово починають заводитись у козацтва корогви сині чи блакитні з золотими або жовтими нашитими на них хрестами. Такі корогви, можливо, постали за Шведчини шляхом наслідування козацтвом шведських державних і військових прапорів, що мали на синіх полотнищах жовті хрести. **З бігом часу подібні прапори із золотожовтими й синьоблакитними барвами стають дуже модні, і помазепинські часи залишили про них досить свідоцтв.** У журналі «Киевская Старина» за 1890 р. подано один цікавий звіт полковника Полтавського полку Черняка про спорудження полкової і сотенних корогвів. У тому звіті сказано, що куплена була певна кількість блакитного лудану (матерії) на полотнища корогвів та відповідну кількість жовтого лудану на хрести («крижі») для них. Більше того, крім історичних музеїв у Києві, Полтаві, Чернігові, по деяких старовинних козацьких церквах Гетьманщини — в Сорочинцях, Миргороді і т. п. — ще донедавна від часів гетьманців П. Апостола та І. Скоропадського переховувалися козацькі полкові корогви з синіми полотнищами і золотими або жовтими прикрасами на них.

В тому ж журналі «К. С.» згадуються козацькі прапори ще й інших барв: наприклад, зелений прапор Миргородського полку або в описі спадщини гетьмана Розумовського. К. прапори білий і жовтий. В «К. С.» за 1890 р. подаються докладніше ще й інші властивості козацьких корогвів. Так щодо специфічних виображень на корогвах Гетьманщини, то усталився був навіть певний порядок, який вимагав, щоб на полкових і сотенних корогвах з

цільного боку завжди вміщувався т. зв. «національний герб» — козак з рушницею, а з другого боку — герб полку чи сотні. Зразком таких гербових корогвів може служити одна корогва, що знаходилась в музеї Церковного Археологічного Т-ва при Київській Духовній Академії: на одному боці світлосинього полотнища знаходився відомий козацький національний герб, а з другого — рука, що тримає золотий хрест. Також згадувана вже скошена корогва Домонтовської сотні Переяславського полку має на синьому полотнищі виображення герба козака з рушницею і з відповідною козацькою арматурою. (музей В. Тарнавського в Чернігові).

До цього можна б ще додати, що у козацтва, як і в запорожців, була своя власна жалібна барва червона або темночервона, кольору запеклої крові. Червоною китайкою накривали обличчя убитого чи померлого козака або труну його на похороні.

Отже, як бачимо, і в добу козащини в основному в полотнищевих знаках червоний колір залишився переважним, як колір давній, історично традиційний, бойовий. Але поруч нього поступово виникають, а під кінець козащини і міцно усталюються, ще й і інші барви прапорів і корогвів в Україні, бо збільшення чисельності різних військових формацій, натурально, вимагало різноманітності. **З тих додаткових барв найбільш стали популярними біла та жовто-синя, себто сині полотнища з жовтими або золотими фігурами знаків і прикрасами.**

ІІІ. НОВІТНІ ЧАСИ

З утратою Україною тієї державної самостійності, себто від часу скасування Гетьманщини і Війська Запорозького, помандрували по різних своїх і чужих музеях козацькі військові клейноди, а серед них й оригінальні розкішні прапори, корогви, значки тощо. Зрідка деякі старовинні козацькі корогви винятково продовжували своє чинне існування й у російських полках, перетворених з козацьких. Отак, згадок про такі пам'ятки залишилося небагато. Про одну таку рідку корогву оповідає письменник О. Луговий у творі «Чорні хмари із за Прип'яті» (вид. Канада). Це — історична корогва 17-го Чернігівського гусарського полку, перед тим — Чернігівського козацького комонного полку. Описано корогву так: «на малиновому шовковому тлі золотом вишитий образ Архистратига Михайла, покровителя козацтва, на одному боці; на другому по ясносиньому шовку вишите сходяче сонце; по краях написи великими стародавніми слов'янськими письменами».

Лише на території Кубані жевріли ще залишки Запоріжжя під виглядом нового царського Війська Чорноморського, що зберігало до певної міри давні січові традиції і на основі їх творило нові свої клейноди. Від того часу у Військовому Музеї у Катеринодарі залишилися серед збірок кубанських цінностей і корогви, прапори й значки куренів, переважна більшість яких несе на собі також малинові, червоні й темночервоні барви.

Була ще, правда, на початку XIX ст., під час боротьби Росії з Наполеоном, спроба відновити до якоїсь міри ніби самобутнє військо українське територіальне. Організовано дивізію з чотирьох кінних малоросійських полків із своєю власною українською командою, уніформами тощо. У скупому описові тих полків згадано побіжно і про корогву одного з тих полків, але так неясно, що годі собі уявити її справжній вигляд. З кінцем вітчизняної російської війни ті полки скасовано.

Таке тимчасове українське ерзац-військо творилось було і на території Австрії в 1848 р. під час мадярського повстання. Для боротьби проти мадярів, що робили наскоки на українське Закарпаття, там де на місці з дозволу австрійської влади постали самодіяльні військові формациї — Народня Гвардія Самооборони і Батальйон Русь-

ких Гірських Стрільців. Від того часу збереглися дві корогви — Бережанської й Яворівської сотень (опис і малюнки в Зап. Наук. Т-ва ім. Т. Шевченка у Львові). Скільки можна судити з тих матеріалів, обидві корогви мають сині полотнища з нашитими на них жовтими фігурами левів. Отже, власне то було повторення у полотнищевій формі давнього краєвого герба галицького. З погляду суто геральдичного (а не політичного) ці корогви можна назвати жовто-блакитними, так само як і згадані вже в подібних барвах корогви козацькі, що мали на синіх полотнищах золоті або жовті фігури й герби. Таким чином, у різних історичних віддалених від себе пунктах України цілком самостійно з'явилися корогви в однакових жовто-блакитних барвах, що стали пізніш особливо популярні.

Справжня українська національна військова організація з певними ознаками самобутності в умовах чужої державної влади постала 1914 р. в Галичині, за першої світової війни. Був це легіон Українських Січових Стрільців у складі австрійської армії. Українським Січовим Стрільцям, званим УСС, пощастило спорудити і свою власну корогву, цілком відмінну від цісарських австрійських корогвів і штандартів та надати їй виразний примет чисто національного характеру. Корогва УСС мала синє, облямоване розкішним орнаментом загальне полотнище, на якому, з одного боку, в малиновому тлі красувався срібний Київський Архистратит Михайло, що держить синій щит з золотим галицьким левом, а з другого боку слов'янські ініціали УСС.

Крім цієї іменної бойової корогви, в легіоні УСС масово ще уживали й краєвого галицького жовто-блакитного прапора, якого дуже часто і демонстративно застосовували менші формації легіону — курені, сотні, штабові служби, обоз тощо. Такий жовто-блакитний прапор, з жовтою барвою вгорі і з блакитною внизу, як проречиста пам'ятка залишився в цікавому малюнку маляра УСС Куриласа на одній січово-стрілецькій листівці із серії «Бо війна віною», репродукованій пізніше в журналі «Червона Калина» — Львів, 1918 р., стор. 48. Також стрічаємо ілюстрації в «Історії Січових Стрільців» О. Думіна з жовто-блакитними прапорами.

Це ось вперше в історії українського війська власна військова частина свідомо вжила поруч з бойовою своєю корогвою демонстративного прапора в тих барвах, що уже і в той час по всій Україні вважалися за національні, а незабаром, з проголошенням самостійної України стали барвами державними.

ВИЗВОЛЬНА БОРОТЬБА

В добу ж боротьби України за державну незалежність від 1917 р. по 1921 рік знову відродилося й ожило на ґрунті довгих історичних традицій рідне українське військо, яке своєю непохитністю й запеклістю та героїзмом у змаганнях за волю України вкрило себе невмирущою славою.

Українське військо доби Визвольної Боротьби уживало багато полотнищевих знаків-прапорів і корогвів. Прапорів уживалося від самого початку української революції по всіх військових частинах у жовтих і блакитних барвах на ознаку їхньої національної і державної приналежності. Дещо пізніше в тих же національних барвах стали будуватись і корогви з фігурами й написами. Треба визнати, що національні кольори на наших військових прапорах уживалися не однаково, а в хаотичному порядку, себто деякі частини споруджували прапори жовто-блакитні, а інші, навпаки, блакитно-жовті. Хоч, щоправда, в тому часі всі ті прапори, правильні й неправильні, називалися однаково «жовто-блакитні», але по суті мало хто знав, як національних барв належало застосовувати. Хоч Українська Центральна Рада законом 22 березня 1918 р. й ухвалила державний герб і прапор Української Народньої Республіки, проте, як саме, коли і при яких обставинах уживати тих важливих знаків, ніяких директив не дала. Через те кожний уживав дер-

жавного гербу, а особливо прапора, де хотів і як хотів. А це й викликало хаос.

Звичайно, означування порядку національних барв у прапорі брав на себе або сам командир частини з власного погляду і розуміння, або вирішував це питання джура чи якийсь підстаршина, якому доручалося спорудити або вивісити прапор. При цьому виконавці найбільш послуговувались дуже тоді популярною в масах наївною т. зв. «народною» і «природною» символікою, яка підказувала будувати прапори блакитно-жовті, себто такі, в полотнищах яких блакитна барва була нагорі, а жовта внизу на тій ніби підставі, що національний наш прапор віддзеркалює краєвид України: блакитне (синє) небо і золоті лани пшениці. Тим то пояснюється, що наряду з прапорами жовто-блакитними, що будувалися за своєю справжньою назвою, постала велика кількість прапорів відворотніх — блакитно-жовтих, які утворилися за тією незграбною «небесно-пшеничною» символікою.

На початку української революції у війську переважали ще прапори жовто-блакитні, а під кінець Визвольної Боротьби, особливо по Гетьманові, а за ним і Директорії, витиснули їх з ужитку прапори синьо-жовті, що утрималися подекуди в чистому вигляді або перетворилися у корогви аж до кінця боротьби — 1920 р. Через те пам'ять про блакитно-жовті полотнищеві наші знаки залишилася довша і певніша, а також їх більше позосталося і в натурі по різних сховищах та музеях, як музей Визвольної Боротьби у Празі, музей-архів також у Празі, бібліотека ім. Симона Петлюри в Парижі і т. п.

Особливо характеристичні були творені вже в 1920 р. курінні і бригадні прапори-корогви, які на **блакитно-жовтому** тлі мали фігури тризубів і написи назв частини в кольорах по роду зброї: сині — піхота, жовті — кіннота, червоні — артилерія, чорні — технічні, малинові — штаби. Крім курінних прапорів-корогвів було ще військовим наказом установлено і для сотень прапорці, що на блакитно-жовтих полотнищах з клиновим вирізом на кінці мали ближче до держака прямовісні смуги також в кольорах по роду зброї і за числом сотень у курні — 1, 2, 3. Повністю цю оригінальну систему полотнищевих відзнак застосував у себе Технічний курінь 6-ої Січової Стрілецької Дивізії. Зразок же такого блакитно-жовтого прапора з червоним тризубом на схрещених гарматних дулах і написом «6-та артилерійська бригада» знаходився ще до 1945 р. в музеї Визвольної Боротьби України у Празі.

Але збереглися також деякі подібні прапори-корогви і в барвах жовто-блакитних чи то у спогадах про них. Так жовто-блакитний прапор з чорним тризубом на жовтому тлі посередині з чільного боку і таким же написом назви частини з боку відворотнього посідав ще від 1917 р. «Перший Запорозький ім. Костя Гордієнка полк кінних гайдамаків», як про це свідчить сам кол. командир того полку пізніший генерал В. Петрів. Подібний прапор лише з чорними тризубами на жовтому полотнищі при держаку мав кінний полк 4-ої Київської дивізії. Жовто-блакитну корогву з золотим тризубом з одного боку і з образом Божої Матері-Оранти та св. Архистратига Михайла з другого боку мав ще з 1917 р. і другий, один з найстарших, полк ім. Кармелюка. Ця корогва в дещо обсямканому вигляді переходується у збірках «Українського Воєнно-Історичного Т-ва» (Тепер у Торонто, Канада).

Поза прапорами і корогвами в національних барвах уживало в достатній мірі українське новітнє військо доби Визвольної Боротьби і корогви інших, в інших барвах, так як і давнє козацтво. Передовсім варто згадати прапори, зроблені в давній традиційній запорозькій малиновій (бурячкової) барві. Це в першому ряді прекрасна високомистецька малинова корогва найстаршого в новітньому українському війську славного Богданівського полку. Цю корогву з портретом гетьмана Богдана Хмельницького на чільному боці і з написом на другому — «Знамено першого українського козачого полку» вишили шовком у 1917 році черниці Флорівського монастиря в

Києві, а подарував Військовий Клуб ім. П. Полуботка. Ще малинові корови однакового типу мали Третя Залізна і Шоста Січова стрілецькі дивізії. Полотнища корогів темно-малинового кольору; у блакитному накутнику при держаку золотий тризуб з обох боків; написи золоті: назва дивізії, «УНР» і «За визволення України». Корогва 3-ої Залізної дивізії переховувалась в бібліотеці ім. С. Петлюри в Парижі, а 6-ої Січової дивізії, мабуть, в Українському Національному Музеї у Львові.

Білу едвобну (шовкову), також прекрасну, мистецьки опрацьовану корогву посідав Дорошенківський полк, теж одної з найстарших наших частин — Синьої дивізії, що формувалась в Німеччині. На полотнищі корогви з одного боку вигадано образ Вожої Матері Покрови в пурпурних ризах з омофором в руках. Напис над головою півколом по-слов'янськи: «Ізбавлю і покрию люди моя». На другому боці корогви давні запорозькі геральдичні знаки — хрест в оточенні небесних світил. По краях корогви напис «Знамено першого січового гетьмана Петра Дорошенка полку 1918 року». Переховується корогва в Українському Воєнно-Історичному Т-ві (Торонто, Канада).

Жовтими корогвами пишалися: полк кінних запорожців і перший кінний запорозький полк ім. Максима Залізняка. Знамено кінних запорожців невелике, має лише з одного боку виображення чорного хреста на схрещених кістках, і над ним півколом чорний напис: «На смерть за Україну». Зберігається в Укр. Воєнно-Історичному Т-ві (Канада). Полк ім. М. Залізняка мав звичайне жовте полотнище з написом імені полку. (Репродуковано з фото у військовому журналі «За Державність», Варшава).

Перша Запорозька дивізія мала бойову корогву світло-синього шовку, протканого легким візерунком з золоті нитки. З обох боків полотнища напшито золотий великий тризуб. Корогву подарувала дивізії Українська Громада в Туреччині.

Оригінальну, з подвійним червоно-синім полотнищем корогву мала Спільна Юнацька школа. На чільному червоному полотнищі виображено, правда, за московським зразком київського герба — срібного Архистратига Михайла з мечем і щитом у блакитному полі геральдичного щита, а із зворотнього боку — у золотому колі козацький герб — «лицар» у червоному одягу з мушкетом і срібний напис «Український Запорізький полк». Спорудив цю корогву в 1917 р. українізований запасний полк у Москві і хтось із того полка (правдоподібно полк. Арсен Чернявський, автор проекту корогви) доніс її на Україну. Пізніше короговою цією користувався 4-й полк Січових Стрільців, який залишив своє ім'я на білих стрічках при корогві. Нарешті, корогва стала власністю Спільної Юнацької школи. На цю корогву разом з юнаками присягав І-й рекрутовий полк і вся залога Кам'янця-Подільського в 1919 р. Зберігалася корогва в «Укр. Музею-Архіві», пізнішому «Укр. Історич. Кабінеті при (чеському) Міністерстві Закордонних Справ» у Празі до 1945 р. Все це прапори і корогви наземних частин Армії Української Народної Республіки знаменної доби визвольної боротьби України, на яких спочила слава безприкладного героїчного змагу за державність. Ці історичні святощі, як свідки великих трудів і кривавих жертв боротьби за найвищі цінності людства — волю рідного народу — є дорогі для кожного українця-патріота, що клонить у пошані голову перед величним минулим.

МОРСЬКІ ПРАПори

Із морських українських прапорів відомі: перший запроектований Морською Радою й ухвалений законом Радою 18-го січня 1918 року жовто-синій з золотим тризубом на нижньому синьому полі. (Описано докладно прапор в «Ілюстрованій Історії України 1917-1923 рр.» Д. Дорошенка, вид. Ужгород). Другий морський прапор створено було за часів Гетьманату в 1918 р. по малюнку, затверджену гетьманом. Прапор являв біле полотнище, розчехтоване грецьким синім хрестом з білим левом; у накутнику на тлі синьо-жовтих барв золотий тризуб. (Пра-

пор докладно описав і ствердив малюнком капітан С. Шрамченко в журналі «За Державність» Варшава, збірн. — 2 і 5).

Крім морського прапора воєнної флотії, гетьман затвердив також і військово-корабельний вимпел, що на білому довгому з клиновим вирізом на кінці полотнищу мав при держаку синій грецький хрест. На жаль, ці морські наші знаки, усталені за часів Гетьманату, не несуть на собі виразних прикмет суто національного українського витвору, а в основному є простим наслідуванням, або навіть малою не перелицюванням морського воєнного прапора і вимпелу кол. Російської держави. Бо і російський морський прапор та вимпел були також білі з синіми ж хрестами. Різниця між ними і морськими відзнаками України полягала лише в геральдичному характері хрестів. На полотнищах російських хрести були скісні «Андріївські», а на українських просторах «грецькі». Лише ось, в накутнику українського морського прапора додано золотого тризуба на тлі національних барв.

ЕМІГРАЦІЯ

Українські військові прапори і корогви творилися подекуди і на еміграції по першій світовій війні, передовсім у Польщі, де більшість нашого інтернованого в 1920 р. вояцтва з бігом часу об'єднувалася в різних військових організаціях, переважно в «Товариствах вояків армії УНР». Деякі філії мали свої, звичайно шаблонні прапори чи корогви у **блакитно-жовтих** барвах з написами назви організації й місця її осідку. Поза Польщею такі прапори посідали ті ж вояцькі товариства у Франції, Чехії, Румунії.

Але траплялися у вояцьких українських організаціях корогви оригінальні, як на приклад, корогва Українських Інвалідів у таборі інтернованих у Каліші (Польща). Ця гарна корогва несла на собі з одного боку образ св. Архистратига Михайла, опікуна інвалідів, а з другого боку козацького хреста. Перша ж дружина лицарів Хреста Симона Петлюри в Познані побудувала собі штандарт — чорне з темно-синім скісним широкораменним, золотим лемованим хрестом полотнище, на якому уміщено з одного боку посередині золотий тризуб, а з другого боку — орден-хрест С. Петлюри. Написи срібні козацькою в'язкою: «За Волю України» і роки «1917-1921» з чільного боку і назва дружини та «Позен 1942» з другого. Штандарт переховується в Укр. Воєнно-Історичному Товаристві (Канада).

По другій світовій війні «Союз Українських Ветеранів» виробив загальний зразок корогви організації, що її в різних кольорах полотнищ (червоні, сині, зелені, чорні) відтворили у різних місцях філії Союзу. На полотнищах тих корогів з одного боку виображено золотий тризуб на блакитному щиті, що його підтримують щитодержці: срібний Архистратих Михайло і золотий лев, а з другого боку уміщено відзнаку СУВ: чорний головчатий хрест з державним гербом (тризуб) у перехресті, положений на схрещенні меча.

Тут схарактеризовано невелику частину наших новітніх військових реліквій, які пощастило зберегти в натурі, або, бодай,десь по писемних згадках про них коротко дослідити.

Вже вийшла у продаж і можна її купити у всіх українських книгарнях і в Адміністрації «Вістей» книжку «Спогади фронтовика» автора Євгена Загачевського під назвою:

«ЛЬВІВСЬКА БРАТІЯ»

Повість пережитого

Видання Б-ва кол. вояків 1 УД УНА. Обгортка: М. Левицького, передмова Юрія Тиса Крохмалюка. Сторін 200, ціна 2.50 дол.

Читайте й поширюйте «Сурмач» орган Об'єднання Бувших Вояків Українців у Великобританії!

Ф. КОРДУБА

Дилема реформи НАТО

Наприкінці травня 1963 р. відбулися дві конференції, які заслуговують на окрему увагу.

1. Конференція ГАТТ (General Agreement on Tariffs and Trade), яка відбулася в Женеві і займалася господарськими справами (переважно митом);

2. Конференція міністрів закордонних справ держав-учасників НАТО, що відбулася в Оттаві (Канада).

На згаданих конференціях досягнуто тільки деякого розуміння та усунуто напруженість і кризу, яка була загрозливим симптомом для цілого НАТО. В дійсності політика НАТО була політикою тільки ЗДА. Європейські союзники і Канада до цієї політики відносилися здержливо і не захоплювалися нею. На конференціях обговорено обґрунтовані вимоги, щоб перевірити різні заходи та у висліді спільних зусиль знайти відповідний ключ для переведення організаційних реформ НАТО. При цьому союзники клали головний натиск на це, щоб запроєктовані реформи були переведені при рівночасному узгодженні їхніх національних інтересів. Союзники не згоджувалися на те, аби признати для ЗДА атомовий монополі, який фактично вже сьогодні не існує, бо дві європейські держави приступили до розбудови власних національно-нуклеарних потенціалів, тому питання застосування цієї зброї не може бути вирішуване односторонньо тільки Америкою, але спільно. Таким чином вирінуло домагання, щоб в усіх площинах НАТО малися американсько-європейські групи, які спільно займалися б інтенсивною перевіркою скомплікованих під модерним і стратегічним оглядами можливостей застосування нуклеарної зброї, розуміється, коли б заходила коначна потреба її застосування. Компетенції у вирішуванні цього питання старалися задержати для себе тільки ЗДА.

Політична і стратегічна роля Західної Європи в обороні перед наступом, зокрема Москви, є дуже важлива, тому в жодному випадку вже не можна було вилучити ані Франції, ані Німеччини, ані Італії від спільного політичного і стратегічного планування. Також і під господарським оглядом інтегрована Західна Європа є дуже важливим економічним фактором для оборони вільного світу. Дотеперішня дійсність показала, що Рада НАТО не є ще сильним і вирішальним центром спільної політики Заходу. Фактично потуги НАТО в багатьох випадках ініціювали власні політичні концепції, не беручи до уваги інтересів союзника. Це також підважувало престиж Ради НАТО, викликало оправдані або неоправдані підозри і недовір'я. Отже реформа Ради НАТО вирінула, як неминуча коначність.

Коли ближче приглянутися військовій структурі НАТО, то вона не відповідала потребам оборонного союзу. Дивним є, що Рада НАТО у військових питаннях є узалежнена від рішень Нач. Альянського Командування Європа (SACEUR), отже узалежнена від місцевого військового командувача. Знову ж його планування не є побудоване на даних національних урядах, з якими він не має ніякого контакту.

Дальше, — система НАТО не відповідає європейській ідеї, вона не є відповідно допасована до почуттів європейської спільноти, і це також не менше впливає на внутрішні тертя. Так було, що американський уряд звичайно ігнорував всякі погляди на справи стратегічної оборони європейців, в тому числі особливо погляди през. де Голя. Ігноранцію застосовано і до нуклеарної програми Франції, що спричинилося до того, що французький уряд виявив своє небажання, щоб на його території знаходилася нуклеарна зброя ЗДА. Одночасно, щораз більше поглиблювалося недовір'я серед європейців відносно оборонних концепцій ЗДА, особливо в зв'язку з переходом з атомової на конвенціональну оборону Зах. Європи.

Дальше проявлялися наглядні тенденції в американській політиці недопустити європейські держави до того,

щоб вони могли поширювати свої ідеї в світі. При цьому не бралось до уваги динамічної сили і провідництва держав Зах. Європи, яку вони виявили на протязі багатьох сторіч в заморських континентах. Коли ж після другої світової війни Західна Європа під господарським оглядом скріпилася, відродилися почуття даліше продовжувати свою провідну місію та ідеї серед народів світу. Разом з цим виникла серед західних європейців коначність шукати відповідних заходів, щоб зберегти самооборонний захист перед грізним східним агресором, з яким американська політика стала на шлях повної коекзистенції. Політика ЗДА на першому місці ставить проблему безпеки власного континента, що, зрештою, оправдане, недопінюючи загрозливого стратегічного положення держав Західної Європи. Але ж відомо, що загроза для Західної Європи і ЗДА не є однаковою! Проти Західної Європи Східний Блок постійно тримає під зброєю щонайменше 75 дивізій, а нова американська оборонна концепція конвенціональної оборони Західної Європи вважає, що для протиставлення східному воєнному потенціалу вистачатиме 30 дивізій. Проблема безпеки Західної Європи сама по собі є специфічна, тому її в жодному випадку не можна уподібнювати з проблемою безпеки ЗДА. Між Європою і ЗДА знаходиться океан на 3 000 миль. Напад на ЗДА і Канаду можливий тільки при застосуванні ворогом цілого атомового арсеналу; знову ж напад на Зах. Європу може бути переведений тільки самою конвенціональною зброєю. Тому національні нуклеарні сили західно-європейських держав (Англії і Франції) в жодному випадку не можна вважати за безкорисні, навпаки вони під час оборони могли б відіграти важливу роль. Багато західноєвропейських знавців переконані, що ЗДА не в силі перешкодити створенню європейського атомового потенціалу, бо сучасна Західна Європа вже посідає так велику силу, що може вже програму власного атомового потенціалу зреалізувати. Коли ж американська політика буде настирливо обструкційна, вона тільки може пошкодити загальній конструктивній політиці НАТО-спільноти.

Ці всі причини допровадили до того, що атлантийський альянс знайшовся в бурхливому періоді, який примусив усіх партнерів до глибокої застанови та до рішення на перебудову НАТО.

Конференцію міністрів закордонних справ держав-союзників НАТО в Оттаві попередили дві згоди ЗДА: 1) Згода на організацію інтернаціональної атомової збройної сили (це з уваги на непримиримію поставу Франції до концепцій міністра оборони ЗДА МакНамари); 2) Постанова Головної Квартири стратегічно-бомбардувального летунства в Омага, виділити окрему зв'язкову групу для SACEUR (середуша Європа), в якій мали б співпрацювати також європейські старшини.

Отже рішуча постава през. де Голя примусила ЗДА погодитися на організування інтернаціональної збройної сили, що можна вважати вже за позитивне явище на шляху до організації спільної стратегічної оборони. Таким чином впроваджено нову форму «зміцнення і перегрупування нуклеарних сил в Європі». В дійсності це не буде ніяка нова атомово збройна сила. Знову ж призначений уповноважений для нуклеарних справ при НАТО Гол. Командування в Європі, не буде посідати жодних наказових уповноважень, а буде тільки «дорадником і помічником» для SACEUR. Дотеперішня структура командування НАТО була б далі в загальному така ж сама. Запроєктоване десятичленне вирішальне «греміюм» апробовано на конференції. Але компетенції вирішальності даліше знаходяться в руках президента ЗДА і британського прем'єра, якщо йдеться про англійське бомбардувальне летунство. Конференція в Оттаві апробувала те, що SACEUR безпосередньо підлягатиме все британське атомово-бомбардувальне летунство і 3 американські під-

водні човни «Поляріс». Вся ця зброя стратегічного засягу підлягає 10-членній контрольній комісії потуг. Полева зброя не підпала перегрупованні, з'єднання інших 8-ох НАТО-союзників підпорядковано SACEUR. Новим є також і те, що європейські старшини будуть брати більшу, як дотепер, участь в плануванні і провадженні програми для нуклеарної зброї. Вони вже більше не будуть трактовані як члени другорядного значення, позаду американських старшин. Таким чином бажання європейців, аби бути рівноправними штабовими планувальниками для застосування на випадок потреби атомової зброї на європейському континенті здійснено. Очевидно атомова зброя SACEUR, — це дуже мала частина американського нуклеарного потенціалу. Але одночасно ще одно є важливе, що європейці мали б впливати на планування застосування як американських ракет, так і далекогосяжного бомбардувального летунства.

Створення т. зв. «Liaison» — групи при стратегічному летунстві в Омага з європейських старшин, — це крок для розгорнення т. зв. нуклеарного партнерства, про що перед роком говорилося на конференції в Атенах. Доки на запланованому шляху не дійде до зміцнення співпраці на відтинку стратегічного планування, вирішальне слово щодо введення в дію атомової стратегічної зброї буде мати през. ЗДА, але він виступатиме вже як уповноважений цілого альянсу. Він змушений буде рахуватися з вимогами всіх партнерів, та еwentуальним вето. Але найважливіше є те, що досягнуто можливість найширшого планування та інтеграції. Така планувальна співдія і інтеграція для ЗДА і європейських партнерів це конечність, щоб на майбутнє уникнути шкідливих потягнень.

Запланована мультілатеральна атомовою збройною силою, яка всесторонньо була обмірковувана в Оттаві, буде далі ще дискутована. Така сила мала б за завдання ще сильніше політично й військово скувати нерозривність партнерства. Однак Великобританія заявила за власною «Поляріс»-фльотою. З усіх 15-ти членів НАТО за мультілатеральними атомовими збройними силами на конференції в Оттаві заявили чітко тільки ЗДА і Фед. Німецька Республіка. Союзників відстрашували кошти розбудови такої сили. Франція далі залишилася проти організації такої збройної сили. Знову ж, Данія і Норвегія з політичних причин здержалися від участі в організації такої сили. Канада, Греція, Туреччина, Португалія, Голляндія і Бельгія заявили, що вони готові тільки символізувати однозгідність, але без активної участі. Ісландія і Люксембург вилучили себе від участі в таких збройних силах. Делікатне політичне становище Італії не дозволяє влучитися до організації з такою настановою окремих членів відносно мультілатеральної атомової збройної сили, треба сумніватися, щоб проект міністра МкНамари був здійснений. За такої ситуації англійці не могли здобути ключової позиції в Європі, бо американці згодні тільки на європейсько-американську співпрацю в організації мультілатеральних збройних сил, тим самим вони є проти претенсій Англії посідати власну «Поляріс»-флоту, та проти атомового шовінізму през. де Голя. Справою мультілатеральних атомових збройних сил мають зайнятися дипломати. Разом з цим має бути перевірена ціла західна стратегія, устійнена потрібна кількості збройних сил та узглядені господарські спроможності окремих членів НАТО. Проект в цьому напрямі подав МкНамара, а німецькі представники з ентузіазмом його привітали.

Очевидно зреалізування плану повного озброєння потягне за собою дуже великі кошти окремих партнерів НАТО, але не має ради, коли признали ЗДА рівні права союзникам, вони мусять здійснювати також такі ж самі зобов'язання. Очевидно перевірка стратегічних планувальних та мультілатерального проекту — це дуже складні проблеми, тому сьогодні ще не можна бути певним в тому, що подолана криза всередині НАТО не повториться знову в гострішій формі. Можливо, що НАТО переборе всі дальші труднощі для спільного добра, оборони західного світу перед комуністичною загрозою.

Директор Інституту для стратегічних студій в Лондоні Аластаір Бухан, до опінії якого дуже уважно прислуховуються всі західні знавці, недавно висунув вимогу корінної реорганізації НАТО. Насамперед повинен бути реорганізований Секретаріат НАТО. Його належало б перетворити в діловий центр інформаційної дискусії і планування, та тим способом покінчити з неділовими діалогами американських стратегів з непевними, і в постійному неспокої, перебуваючими європейськими представниками. Неминучою конечністю є зорганізувати відповідний штаб з цивільних урядовців і військовиків, в якому повинні бути також американці. Цей штаб мусить підлягати Генеральному Секретареві НАТО, а таким секретарем повинен бути тільки європеець, — зразковий адміністратор.

Також не є в порядку, коли Головний Командувач НАТО виступає рівночасно як військовий дорадник Ради. Для цієї цілі повинен бути покликаний шеф штабу НАТО — американець, який мав би трьох заступників (француза, англійця і німця), відповідальних за свої ділянки праці. Шеф штабу НАТО повинен знаходитися побіч Генерального Секретаря, і репрезентувати один інтегрований військовий штаб. Начальний командувач в Європі повинен бути тактичним полководцем, відповідати за оборону Західної Європи. Ним повинен бути хтось з європейських старшин, найкраще француз. Усі напрямні він мусить одержувати від інтегрованого штабу. Також конечно треба щоб побіч SACEUR існував в Європі SACAIR, — Начальне командування альянськими повітряними силами. Йому підлягали б планування і контролю нуклеарного озброєння, розміщеного в Західній Європі і по означених морських районах. Цей командувач був би відповідальним шефом і його квартира повинна знаходитися поблизу квартири SACEUR. Безпосередньо йому підлягали б: британське бомбардувальне летунство, американська «Поляріс»-фльота, американські бомбардувальники розміщені по базах в Іспанії і у Великобританії та ракети зразку «Масе» в Німеччині. Також винищувальне летунство Канади, Німеччини, Італії та інших країн НАТО мало б стояти до його диспозиції. На цьому відтинку мусіли б співпрацювати в кожній фазі планування також представники країн-учасниць.

Дир. Бухан впевнений в тому, що після переведення повних реформ НАТО, SACEUR буде впроможі боронити Європу перед еwentуальною наземною атакою ворога, а SACAIR боронило б перед повітряною атакою, рівночасно паралізуючи рухи великих військових з'єднань ворога в Білорусі і в країнах Східної Європи. А щоб можна було повністю виконати таке завдання, SACAIR обов'язково мусіло б співпрацювати з американським стратегічним летунством в Омага. Знову ж з уваги на те, що командуванню SACAIR підлягали б атомові підривні шашки, то його мусів би очолювати американський старшина. А щоб справно могли діяти повітряні сили, конечним є, аби ЗДА приділили для НАТО відповідну кількість стратегічного летунства, та щоб при Нач. Команд. стратегічного летунства SAC в Омага був зорганізований міцний зв'язок з європейських старшин.

З powyшого наглядно видно, що в НАТО впроваджено багато реформ, щоб воно стало дійсним захисником безпеки всіх країн Атлантийської оборонної спільноти. І треба вірити, що також інші реформи будуть запроваджені.

ПОЖЕРТВИ НА ВИДАННЯ КНИЖКИ

Д. ГЕРЧАНІВСЬКОГО «ВИГНАТИ ОКУПАНТА»

Вп. Л. Пасічинський в Лондоні зібрав 84.6 фунтів. Жертвували по 1 фунтові: Пасічинський, О. Войко, Р. М.; по 10 шіл.: о. Степан Вівчарук, І. Костів, С. Лаврушка, В. П., І. Яворський; по 5 шіл.: І. Костельник, д-р С. Фостун, Ю. Турів, Е. Д., В. П.; по 4 шіл.: Левицький, Стачук; по 2 шіл.: М. Чорний, М. Юркевич, Дідух.

Всім жертводавцям і збірщикам щиро дякує

Редколегія «Вістей»

П. ДУБІНЯК

Бити Москву її зброєю

Видавництво Берто (Бонн, Західна Німеччина) у листопаді минулого року видало дуже цікаву книжку «Товарищ враг», на яку було звернено мало уваги. Книжку приготував до друку Генріх фон Берг, що є перекладом з сербської на німецьку мову, а дійсна її назва «Злочини під плащиком соціалізму». Історія цієї книжки така. Під час запеклої сварки Сталіна, московсько-большевицької компартії з «ревізіоністом» Тіто та югославської компартії, югославський диктатор наказав зібрати документальні докази і факти про злочини, поповнені советськими військами на теренах Югославії за час від серпня 1944 до травня 1945 року. На початку 1954 року книга була надрукована друкарнею «Югославія», — Белград, вул. Воеводи Мішіча ч. 19, видавництвом «Народна армія». Випущено її накладом 8.000 примірників. Але в той час московсько-югославські взаємовідносини значно покращали, і Тіто наказав спалити усі примірники, що й було виконане під керівництвом спеціально призначеного для того офіцера. Але один примірник книжки невідомо як попав до Західної Німеччини, де вона була перекладена на німецьку мову.

Згідно задумів Тіто, згадана книжка призначалася відіграти роль, як югославська комуністична «Біла книга» про московсько-большевицьке звірство в Югославії.

Згадану книжку редагували югославські комуністи Мехмед Точкіч, Радівай Йовановіч, Георгій Радішіч. Книга «Під плащиком соціалізму» була написана на підставі офіційних документів, зізнання свідків, очевидців і потерпілих, відомості від яких збрала державна югославська комісія про розслідування московсько-большевицьких і фашистських злочинів на теренах Югославії.

Книжка має такі розділи: Вступ. Московське-советське тлумачення і розуміння (поняття) співпраці під час війни. Свідчення очевидців: зухвалі напади советських військ на югославські збройні сили; збройні напади московсько-большевицьких вояків на югославських офіцерів; нелюдяне поводження з раненими; суперництво; зневажливе та образливе ставлення до югославського й іншого населення в Югославії. Московсько-большевицька «співпраця» на фронтах: трофеї належать виключно советським військам; т. зв. «героїзм» совармії; югославська гостинність та московське призи́рство до нього і гонорливість москвинів. Злочини за методами фашистів: жахлива п'ятитика, грабіжництво населення Югославії, гвалтування неповнолітніх дівчат та всіх жінок; злочини, що спрямовані на приховування власних злочинів. Істота советського вояка: культура вояків та старшин; співпраця советських військ з четниками Драже Михайловича; злочини советських вояків у п'яному стані; грабіжництво та масове винищування народів Югославії; масове винищування народного майна. Московсько-большевицькі військові інструктори: ставлення їх до югославських військовиків; сприяння розбещеним бенкетам; безладдя-тактика московсько-большевицького начальства; професійний вишкіл спеціалістів. Інтернування Москвою югославських військовиків. Применшування московсько-большевицькими військами заслуг югославської партизанки в боротьбі проти фашистів та вихвалювання червоної Москви, як «освободительниці» Югославії. На кінці книжки мається хронологічна таблиця злочинів поповнених советською армією «смершем», МГБ на теренах Югославії.

Як відомо, московсько-большевицька пропаганда під час другої світової війни (а тепер також) горланила, що советські війська вступили на терен Югославії як союзники, як «визволителі» для боротьби проти гітлерівської окупації. На протязі багатьох років московсько-большевицькі горлорізи та югославські комуністи втлумачували населенню Югославії, про «непереможність совармії», високу культуру і людяність кожного советського вояка.

...«Ми побачили банду, пишеться на сторінках згаданої книжки, — банду, в якій кожний окремий офіцер та вояк

був дикою звіриною, для якої нема жодних обмежень... На своє уподобання і власне бажання вони кожночасно спрямовували свою зброю, а навіть і «катюші» проти партизан Югославії, хоч вони дуже добре знали, що югославська партизанка воює проти гітлерівського окупанта. Так було, напр., на фронті Лачарак-Мартінці. В Белграді, біля Електроцентралі московські емгебісти розстріляли 80 партизан, а біля школи на Чукаріце ще 76. Те саме відбулося і в інших місцях.

Советські вояки, офіцери, емведисти, партійне начальство не брало під увагу — ані союзницькі взаємовідносини, ані людяність, ані комуністичну партійність, ані інтереси воячини... За всі партизанські заслуги, за їхню боротьбу проти гітлерівців московсько-большевицькі війська не давали й зламаною шелега. Між партизанами Тіта та четниками Драже Михайловича МВД і советські військовики ставили знак рівняння — як ті, так і другі — контрреволюціонери, вороги совармії... Витягнути з кобури пістолу і застрілити кожну людину — чоловіка або жінку — советському військовикові було найлегшою і найпростішою справою... Партизанський офіцер І. Радулович подарував советському майору пістолу на знак дружби. Майор негайно випробував подарунок, стрілив до Радуловича і тяжко його поранив. Два московські офіцери застрілили офіцера-партизана тільки за те, що той відмовився разом з ними пити горілку. Другого застрілили за те, що він не забажав обмінятися з советським офіцером пістолем... Час, коли советська армія перебувала в Югославії, виповнений гидкими злочинами, нападами на мирне населення, грабунками советськими вояками, насильствами, пожежами. Советську армію за її злочини можна поставити на чолі усіх грабіжників, які відомі історії...»

...«Ми вас звільнили від фашистів, а тому маємо право робити з вами, що завгодно», — говорили советські вояки і офіцери, по-дикунському гвалтуючи югославських жінок.

Далі на сторінках згаданої книжки пишеться: «Советська армія — це була банда, що хворіла на паталогічну хворобу, під час якої зникло всіляке почуття сорому. Советська армія гвалтувала 8-и—13-річних дівчат включно до 85-річних жінок. Советські звірі не жалували жодної жінки, навіть вагітної. Одну жінку — комуністичного зв'язкового, яка приносила советському начальству відомості про німецькі війська — згвалтувала ціла сотня. Жертви гвалтування або тут же вмирали, або їх вбивали. Інші поповнювали самогубство або збожеволіли»...

...Один селянин на прізвище Мілета Аранджацкі, з села Мокріна, що недалеко від Кікінде, запросив до себе советських вояків. Пригостив їх, як «визволителів». Після гостини советські вояки кинулися на його 19-річну доньку і згвалтували її перед очима батька і матері. Коли ж Мілета Аранджацкі заступився за власну доньку, то советські вояки прив'язали його до хвостів двох коней і роздерли його... В іншому будинку розчавили колькою голову дитині, що лежала в колісці, а матір згвалтували...» Тітовська державна комісія розслідування злочинів советської армії, поповнених над народами Югославії ствердила, що московсько-большевицькі «визволителі» протягом одного місяця згвалтували 1548 дівчат та жінок, з того числа застрілили 359 згвалтованих жінок; крім того советські війська за 2 тижні поповнили 1204 грабунки.

Тітовська державна комісія стверджує, що советські вояки поводили себе набагато гірше за дикунів. Відчуття сорому було у них атрофоване. Вони займалися статевими зносінами відкрито, вдень на площах. Жінки, що творили з себе окремі советські жіночі батальйони, купалися голі разом з чоловіками в річках, а потім голі маршували містом. Офіцери стріляли вояків, а вояки офіцерів. Особливу жадою мала совармія до алкоголевих напоїв. Якщо приміщення, де були ці напої, перебувало під замком, застосовувався «русскій ключ» — стріляли з ав-

томата в замок і таким способом відкривали двері... Со-ветські артилеристи вимагали від югославських партизан за гарматну допомогу проти німців вино — 2,5 літри за кожний артилерійський стріл. Звільнених з німецького полону югославських вояків советські офіцери примушували під страхом смерті грабувати німців. Награбоване добро віддавати советським старшинам...

Такий дуже короткий зміст згаданої тітовської книжки, яка побачила світ лише одним випадковим примірником.

Чому ми звернули на цю книжку свою увагу? Від часу закінчення московсько-німецької війни (1941-1945 рр.) минуло вже 19 років, а від часу закінчення громадянської війни в СССР — 42 роки. Але ще й тепер КГБ виловлює, викриває та провадить слідство, а військова колегія верховного суду СССР судить і карає розстрілом колишніх т. зв. «петлюрівців», учасників московсько-української війни (учасників визвольної боротьби) 1917-1921 рр. та т. зв. «коляборантів», «воєнних злочинців», зрадників батьківщини з поневолених в СССР неросійських народів під час війни 1941-1945 років, не кажучи вже про членів українського націоналістичного підпілля, упівців, дивізійників 1 УД УНА, які осталися на рідних землях України. В цих випадках для московсько-більшевицьких сатрапів, ЦК компартії, верховного суду СССР, КГБ та прокуратури ніякої давності «поповнених злочинів» супроти Москви не існує. Від початку московсько-німецької війни (1941 р.) і до цього часу в Москві працює т. зв. «державна комісія по викриттю, виявленню і розслідуванню воєнних злочинів, військових злочинців, коляборантів, зрадників батьківщини». На превеликий жаль вільний Захід чомусь не створив міжнародної комісії по розслідуванню воєнних злочинів поповнених советськими збройними силами протягом війни 1941-1945 років під час повторної окупації московським імперіялізмом України, Білорусі, Донщини і Кубанщини, Польщі, Угорщини, Румунії, Болгарії, Югославії, Чехії, Словаччини, Албанії, Австрії, Східної зони Німеччини. Запитується — чому? Може згідно засади, що «переможців не судять»? Ні, переможців також суворо карають за порушення міжнародних прав та поповнення злочинів на окупованих ним землях!

Адже нам, дивізійникам, що воювали проти червоно-більшевицької навали під Фельдбахом (Австрія) добре відомим є, напр., такий факт злочинів советської армії. Під час контрнаступу дивізії на передову советських підрозділів дивізія відкинула московсько-більшевицькі «геройські» частини на 15-20 клм. назад і вибила советчиків з декількох австрійських сіл. Що ми побачили в тих селах? згвалтованих москалями жінок і неповнолітніх дівчат, трупи цивільного населення, постріляних советськими «героями», забиту домашню худобу, пограбоване майно, палаючі пожежою хати селянства. Ми це бачили на власні очі, але мовчимо й до цього часу. Чому?

В літку 1956 року кол. дивізійники встановили і посвятили український пам'ятник на цвинтарі у Фельдбаху поляглим дивізійникам на фронті проти советської збройної навали. Присутнім на посвяченні зустрічалися з «фельдбахськими» австрійцями, розмовляли з ними, розпитували як поводитись советські вояки, коли загарбали Фельдбах, окупували Австрію.

«Грабували все, що лише можна. Розстрілювали населення без ніякого суду. Гвалтували масово всіх жінок і неповнолітніх», — розповідало дивізійникам місцеве населення Фельдбаху.

Наведемо ще один приклад. Один німецький лікар минулого року на сторінках «Вільд-цайтунг» у кожному числі розповідав про дикунські жакливі злочини советської армії, яка окупувала Східну Прусію. Лікар залишився під московсько-більшевицькою окупацією, аби рятувати і лікувати ранених німецьких вояків та цивільне населення.

Він подавав не тільки окремі факти, але й наводив низку офіційних документів. Лікар писав, що советські «визволителі», МВД, «смерш», політ-начальники, офіцери-пар-

тійці масово вистрілювали у шпиталях німецьких ранених, не роблячи жодної різниці між вояками «СС» та вермахтівцями. В одному шпиталі цивільних ранених-німців емведисти перенесли до пивниці і затопили її водою. В іншому шпиталі були розстріляні всі лікарі. Медсестер згвалтовано чергою (сотнями советських «героїв»), а потім розстріляно. Немовлят, як москалі називали їх «Фріценятами», советські вояки різали масово ножами-фінками, розтрощували кольбами голови, п'яти-шостирічних дівчаток гвалтували, а потім задушували руками за горло. Були такі випадки, коли німецька жінка відчайдушно захищалася перед гвалтівником-«визволителем». Її вбивалося на місці, а потім чотами або сотнями (як говорили москалі «хором») гвалтували мертву. Тисячі жінок і дівчат советські «чоловіколюбці» заражували статевими хворобами. Між советськими вояками-сифілітиками існувало навіть своєрідне «соціалістичне змагання» — хто більше заразить (перевицює плян). Большевицькі літаки жакливо бомбардували автові колони з евакуйованим цивільним населенням, розбомбували на тріски кораблі, на яких вивозилися з Східної Прусії німецькі діти. Лікарні, шпиталі підпалювалися, хоч вони були переповнені хворими і раненими та мали міжнародно відзнаку — червоний хрест. Советські сапери підмінювали і висаджували у повітря водотяги, аби позбавити населення води. Советському воякові або офіцерові було легше забити людину, ніж муху. Вони відрубували сокирами голови, відрізували пилками ноги й руки, дітям скручували голови, немов гусці, жінкам висмикували волосся, розпорювали фінками-ножами статеві органи, підвішували людей ногами догори, роздягали наголо і прив'язували до стовбура дерев з мурашками... Це лише окремі епізоди, які описував лікар-німець.

І досить дивним є те, що на свідчення очевидця-лікаря на вільному Заході, зокрема у Німеччині ніхто не звернув уваги. Може тому, що Москва загарбала Східну Прусію? Але ж злочин є злочином! Зрештою, неже советсько-більшевицькі «гуманісти», «чоловіколюбці», «визволителі» були смиренними янголами супроти населення та війська окупованих ними західних держав? Неже англійський, французький, американський та західнонімецький уряди не мають документів про злочини советських військ, МВД, «смерша» на теренах загарбаних Москвою західних землях? Мають, але мовчать, бо ж коекзистенція! Боятися дратувати московського червоного ведмеда. А імперіялісти-москалі використовують таке боягузтво на свою користь, навмисне «пришивають» злочини гітлерівців і вермахтові та чужинецьким національним формаціям у німецькій армії, зокрема 1 УД УНА.

Московсько-більшевицька пропаганда до нудоти щодня гарикає про «реваншистів», «фашистів», «коляборантів», «зрадників» московській батьківщині, «поліцаїв-вислужників» тощо.

20 років КГБ (раніше МВД) та кагебівська державна комісія по розслідуванні злочинів воєнних злочинців висмоктує з пальця якісь, вигадані ними злочини німецьких «коляборантів»-українців, поліційних формацій тощо, аби тим самим приховати власні злочини або перекинути їх на «коляборантів», українське націоналістичне революційне підпілля. Очевидно, були поліцаї і «поліцаї» на українських землях. Одні вислужувались перед гітлерівцями, інші (більшість) рятували українське населення перед масовим винищуванням гестапо, працювали для України, а ще інші пролізли до складу української поліції, згідно наказу сталінсько-хрущовської влади, де самі особисто і руками гестапо вистрілювали і мордували українське населення.

Чи не час вже піднести над цим завісу та дошкульно вдарити по Москві? Вже час! -- Дійсно таки, час, бо ж треба, нарешті, сказати світові правду про українських «коляборантів», яких Москва переслідує на рідних землях і закордоном. 20 років від закінчення війни — це немалий час. Виросло нове покоління як в СССР, так і на еміграції, а Москва й до цього часу шпортається на смітниках історії, вишукуючи «зрадників», політично пе-

П. К.

Паніка і боротьба проти неї

Історія минулих війн, з глибокої давнини аж до сучасної атомової епохи, стверджує, що перемогу над ворогом насамперед, і головним чином вирішує ідейно-моральна бойова перевага воюючих між собою ворожих армій. Якими б великими не були втрати людьми і технікою під час боїв, але перемогу здобуде тільки те військо, яке має непохитну глибоку *національно-ідейну свідомість*, яке свідомо розуміє, що воно віддає своє життя на полі бою в обороні своєї нації, за її національне, державне і соціальне існування. *Тверда національна свідомість* армії, — це є той міцний фундамент, на який спирається мужність, хоробрість, витривалість, лицарство, військова дисципліна як армії, так і кожного вояка. *Національна духовість* вояка, а не вигаданий більшовиками інтернаціоналізм, переможе кожного ворога, що намагатиметься

поневолити ту або іншу націю, загарбати і окупувати її державу, знищити християнські і людські чесноти нації, свободу окремої людини, а тим самим і цілої нації-народу.

Абсолютної справедливості, як і абсолютної правди не існує! Існує об'єктивна справедливість, що спрямована на користь свободолюбного людства, на користь нації, як фактор природного порядку, на якому ґрунтується ціле розуміння істоти нації. З погляду об'єктивної справедливості кожне *поневолення* однієї нації другою, якими б воно «справедливими» аргументами поневолювачем не виправдувалося, завжди буде *несправедливим*. А тому війна поневоленої нації проти поневолювача розглядається справедливою як з погляду людських чеснот, так і з погляду демократичних засад цілого людства на земній кулі.

З погляду людських чеснот та ідейно-національних заповідей людини і нації, кожна війна за визволення нації від окупанта, за самостійне державне існування нації-народу ми розглядаємо як *війну справедливую*.

Однак, свідоме розуміння справедливості війни ще не визначає, що перемога над ворогом прийде сама по собі, автоматично, самопливом. Військо, кожного вояка зокрема потрібно так психічно загартувати, аби вони під час сучасних пекельних ракетно-ядерних боїв витримували найжорстокіші моральні потрясіння, були б здібні продовжувати бій далі, а не капітулювати перед ворогом, відступати, або панічно втікати з поля бою.

Кожній людині властиві як хоробрість, так і боягузтво, моральна стійкість і панічність. Лицар не боїться смерті, — лицарської смерті, а звичайної смерті боїться не тільки кожна людина, але й лицар. Прикладами неперевершеного вояцького лицарства є для нас, українців лицарство запорожців, Української Повстанської Армії (УПА), дуже багатьох вояків і старшин українських армій визвольних змагань (Крути, Базар), бій 1 УД УНА під Бродами, зимові походи.

Але за тих часів були зовсім інші обставини боїв, цілком інша зброя, тактика, оперативні засади. Тепер, коли на полі бою появилася зброя масового винищення живого й мертвого, коли бої відбуватимуться дуже швидко, при величезній рухливості воюючих сторін, коли армії наснажені різними найдосконалішими матеріально-технічними середниками, зокрема електронікою, радаром, ядерною зброєю тощо, тверда моральна витриманість кожного вояка є *вирішальною для повного розгрому ворога*. Але, як стверджує досвід війни, у військах раптово може виникати жахлива паніка, а в наші часи її можуть викликати удари ракетно-ядерних збройних середників масового нищення.

Питання виникнення паніки, її причини та боротьба з нею досить складні і сьогодні вивчаються військовими психіатрами як на Заході, так і в СРСР.

На сторінках «Военно-історического журналу», ч. 1. 1963 р. (пресовий орган міністерства війни СРСР) вміщено статтю московського генерал-майора І. Колесніченка «О причинах, порождающих панику в войсках, и о мерах ей предотвращения». Колесніченко написав свою статтю на підставі досвіду минулих війн, і, очевидно, розглядає боротьбу з панікою в наступній війні з погляду псевдозasad марксизму-ленінізму, вигаданого московсько-більшовицького інтернаціоналізму, з погляду фальшивої «місії визволення» совармією народів Заходу від «капіталізму» та з погляду «непохитної дружби старшого брата» з поневоленими в СРСР неросійськими народами.

Але сам зміст статті для нас, кол. українських вояків досить цікавий, тим більше, що Колесніченко (хоч і обережно) стверджує факти величезної паніки советських військ за часів громадянської війни в СРСР та другої світової війни.

БИТИ МОСКВУ ІІ ЗБРОЄЮ

ревіряє українське населення, яке перебувало під гітлерівською окупацією, було вивезене на працю до гітлерівської Німеччини або осталося в німецькому полоні під час «победоносної» втечі советських військ аж за Волгу. Або вбивство Москвою сл. пам. Петлюри, Коновальця, Чупринки, Бандери, Ребета! Що це таке? Теж «давність», на яку покликався Хрущов, звертаючись до генералісімуса Франко в справі помилування еспанського злочинця-комуніста, члена ЦК компартії Еспанії. Хуліана Грімау. Він (Грімау) нелегально перейшов еспанський кордон (з фальшивими документами), щоб, на завдання Москви, підбурювати еспанське населення до протиурядових заколотів, повалити уряд Франка. Той самий Хуліана Грімау за часів антиурядової громадянської війни в Еспанії (1936-1939 рр.), працюючи на високій посаді в Мадриді, — начальником політично-кримінальної комуністичної поліції, — дуже жорстко винищував політичних «ворогів» еспанської компартії (т. зв. «контрреволюціонерів»). Грімау зловила еспанська служба безпеки, а військовий суд засудив його на кару смерті. «Миролюбець» Хрущов звернувся до Франка про уласкавлення Грімау, пишучи що «керуючись почуттям гуманізму та людяности, прошу уласкавити Хуліана Грімау. Тим більше, що жодними державними інтересами не можна пояснити, аби через 25 років після закінчення громадянської війни в Еспанії треба судити людину військовим судом»... А в СРСР? По війні минуло вже понад 19 років, але КГБ вишукує «коляборантів», воєнна колегія верховного суду СРСР засуджує їх на кару смерті, а міністерство закордонних справ СРСР вимагає видати військових злочинців-емігрантів, аби Москва їх постріляла. Якими ж «державними інтересами» керується в цих випадках Москва? Кровожертвими, кагебівськими, «справедливим возмездієм», чи як?

Час вже покласти московським провокаціям кінець! Час вже пред'явити Москві рахунок її злочинів під час другої світової війни. Час вже гостро нагадати окупантові України, як її летунство бомбардувало перемарш вояцтва 1 УД УНА вже після підписання між Німеччиною та Москвою капітуляції німецької армії у травні 1945 року. Капітуляція була підписана, на фронтах припинилися бої, зброя завішена, 1 УД УНА залишила бойові позиції під Фельдбахом, мирно маршувала на Захід, а в цей час налетіла московсько-більшовицька ескадриля і розбомбувала колони дивізійників. Хіба це не злочин?

На закінчення цієї статті ми звертаємося до кол. українських вояків, до цілої української еміграції з проханням присилати до «Вістей» факти і копії документів злочинів советської армії — «визволительниці», МВД, «смерша», партійно-адміністративних урядовців Москви, що були поповнені під час повторної окупації України 1943-1944 рр. та на теренах загарбаних Москвою західних державах.

З історії війн, твердить Колесніченко, відомо багато фактів паніки та згубності її наслідків для боїв і цілого війська. Кожна війна в глибокій старовині майже завжди закінчувалася панікою військ однієї з воюючих сторін, а ті війська, що панічно втікали від ворога, цілковито винищувалися переможцем під час переслідування. Це визначалося характерністю самого бою, який відбувався рукопашно на мечях і списах. Коли ж появилася вогнепальна зброя, історія також подає факти паніки, наслідки якої позначалися катастрофою як для армії, так і вирішували дальшу долю цілої держави.

Під час битви наполеонівських військ з німецькими під Єною та Ауерштадтом (1806 р.) паніка морально розклала пруську армію; добре озброєні гарнізони пруських твердинь капітулювали перед військами Наполеона без жодного пострілу на ворога. У висліді Прусія визнала себе переможеною і погодилася на всі умови, що їх диктував Наполеон.

Жахлива паніка охопила французькі війська під час бою під Ватерльо (1815 р.), яка (паніка) також вирішила долю Наполеона, як полководця та імператора. Прибувши після останнього бою до Тюільрі, Наполеон сказав: «Армія доконувала чудеса. Але її охопила паніка і все було втрачене... У мене немає більше армії, є юрба втікачів, а не військо».

Московський академік В. Бехтерев у своїй книжці «Внушення і его роль в общественной жизни» (С. Петербург, 1908 р., стор. 144) так характеризував паніку: «Хто переживав разом з іншими паніку, той знає, що вона не є звичайним боягузством. Яке можна в собі перемогти свідомістю обов'язку, і яке можна перебороти переконанням. Ні, паніка, — це пригноблюючий ефект, який виникає під час раптового враження, коли постає загроза життю людини. Паніка незвичайно швидко розповсюджується серед вояків, а своїм впливом охоплює маси людей; вона, ніби страшна пощесть, заражує психіку кожної людини відчуттям неминучої небезпеки, проти якої безсилями стають всі ідейно-моральні переконання».

Паніка серед війська найчастіше виникає під час його відступу перед ворогом, і належить до найнебезпечніших моральних проявів, який сприяє ворогові розторопити вщерть втікаючі війська противника. Кожний відступ війська, який би він не був, — це бочка пороху, що може вибухнути від найменшої іскри масовим боягузством.

Прояв окремим вояком під час бою природного для кожної людини почуття переляку, якщо його своєчасно не зупинити, миттю може розповсюдитись на багатьох вояків, і вони втікають з поля бою, не усвідомлюючи, що роблять, не реагуючи на всі середники і засоби, аж до фізичних включно, що їх застосовують підфіцери і офіцери, щоб зупинити втікачів і далі продовжувати бій.

Охоплені панікою вояки втікають з поля бою аж поки цілковито не виснажаться фізично, а до них за той час приєднуюватимуться інші вояки сусідських підрозділів, перед очима яких розпочалася паніка. Стверджено, що навіть окремі прояви паніки, яка не розповсюджувалася на все військо, підривала моральний дух армії, її боєспроможність. Деморалізуючий вплив паніки стверджено і за часів другої світової війни. Напр., у грудні 1944 року в районі Арден 8-й корпус американської армії раптом зазнав потужного удару німецьких військ, які проломили американську оборону на глибину 50 кілометрів. Під враженням страшного німецького удару американське командування цілковито розгубилося. Штаб 8-го корпусу, втративши зв'язок з військами, панічно втік з Бастоні до Нешато. Наслідуючи приклад штабу, втікав перед німцями й увесь 8-й американський корпус... Так пише Колесніченко.

Можливо 8-й американський корпус дійсно панічно втікав! Та ця справа кол. воякам 1 УД УНА не цікавить. Зате цікавить нас нахабна і безмежна брехня московсько-большевицького генерала Колесніченка, який твердить, що зазнавши раптового удару від підступного нападу німецько-фашистської армії, *советські війська, відступаючи навіть у глибину СССР під натиском пере-*

важаючого, досвідченого і добре технічно оснащеного ворога, масово довершували чудеса героїзму і неперевершеної самовідданості батьківщині»... Колесніченко наводить приклад оборони Брестської твердині, оборони т. зв. «міст-героїв» тощо, яка ніби мусить й бути підтвердженням моральної твердої стійкості советських вояків, їхнього глибокого патріотизму, самопожертви в ім'я захисту батьківщини.

Брехня, і ще раз брехня!!!

Якщо вірити московським «оповіданням» про захист Брестської твердині, — не заперечуємо, що її «геройсько» захищав прикордонний гарнізон, який був там розташований. Не заперечуємо й того, що окремі офіцери і вояки «стояли на смерть» на кордонах СССР. Але хто вони були? Московсько-большевицька преса офіційно стверджує, що це були партійці і комсомольці, а не звичайні пересічні вояки з поневоленних в СССР неросійських народів. Це були політкерівники, працівники політвідділів, комісари, чекісти, віддані московсько-большевицькій зграї члени партії, і взагалі окремі «хоробрі» вояки та офіцери прикордонної сторожі, яка комплектується з ідейно твердих і відданих «старшобратерській» Москві осіб-членів партії. Бо з кого складаються прикордонні советські війська КГБ? Вже сама назва «КГБ» свідчить про те, з кого вони комплектуються: — з москалів, що мають партійний квиток у кишені, і не з простих, але перевірених; з яничарів неросійських народів, поневоленних в СССР, що належать до т. зв. відмінників, ударників, безастережних московських лактелізів, з різних активістів партії і комсомолу, за якими давно тужить осика.

Оборону Брестської твердині, що знаходиться в Україні, московсько-большевицька пропаганда змальовує як «непохитну дружбу страшобратерської» нації з поневоленою українцями, роздмухує її навмисне до «неперевершеного героїзму», щоб фальшиво втлумачувати у психіку сучасних прикордонних військ те, що ось такі ніби були «хоробрі» і «безстрашні» захисники Брестської кріпості, виховані компартією!

Але, коли взяти до уваги «геройський» захист Брест-

Федеральна

Кредитова Кооперативна Самопоміч

2351 W. Chicago Ave -
Chicago 22. Ill.

Телефон: HU 9-0520-1

Приймає вклади — уділяє позики

Години праці:

вівторок і субота 9 - 2-ої

вівторок і п'ятниця 6³⁰ - 8³⁰ вечором

Скористайте з обслуґ
з вашим приїздом до Чікаґа!

ської кріпості, то він не є ще масовим прикладом того, ніби советські армії панічно не втікали перед німецькими військами за часів німецько-московської війни 1941–1945 рр.

На сторінках т. зв. «Української радянської енциклопедії» т. 2 під розділом «Велика вітчизняна війна радянського союзу» пишеться так:

«Все літо і осінь 1941 р. червона армія... змушена була відступати... На Київському стратегічному напрямі вели бої півд. зах. фронт. Опинившись у невигідному становищі, вони змушені були відходити... До 11 липня нім.-фашистським військам удалось прорватися на найбільшчій підступи до Києва... Війська півд.-західного фронту, які оборонялись на схід від Києва, були оточені разом з штабом фронту... Противник підійшов аж до столиці (Москви), оточив з суші Ленінград, оволодів частиною Донбасу і Криму. Наприкінці червня 1942 року, німецько-фашистські війська перейшли в наступ на Курсько-Воронезькому напрямі і вийшли до Воронежа. Ворог повернув основні сили на південь, завдаючи головного удару на сталінградському напрямі. Після запеклих боїв гітлерівці форсували в 1942 році Дон і прорвалися до Волги. В середині вересня німецько-фашистські війська вийшли на околиці Сталінграда...»

Ми навмисне цитували московське джерело про перебіг московсько-німецької війни до кінця 1942 року, яке офіційно стверджує відступ советських збройних сил перед німецькою армією на глибину до 2-х тис. км. теренів СРСР. А генерал-майор Колесніченко пише в своїй статті, що «паніка серед військ найчастіше виникає під час його відступу перед ворогом. Кожний відступ війська, який би він не був, — це бочка пороку, що може вибухнути від найменшої іскри масовим боягузством». («Воєнно-історический журнал», ч. 1, 1963 р., стор. 47). Отже, немає ніякого сумніву, що советські війська під час німецько-московської війни панічно втікали перед німецькими військами протягом двох років аж до Сталінграду.

Частина кол. українських вояків (автор цієї статті також!) брали участь на протинімецьких фронтах в лавах червоної армії протягом 1941–45 рр. і власними очима бачили як панічно втікала «доблестная красная армія» перед німецькою армією. Втікала не день і не два, а місяцями, навіть роками! Отже про «геройство» московсько-большевицької армії Колесніченко може пускати туману в очі тим особам, що не воювали проти німців, не зазнали німецького полону або допитів і тортур в МВД та в смерші, якщо дехто з советських вояків вирвався з гітлерівських концтаборів та повернувся на «родіну». А зрештою, що тут в цій статті доводити п. Колесніченкові, коли він мусить добре знати, що лише в київському «казані» панічно наставлені советські війська здалися до німецького полону приблизно до 600 тис. осіб. «Невідомо, де воював Колесніченко, може на «5-му ташкенському фронті?» (Такого не було; так презирливо називали в СРСР тих осіб, що відсиджувалися в глибокій загіллі і фронтового пороку не нюхали!). Ми ж, українські пересічні вояки, що перебували в ті часи в лавах червоної армії, на власній шкірі відчули, що таке паніка та який її вплив, зокрема, коли на вояків падають, немов дощ, мінометні відламки, ворожі кулі, артилерійські стрільна, коли не тільки голови не можна підвести, але навіть не можна було й дихати. Ми розуміємо, чому сучасна московсько-большевицька пропаганда так настирливо твердить про «геройство» червоної армії в часи другої світової війни, навмисне «забуваючи» про те, що Сталін офіційно заявив: «У мене полонених нема в німецькому полоні. Ті, що там знаходяться, — не полонені, а зрадники батьківщини». Большевицька пропаганда тепер підносить на щит «слави» кожного окремого вояка часів другої світової війни, бо Москві потрібно психічно підготувати сучасні советські збройні сили до атомової війни; наперед унеможливити паніку, що може вибухнути в наступній війні серед советських військ, як також і... фальшиво показати підсоветському населенню, що в СРСР за часів Хрущова «культ особи» Сталіна знесено.

Далі Колесніченко твердить, що «згідно наказу ставки

верховного головного командування в боях під Руднею перший раз вжито «катюші», сальви яких викликали страшну паніку серед німецьких військ. Але журнал «Огоньок» ч. 9 за березень 1963 р. на стор. 11 в статті «Судьба первых» заперечує твердження Колесніченка. Журнал пише, що советські «катюші» перший раз були вжиті не під Руднею, але на Оршанському напрямі. Орша лежить від Рудні на віддалі 100 км., а «катюші» стріляли тільки на віддаль 6–8 км.; отже не може бути, щоб німецькі війська, які були під Оршею, панічно втікали перед московськими «катюшами», вистріленими під Руднею...

Нам, напр., відомо, про що стверджує й Колесніченко, що за часів другої світової війни червона армія жажливо боялася німецьких панцерів. Щоб натренувати советських вояків боротьбі проти ворожих панцерів, московські офіцери та політнаглядачі ідейно переконали вояків, що панцери хороброму воякові не страшні. Однак, в першу чергу треба було посідати якість хоробрости, а її має не кожний вояк. Сам Колесніченко пише, що *хоробрість воякові не прищепиш*, бо її набувається в процесі участі людей в боях. Треба бути «обстріляним солдатом».

Сучасні московсько-большевицькі «історики», різні борзописці піднімають на п'єдастал фальшивої слави зграю російської компартії, її ЦК КПСС, обов'язково підкреслюючи вирішальну роль Хрущова, як «неперевершеного стратега», завдяки якому і його «мудрому керівництву» Москва виграла війну, «кувала і викувала всесвітньо-історичну перемогу» над гітлеризмом. Якщо Хрущов, ЦК КПСС, московсько-большевицька партія були такими «геройськими», «хоробрими» за часів другої світової війни, що багато разів підкреслює в своїй статті генерал-майор Колесніченко (на підставі «опита прошлих войн»), то, чому Колесніченко промовчує, напр., факт *панічної втечі літаком* самого Хрущова та його прибічників з Київського оточення?

Однак, яким би пропагандивним словоблудством не намагався Колесніченко своєю статтею викликати у читачів «Воєнно-історического журналу» враження, ніби т. зв. «великої вітчизняної війни» СРСР виповнена непохитною стійкістю і масовим героїзмом советської армії, він не спроможний приховати панічних втеч «непобедимой армії» перед німецькими військами.

Було б не розумним, пише Колесніченко, промовчувати те, що і серед советських військ окремі командири, рядові вояки, як також військові частини та з'єднання іноді проявляли панікерство.

Під час блокади Ленінграду в січні 1943 року 256-а стрілкова дивізія маршувала довжелезною колоною через болота в лісі, де вона мала завдання вибити німців. В цей час з лісу появилася 15 німецьких панцерів, раптовий удар яких викликав жажливу паніку серед маршуючих військ. Як закінчилася паніка і втеча дивізії Колесніченко навмисне промовчує. У серпні 1941 р. 34-а советська армія, наступаючи на німецькі війська з метою оточити їх в районі Сольці (Північно-Західний фронт), посунулася з боями на глибину до 60 км. у німецьке загілля. Вночі з 17 на 18 серпня 245-та та 262-а стрілкові дивізії, «під впливом боягузів-одиниць» (?) розпочала самовільно відступати, а далі панічно втікали. В цих твердженнях Колесніченка, як кажуть німці, щось «не кляпсе». За часів московсько-німецької війни кожна советська дивізія майже на півтора рази перевищувала німецьку і складалася від 18 до 20 тис. осіб. Таким чином 245-а і 262-а дивізії нараховували разом до 36–40 тис. людського складу, серед якого було до 20% комуністів і комсомольців. Отже, якщо компартія, її ЦК КПСС та персонально Хрущов... «кували перемогу над фашистами», як твердить Колесніченко і сучасні московські історики, то не може бути, щоб 8–10 тис. партійців панічно втікали під час блокади Ленінграду під «впливом боягузів-одиниць». Ми з повною відповідальністю заявляємо тут, що 40 тис. вояків втікало під Ленінградом перед німцями не під впливом боягузів-одиниць, а тільки тому, що

З КНИЖОК І ПРЕСИ

В. СТЕЧИШИН

ІСТОРІЯ ВЕЛИКОЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ ВІЙНИ СОВЕТСЬКОГО СОЮЗУ. Том 5, стор. 650, мал 20, Москва, 1963 рік. Видання міністерства оборони ССРСР.

У п'ятому томі описуються воєнні події від січня 1945 року аж до вересня того ж року, а саме капітуляція Німеччини і Японії. Вже у 1945 році було всім ясно, що німці стоять перед остаточною програмою, бо потужні альянські летунські налети знищили могутню німецьку індустрію, великі міста, а кілька мільйонів населення було убитими. Німецька армія була вже цілковито здеморалізованою рядом великих поразок, а великий брак зброї змушував її до відступу на всіх фронтах. Советська армія мала велику перевагу в зброї, а чисельністю переважала німців. Сталін, як відомо, не жалувал життя советських воєнків, щоб тільки якнайскорше здобути перемогу.

Советська армія у 1944 і 1945 роках вступила на терени таких держав, як Польща і Чехо-Словаччина, які були до того часу окуповані німцями, а їхні законні уряди і армії перебували на Заході, воюючи проти Німеччини по боці альянтів. Совармія вступила також до Румунії, Мадярщини і Болгарії, країн, які воювали проти ССРСР на боці Гітлера. Так пишеться в томі 5-му. Логічно виходило б, що Москва мусіла б інакше ставитися до союзних країн, а інакше до країн, які воювали проти неї.

Але виявилось, що це не так. Москва збройною силою окупувала ті країни і почала запроваджувати там кому-

ПАНІКА І БОРОТЬБА ПРОТИ НЕЇ

червона армія виявилася такою ж армією, як і всі інші, бо її «непереможність» — це московська вигадка!

«Воєнно-історический журнал» ч. 1 за 1961 р. на стор. 75 в статті Крайнюкова наводить такий факт паніки серед червоної армії. Коли 150-а стрілкова дивізія провадила бої в околицях Ростова (Дон біля річки Міусу, один советський батальйон не витримав наступального удару німецької піхоти і танків, і став панічно втікати з поля бою. Охоплені страхом, що розповсюдився і на інші частини дивізії, з поля бою втекла ціла 150-а стрілкова дивізія.

У липні 1931 року окремих таджикський гірський кавалерійський полк під командуванням В. Познякова панічно втік перед малим кавалерійським загonom таджикських басмачів Ібрагім-бека, який здійснив глибокий рейд на терени Таджикистану.

Відомо також, що в часи громадянської війни «непобедима» червона армія всюди панічно втікала перед білогвардійською кіннотою Мамонтова, яка пройшла з боями сотки кілометрів по червоному запіллу аж до Курську.

Колесніченко не наводить того, як під час війни України проти Москви (1917-1921 рр.) червона армія неодноразово панічно втікала від українських армій (УГА, УНР). Втікала також і «славновісна» кіннота Будьоного, Прімакова та Котовського.

В серпні 1941 року на Запорізькому плацдармі втекла з поля бою 274-а советська дивізія...

Вже ці окремі факти, наведені за офіційними большевицькими джерелами, свідчать, що твердження московсько-большевицької пропаганди, ніби сучасна советська армія наймогутніша в світі, що вона «непереможна, хороبرا, ідейно-тверда», — звичайна брехня.

Отже, не такий страшний чорт, як його малюють, хоч московський міністер війни Р. Маліновський 22-го лютого ц. р., виголошуючи в Москві промову з нагоди відзначення 45-ї річниці совармії, дзеленькав ракетно-ядерною зброєю на цілий світ та погрожував Заходові третьою світовою війною.

В наступному числі журналу «Вісті» розглянемо причини виникнення паніки та засоби боротьби проти неї.

ністичний режим проти волі більшості народу. Західні держави лише приглядалися здалека до московських імперіалістичних заходів у тих країнах, але всі їхні кроки кінчалися паперовими протестами.

Хоч Москва всюди офіційно підкреслювала, що вона не вмішується до внутрішніх справ на тимчасово загарбаних нею країнах, але на практиці виглядало зовсім інакше, і, навіть, самі партійні советські історики не заперечують, що советські війська «силою допомагали» установлювати комуністичну владу, а тим самим, очевидно, вмішувалися до внутрішніх справ зайнятих країн. На стор. 11 згаданої історії пишуть так:

«Коли ходить про Советський Союз, то він був очевидно, заінтересований у перемозі соціалістичного устрою і в других країнах», і далі... «В зв'язку з тим, рішаюче значення для відродження народньо-демократичного режиму відігравали сприятливі зовнішні умови, а саме перемога і вступ на ті терени Червоної Армії. Находячися на територіях Центральної і Південно-Східної Європи, советські війська відгородили їх від «експорту контрреволюції» зі сторони міжнародної реакції. А загроза тако-го «експорту» була цілком реальна».

Велику вину за окупацію сателітних країн Москвою і накинення їм комуністичного режиму поносять альянти, а головню президент ЗДА Рузвельт, який своєю капітулянтською політикою супроти Сталіна допоміг йому закріпити комуністичні уряди у загарбаних москалями країнах. Недарма советські історики в кількох місцях вихваляють Рузвельта, як «великого противника нацизму і прихильника співпраці з ССРСР».

Одинокий Черчіль орієнтувався у складних політичних проблемах Європи і передбачував загрозу Москви для повоєнної Європи. Якби його порадам більше прислухався Рузвельт, то сьогоднішня карта Європи виглядала б інакшою. Він рішучо поставою врятував Грецію перед комуністичною загрозою та радив, аби альянтські війська зайняли Югославію, Чехо-Словаччину і Мадярщину. Але його поради були знехтовані. Тому сьогодні й квітнуть там комуністичні уряди.

Коли американські війська вступили на територію Чехії, то Черчіль радив Труманові, щоб вони зайняли Прагу і більшу частину Чехо-Словаччини. Труман його не послунав, бо проти того дуже гостро виступив Сталін, який протестував, щоб американці Прагу не займали. Американці зупинилися на зайнятих ними теренах і далі не посувалися, а советська армія використала це і окупувала Прагу. Наслідки такі, що сьогодні Чехо-Словаччина є під окупацією Москви.

Советські партійні історики навмисне промовчують участь неросійських народів на боці Німеччини в боротьбі проти ССРСР, а навіть промовчали і такий факт, що про нього знає цілий вільний світ, а саме, — оборонцями Праги були не советські війська, а 1-а московська дивізія ген. А. Власова, яка перша поспішила на поміч чеським, повстанцям, які думаючи, що Прагу займуть американці, підняли повстання проти німців. Отже власовці, як би їх сьогодні не вихваляла антикомуністична російська еміграція, значно допомогли Москві, Сталінові, Совармії окупувати Прагу.

Для повної характеристики варто насвітлити поставу советів і німців на окупованих ними теренах до населення. Коли німці вступали до зайнятої країни, згадаймо хоч би Україну в 1941 році, то вони взагалі нічого не принесли населенню, яке їх очікувало, — ані національної, ані соціальної свободи. Українці не мали ані свого національного уряду, ані власного національного війська, а одержали лише колоніальний гніт і поділ країни на різні адміністраційні частини. Цілковито інакше ставилися до таких справ совети. От хоч би візьмим їх ставлення до поляків. Вони створили для них польський, очевидно, комуністичний уряд, зложений з поляків, створено дві польські армії, якими командували польські генерали, мали свої польські уніформи і свої національні прапори. Вони відразу організували адміністраційне життя, яке було всюди в польських руках. Гітлерівці ж, окупувавши Ук-

ВІЙСЬКОВІ ВІСТКИ

НАТО

Головнокомандуючий військами НАТО ген. Лемніцер 20. 8. ц. р. призначив бельгійського генерала Ван Ролега своїм помічником у справах атомового озброєння.

20. 8. ц. р. в Гамбурзі відбулися наради між командуючим НАТО збройними силами північної Європи, канадським маршалом Франком Міллером та членами НАТО. Обговорено проблеми стратегії наступу на північному відтинку НАТО, а особливо про оборону Гамбурга, який (відтинок) відіграє важливу роль в обороні північної Європи.

ЗАХІДНЯ НІМЕЧЧИНА

Від 1. 1. 1964 року розпочнеться розбудова військ т. зв. територіальної оборони, до якої буде покликано перших 10 тисяч резервістів. До 1966 року заплановано розбудувати цю оборону до чисельності 50 тисяч особового складу. Вона буде безпосередньо підлягати НАТО. Резервісти перебуватимуть на службі 3 роки і кожноразово мусять бути готовими для допоміжних дій силами НАТО на випадок війни. Вояки територіальної оборони не будуть відрізнятися від вояків Бундесверу. Згідно заяви міністра оборони фон Гаселя виходить, що будуть зформовані піхотні батальйони, як рівнож п'янірські, стрілецькі й інші батальйони. До служби будуть покликатися виключно бувші вояки Бундесверу. Бундесвера має зараз 400 тисяч резервістів, а в 1966 році матиме 600 тисяч. Відділи будуть озброєні легкою піхотною зброєю, включно з проти-панцерною, але не матимуть тяжкої зброї і панцерів.

Уряд Західної Німеччини планує створити 200-тисячний «Корпус цивільної оборони»; це тому, що до військової служби не покликано 1,200,000 осіб за браком касань. В тій справі вже 9. 7. ц. р. уряд виготовив ряд законів. Цивільна оборона буде створена на таких самих основах, як це тепер у Швейцарії, а саме — будуть створені місцеві і поза місцеві збройні відділи. Місцеві відділи будуть між собою тісно співпрацювати і поділя-

тимуться на: Червоний Хрест, Самаритів і Технічні допоміжні відділи. Приналежні до цього корпусу мусять від-бути тримісячний вишкіл. Заплановано також, що кожноразово можна буде покликати 10 тисяч рекрутів. Корпус матиме організацію на зразок міліції, а вояки матимуть право свою уніформу і виряд тримати у себе вдома, щоб кожноразово бути приготованим до активної служби.

Як вислід довгих нарад щодо стратегічних і збройно-господарських питань між Західною Німеччиною і ЗДА 2. 8. ц. р. в Кілі рішено, що обидві держави будуть будувати бойові панцери і створять спільний постійний «льогістичний» штаб. Рахуються з тим, що в будові спільного панцира пізніше візьмуть участь й інші держави-партнери НАТО. Планують, що військо у 1970 році одержить новий панцир, який буде пристосований до всіх вимог, а саме, — що до сили вогню, рухливості і охорони залогів. Проти будови такого панцира французький уряд протестував у Бонні, бо вже раніше Франція і Західна Німеччина на підставі договору між обома країнами, мусять співпрацювати над будовою спільного панцира «Європа-панцир».

ФРАНЦІЯ

Французька армія буде озброєна новими панцерами французької конструкції «АМХ-30». Бюджетом вже призначені фінанси на серійне виробництво тих панцерів.

Французький парламент затвердив 24. 7. ц. р. закон, який відноситься до рекрутів, що відмовляються від активної військової служби з причини свого сумління. Таким способом, що покликані до військової служби і які з релігійних чи філософських переконань відмовлятимуться від активної військової повинності у виняткових випадках матимуть дозвіл відбути час військової служби у не військових частинах армії, або у цивільних відділах, які служать загальним інтересам.

ІТАЛІЯ

Італія планує будову флоту, складом з 7-ох кораблів, які будуть озброєні ракетами. Завданням флоту — охоронювати торговельні кораблі на випадок війни і побороювати підводні човни та ворожі літаки.

ІСТОРІЯ ВЕЛИКОЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ ВІЙНИ СОВЕТСЬКОГО СОЮЗУ

раїну, заарештували національний український уряд, створений 30 червня 1941 року, а коли Україну знову захопили москалі, то до Києва прибув «український» уряд, складений з москалів-большевиків.

Раптом з партійної совєтської історії довідуємося, що найбільшими приятелями німецького народу був СССР (?). І далі — не СССР бажав винищення німецького народу, але Англія та Америка, які планували знищити німецьку індустрію і перемістити Німеччину в аграрну країну; що одинока большевицька Москва цілий час виступала проти того, аби увесь німецький нарід розглядати як гітлерівську кліку, що вони (большевики) супроти німців не провадили якоїсь політики помсти чи національного приниження; що уряд СССР розраховував створити підстави для післявоєнного розвитку німців і з Німеччини створити демократичну країну (очевидно, з комуністичним урядом під керівництвом Москви). Просто треба дивуватися московській безличності, щоб таке писати і так себе вихвалювати, ніби ніхто не знав їхнього наставлення до німців. Якщо припустити, що це так, то чому вони з такою заїлістю винищували сотні тисяч німецького населення, або чому вони прилучили до СССР Східну Пруссію?

На стор. 480 історики пишуть таке:

«Гуманізм совєтських вояків, їх поведінка на території Німеччини і в сателітних державах виявили наклепницькі вигадки ребелівської пропаганди про «большевицькі звірства». Народи Європи переконалися, що Червона Армія прийшла до їх країн, як армія визволення працюючим».

«Гуманізм» московського вояка був наглядно показаний в ряді країн, не згадуючи вже про Німеччину чи

Австрію. І цей «гуманізм» був всюди, де подібно вступала «доблестная совєтська армія». Варто лише пригадати, що коли совєтські війська хвилюю здохли в Австрії Фельдбах, де перебувала наша 1 УД дивізія то вони погвалтували усіх австрійських жінок, а навіть не було пощади й тим, яких примусово притнали зі сходу чи Польщі для копання ровів.

Вихвалюються совєти, що вони остаточно розбили і японців. Але як відомо, коли совєтська армія вирушила «побідним маршем» (11. 8. 1945 року), то вже Японія, після двох атомових бомбардувань Гірошіми і Нагасакі (6. 8. 1945 р.) офіційно капітулювала перед альянтами. Японська армія взагалі не була добре озброєною і неприготованою до війни проти СССР, суворо дотримуючись неутралітету. Але «совєтські історики» намагаються знайти причини, щоб фальшиво доказати, ніби не Москва, а японці зломали неутралітет. Та варто лише нагадати, що властиво японці помогли совєтам виграти битву під Москвою, і перекинути червоні сибірські дивізії на захід. Зовсім інакше виглядала б ціла війна, коли б японці створили для СССР ще один фронт і розпочали проти нього війну.

Совєтські історики на кожному кроці, до нудоти, приписують «мудрій комуністичній владі» і «непереможній» совєтській армії те, що лише вони одиноки врятували Європу від Гітлера і що тільки їх армія розгромила німецькі збройні сили. Але як фактично виглядала справа перемоги, про це знає цілий світ і словоблудливою пропагандою його Москва не обдурить. Ми знаємо, як плакав Сталін, умовляючи альянтів створити другий фронт. Коли б його не було, то сьогодні московсько-большевицькі історики не писали б брехні, бо їх і на світі не було б!

Кружляк «Гарібальді», який був збудований перед 2-ою світовою війною, є цілком змодернізований і озброєний ракетами засягом на 35 км. Два 6000-тоннові кружляки і два 3.200-тоннові винищувачі будуть змодернізовані і озброєні ракетами.

СССР

Адмірал І. Ісаков під час інтерв'ю з советським ТАСОМ заявив, що кістяком советської флотії є тепер атомові підводні човни, які озброєні ракетами з атомовими головками. Далі він сказав, що советська флотія вповні змодернізована, може обороняти СССР, а навіть виконувати окремі спеціальні бойові завдання.

АНГЛІЯ

Збудовано новий англійський панцир середньої ваги «ШІФТЕЙН», показано в липні ц. р. Можливо, що його куплять й інші держави. Від 1965 року він буде впроваджений в англійській армії. Панцир важить 50 тонн та подібний до свого попередника «Центуриона», але нижчий на 30 см. Залога складається з 4-ох воєнків; озброєний 120 мм. гарматкою, а протианцерні стрільна уможливають йому пробивати найтовщу бляху ворожих танків. «Шіфтейн» має два скоростріли — 7,62 мм.; потужний 6-и циліндровий мотор. Танк дуже рухливий і маневрений. Швидкість — 40 км. на годину.

Англійський уряд заповів зміни на керівних постах у міністерстві війни, щоб пристосувати армію до вимог атомового часу. Міністер оборони буде відповідати за цілу оборону країни. Міністерства флотії, наземних військ і летунства будуть скасовані. Дотеперішні портфелі міністрів та такі історичні титули, як «перший лорд адміралітету», державні секретарі летунства і наземних військ також будуть скасовані. Тими трьома родами зброї керуватимуть високі урядники міністерства. Міністерство оборони розміститься в одному будинкові у самому центрі Лондону за прикладом ЗДА. Міністри оборони дорадуватиме Рада оборони країни, до якої належатимуть: міністер, високі керівники трох родів зброї, шеф генерального штабу, головнокомандувачі трох родів зброї, науковий дорадник міністра і державний секретар.

БЕЛЬГІЯ

Військовий бюджет на 1963 рік затверджено у висоті 18.605 мільйонів бельгійських франків, що дорівнює 3,5% загального бюджету країни. Третина призначеного військового бюджету йде на озброєння війська, а решта — на утримання війська. Армія має одержати стрілецькі парцери «АМХ» і «НАК ЗБР-Ф-104-Г», а також проти-летунську ракету «ГАВК».

Бельгійська армія чисельно має такий склад: наземні частини — 80.416, летунство — 19.216, флотія — 4.577. Разом 104.209 тисяч воєнків.

НОРВЕГІЯ

У квітні міністер закордонних справ Лянге, міністер оборони Гарлем і ген. Ден склали офіційну візиту ЗДА. Норвезька армія потребує модерної зброї, а тому всі розмови торкалися справ озброєння та фінансів. Норвегія одержує від ЗДА кожного року фінансову допомогу висотою 200 мільйонів корон, але у 1967 році ЗДА планують припинити цю допомогу. Делегація висовувала для важні аргументи відносно дальшої допомоги армії: Країна вклала великі оборонні зусилля супроти СССР; уся флотія і армія Норвегії підпорядковані НАТО.

Норвезький уряд складається з соціялістів, які мають панічний страх перед атомовою зброєю. Тому вони і не дозволяють будову ракетних баз на своїй території та на перебування кораблів, що вивінувані атомовою зброєю.

ЧЕРВОНИЙ КИТАЙ

Кол. капітан панцерного корпусу Хай-Мей-нан, який втік до Гонконгу, заявив у Тайпезі (Формоза), що червоний Китай розпоряджає старими советськими панцерами, які були в дії під час 2-ої світової війни, а саме: «Т-34» і «Сталін-2». Він заявив, що СССР вже у 1960 році припинив постачання до Китаю панцерів і запасових частин до них. Капітан сказав, що з Китаю були відкликани совет-

ські дорадники і спеціалісти у 1960 році, які забрали з собою конструкційні креслення щодо будови запасових частин.

ІНДІЯ

Індійський прем'єр-міністер Неру у серпні видав зарядження, на підставі якого всі студенти чоловіки мусять відбувати військовий вишкіл. В індійських університетах навчається 1,200.000 студентів чоловіків.

Як відомо СССР допомагає Індії озброювати її армію і останньо доставив їй ракети типу «повітря-земля», а Чехо-Словаччина погодилася допомогти Індії будувати фабрики зброї.

РАДІОЗВ'ЯЗОК НА МОРСЬКИХ ПРОСТОРАХ

З кожним роком сучасні підводні човни, а за два минулі роки і атомові кораблі-ракетоносці, збільшують свою швидкість на воді і під водою. Далекість плавання кораблів з атомовими двигунами стала вже практично необмеженою. Науковці передбачають, що в близькому майбутньому підводні човни, фактично потужні підводні ракетоносці, розвиватимуть швидкість до 110-120 км. на годину й занурюватимуться на глибину понад 6 тисяч метрів. Тому головну вагу для надводних і підводних кораблів набуває тепер зв'язок між собою та берегом. Цей зв'язок повинен діяти так, щоб забезпечити секретність і своєчасність одержання наказів, інформацій, що надає їх командування, бо від цього залежить успіх бойових дій підводних кораблів.

Сьогодні основним засобом зв'язку у воді покищо є звуковий. Він відбувається телеграфічним кодом на низькій частоті, бо, як відомо, вода значно поглинає звуки високої частоти. Однак все більше й більше науковці-військові звертають увагу на розвиток підводного радіозв'язку. Радіостанції, що змонтовані на підводних човнах, уможливають далекий зв'язок на коротких радіохвилях, а близький — на проміжних та ультракоротких. Радіозв'язок берегового командування з підводними човнами, що занурилися під воду, як також і між останніми (між підводними човнами) здійснюється на супердовгих хвилях (на довгих), які мають здатність проникати під воду. Далекість радіозв'язку залежить від потужності радіостанцій та умов поширення радіохвиль, бо чим більшу мають вони частоту, тим більше їх поглинає вода.

У штаті Мейн, ЗДА, була збудована в 1961 році потужна радіостанція супердовгих хвиль. Вона підтримує зв'язок з атомовими підводними човнами, що занурилися на глибину до 30 метрів.

Дослідження на довгих хвилях на вільному Заході виявили, що надійність і далекість радіозв'язку може бути значно збільшена. Для цього потрібно використовувати штучні супутники Землі. Стверджено, що значна частина випромінювання довгих хвиль проникає крізь іоносферу. Отже вважають, що супутники-ретранслятори уможливають зменшити потужність побережних радіостанцій, які підтримують зв'язок з човнами у зануреному стані. Щоб прискорити прийняття і надавання радіохвиль на підводних човнах використовуються швидкодіючі фототелеграфні та друкуючі апарати, автоматичні зашифровувальні прилади. Фототелеграфування відбувається на малій швидкості супердовгими радіохвилями.

Підводні човни мають не одну, але декілька антен. Американський підводний човен моделю «Танті» має три антени: одна висувна, а дві горизонтальні, які використовуються, коли човен пливе на поверхні води. Для того, щоб замаскувати сліди від антен на перископній глибині щогли висувних антен обладнані приладом, навколо якого вода обтікає. Тепер проектується вивінувати підводний човен поплавковою антеною, завдяки якій значно збільшиться глибина занурення під час налагодження зв'язку. Перед зануренням, або під час його човен викидає на поверхню води поплавкову антену, яка з'єднана з радіоапаратурою на човні тонким міцним кабелем на шпулях. Антена одержує радіосигнали, або передає їх від

З ЖИТТЯ КОЛ. УКРАЇНСЬКИХ ВОЯКІВ У СВІТІ

АКАДЕМІЯ В МЮНХЕНІ З НАГОДИ 20-РІЧЧЯ СТВОРЕННЯ 1 УД УНА

Заходом Крайової Управи Братства кол. вояків 1 УД УНА в Німеччині, з нагоди 20-річчя створення 1 УД УНА, 12-го липня в Мюнхені відбулася величава академія. В гарно удекорованій залі Кольпінггавзу зішлись дивізійники, ветерани Визвольних змагань, представники чужинецьких організацій та запрошене українське громадянство.

Святочну академію відкрив голова КУ п. мгр. Ярослав Бенцаль і виголосив короткі промови українською і німецькою мовами. Він привітав присутніх представників українських громадських та чужинецьких організацій, а також ветеран Визвольних змагань. Промовець зазначив, що 20 років тому наша молодь добровільно зголосилася до дивізії, щоб боронити свою Батьківщину — Україну, що вона хоч і одягла чужу уніформу, але билася тільки за рідну Україну.

Вставанням з місць він попросив присутніх вшанувати пам'ять полеглих дивізійників.

Головним промовцем був Ф. Кордуба, який виголосив реферат на тему «20-річчя постанови дивізії». Промовець у своєму рефераті змалював умови і передумови, які привели до створення дивізії. Згадав він трагічні події під Бровами, де українське вояцтво своєю мужньою поста-

«Стара війна» на святочній академії

вою засвідчило в зударі з большевицькими полчищами свою глибоку любов та ідейність до України.

Після промов відбулися мистецькі виступи. Хор ЦПУЕН, під керівництвом п. І. Полюляха, відспівав 4 пісні, а саме: «Гей видно село», «Вставай народе», «Сонце заходить», «Ой, час до курення». Пані Надія Васкович з великим хистом продеклямувала віршик Олеса, а композит Т. Лефлер виконав на фортепіані Ф. Шопена — «2-й Польонез» і Брамса — «1-шу Рапсодію».

Відспіванням національного гімну закінчено академію.

З ЖИТТЯ СТАНИЦІ Б-ВА 1 УД УНА В КЛІВЛЕНДІ

На Загальних Зборах в дні 3-го березня ц. р. вибрано нову управу в такому складі: Г. Кріслатий — голова, Л. Кусяка — заступник, А. Блашків — секретар, М. Фішер — скарбник, А. Вільшанський — імпрезовий референт, С. Кріслатий — пресовий референт, Я. Рибалт і М. Васишин — члени. Контрольна комісія — М. Медвідь — голова, С. Антонів і М. Кігічак — члени. Сот. А. Гончаренко — почесний член Управи.

Нововибрана управа рішила пожвавити життя серед членів станиці. Відбуто 3 засідання, а в дні 12. 5. відбулися ширші сходи станиці на яких п. П. Трач виголосив реферат на тему: «До генези і обставини створення 1-ої Дивізії». По рефераті обговорювано біжучі справи станиці, а головну увагу присвячено справі ювілейного року.

Станиця перевела ряд збірок. 1) На видання ювілейних видань ГУ — 72 дол. і комерційних оголошень на суму 132.47 дол. 2) розпродано пропам'ятних значків і коверт на суму 19 дол. 3) переведено збірку на охорону могил на суму 132 дол. 4) розпродано «Однорічкю» на суму 50 дол. 5) переведено збірку на пресовий фонд «Вістей» на суму 45.50 дол.

Першого дня Зелених Свят відправлено Панахиду на могилах померлих членів станиці: по бл. пам. Семенові Кордубі та Миколі Дубасові. Панахиду відправив о монс. Д. Гресько. Члени станиці з прапором взяли численну участь, та зложено квіти на їхніх могилах.

Делегати станиці брали участь у громадському житті міста і в інших святах, які відбувалися в Клівленді.

В неділю 21-го липня після торжественної Служби Божої відправлено Панахиду по полеглих дивізійниках, які загинули під Бровами.

Управа станиці для пожвавлення і зацікавлення працею випустила два «Інформативні листки». Вміщено статті А. Гончаренка, Г. і С. Кріслатих і повідомлення станиці.

АПЕЛЬ УКРАЇНСЬКОГО ВОЯЦТВА В ЧІКАГО

Ця урочистість відбулася 7 квітня 1963 року для відзначення річниці проголошення державності Карпатської України та збройної боротьби Карпатської Січі. Апель

Голова КУ п. мгр. Я. Бенцаль
відкриває святочну академію

РАДІОЗВ'ЯЗОК НА МОРСЬКИХ ПРОСТОРАХ

потрібних радіостанцій. Але цей спосіб виявився недосконалим. Тому все більшого поширення набувають квантово-механічні генератори і підсилювачі оптичного діяпазону. Вузкий радіопромінь, створений цим генератором, дозволяє підтримувати зв'язок на велику віддасть та забезпечує таємність.

Поважні дослідження над радіозв'язком з підводними човнами, які перебувають у зануреному стані, провадяться московсько-большевицькими військовими спеціалістами. Вони довідалися, що в ЗДА існує спеціальний проект «Ансаунд», який «шукає вікна в океані для електромагнетних хвиль. Таких «вікон» шукають і московсько-большевицькі загарбники. Для Москви ці вікна конче потрібні, бо, як відомо, московська імперіалістична держава з своїм «соціалістичним табором» міцно стиснена західними військовими базами, тому її підводні човни мусять статий час перебувати на дуже далекій віддасть від берегового командування. Переважно на просторах океанів.

організував місцевий Міжкомбатантський Комітет при співучасті Братства Карпатських Січовиків і українських молодечих організацій СУМА, ПЛАСТУ й ОДУМ-у. В призначену годину зала Пластунської домівки заповнилася к. українським вояцтвом та гостями, що прибули на запрошення організаторів, щоб особистою приязністю виявити пошану до слави згаданих історичних подій. На запрошення голови Міжкомбатантського Комітету побр. Ст. Голяша в почесній президії заняли місце: найстарший в ранзі серед прибувших полк. В. Дяченко та чільні представники комбатантських організацій: від УСС-ів — др. Г. Стецюк, від ОБВУА — голова др. П. Хрептовський, від СУВ — голова майор В. Рудецький, від Брат. Карп. Січовиків — курінний інж. Ант. Кущинський, від Братства 1-ої Укр. Дивізії УНА — голова побр. В. Кашуба і від Т-ва к. вояків УПА — голова інж. Ст. Голяш.

По обох боках президії стоять прапороносці з асистенцією. З ветеранськими прапорами стояли: УСС інж. Ант. Артимович, від ОБВУА — побратими Б. Заплітний і др. Ів. Сениця, від СУВ: майор інж. Юр. Артюшенко, пполк. А. Даниленко і пполк. Н. Горбач, від 1-ої Укр. дивізії: побр. В. Чорняк, М. Павлюк і Ів. Падяк. З прапорами молодечих організацій: з прапорами Пласту — М. Гарасовська, Там. Кузик і Зірка Городиловська; з прапорами СУМА — Р. Голяш, Соня Дерех і В. Кущинська і з прапорами ОДУМ — Валя Пошиваник, Люба Литус, Микола Скиба, а крім того, — Ол. Пошиваник і В. Косогір.

На чільній стіні великий портрет в олійних барвах Президента Карпатської України монсеньора Августина Волошина, український національний прапор і велика мапа Карпатської України, а над ними герб України.

На столі засланім гуцульським світлим ліжником — дві січові шапки: одна старшинська, друга рядового січовика.

З початку програми побр. Ст. Голяш в короткому слові вияснив історичне значення пропам'ятного відродження політично-державного життя в Карпатській Україні в 1938-39 роках та збройного виступу Карпатської Січі проти ворожих диверсійних нападів мадярів і поляків, а потім і проти наступу регулярної мадярської армії.

За тим словом слідував монтаж уривків віршів «Борцям Карпатської Січі», який прекрасно, чітко й з піднесенням та палким почуттям продекламували згадані дівчата всіх молодечих організацій, що стояли при прапорах.

Упала команда голови Міжкомб. Ком.: «Цілість, струнок!». Вояцтво підхопилося з місць до апелю. Відбулися глибоко-прочулі поетичні хвилини, що не могли не відгукнутися в серці кожного з присутніх. Схилилися прапори в пошані до чести й слави полеглих оборонців Карпатської України. Побратим Ст. Голяш називає поіменно та групи представників тієї немирущої слави, а сумівці, пластуни й одумівці по черзі якими, молодечими голосами голосять про героїську смерть безсмертних борців за волю й українську державну ідею... «Президент Карпатської України отець монсеньор д-р Августин Волошин» — називає голова Міжкомбатантського Комітету, а на те з рядів молоді дзвенить відповідь: «Замучений в Лубянській в'язниці в Москві в листопаді 1945 року». — «Іван Грига, посол сойму Карпатської України і голова Просвіти» — «Розстріляний польськими й мадярськими жандармами за те, що відмовився відректися українства!» «Полковник Михайло Колодзінський-Гусар, шеф штабу збройних сил Карпатської України» — «Розстріляний мадярами 19 березня 1939 року в Солотвині». «Генерал Роман Шухевич, командант мобілізаційного відділу головної команди Карпатської Січі» — «Згинув героїською смертю в бою з москалями в Білогорщі 5 березня 1950 року». «Зенон Косак-Тарнавський, начальник відділу преси й пропаганди і адютант команданта Карпатської Січі» — «Розстріляний мадярами в Солотвині разом з 15-тю січовиками». «Олекса Блестів-Гайдамака організатор студентсько-робітничої сотні Карпатської Січі» — «Замордований мадярами в Хусті. У в'язниці залишив напис своєю кров'ю на стіні — Помітьте ворогам за братню кров!». «Поручник Михайло Левицький — професор Ук-

раїнської Господарської Академії та поручник Володимир Вільчик інженер тієї академії» — «Впали на полі слави в бою коло села Велика Копаня». «Інженер Микола Литвицький — заступник міністра УНР, карпатський січовик» — «Закатований і дострілений в мадярському полоні у с. Великому Бичкові». «Петро Лисюк — доброволець з Америки, кадет Піксільської Військової Академії ЗДА, фільмовий звітодавець Карпатської Січі» — «Згинув на полі слави, прошений кулеметним огнем чеського війська під час фільмування бою в Хусті». «Двісті юнаків Карпатської Січі» — «Впали на полі слави в бою під м. Королево над Тисою». «Стосімдесять січовиків оборонців міста Хусту» — «Розстріляні в мадярському полоні». «Група дівчат січовичок з інструкторського курсу в Хусті» — «Замучені мадярами в Хусті». «Тридцятьшість січовиків добровольців з Галичини» — «Понищені мадярами в селі Борнява». «Дев'яносто січовиків в селі Тячево» — «Втоплені мадярами в річці Тиси»... «Честь і слава усім героям — борцям за волю України!»... Це був заключний оклик всієї репрезентації нашої молоді після закінчення голошення тієї частини впадших карпатських героїв, яких всіх тоді полягло від восьми до десяти тисяч...

Цей апель був незабутніми хвилинами, високого патріотичного значення і великої виховної сили для учасників, а особливо для чутливої і вразливої молоді.

Далі слідувала доповідь автора цих рядків, про яку місцевий український часопис «Українське життя» з 13 квітня з пера його кореспондента «Бог-ича» подав таке зреферовання, що доповідач... «в недовгій доповіді зумів подати основні етапи Срібної Землі, починаючи з Княжчої доби і кінчаючи героїським Зривом Закарпаття весною 1939 року, коли ця закутина Української Землі заявила світові візирець безприкладного героїзму в боротьбі за волю і власну державу. На чолі збройної оборони молоді держави стояла Карпатська Січ, що об'єднала в своїх рядах і давніх військовиків армії УНР, та УГА — наддніпрянців і галичан, волиняків і буковинців і карпатську молодь в єдиному пориві до волі»...

Сталося так, що на день апелю наспів наказ від Керівника Ресорту Воєнних Справ УНР генерал-полковника А. Вовка про уділення Воєнного Хреста трьом приязним учасникам збройної боротьби Карпатської Січі. Тому черговою точкою було удекоровання тим Хрестом карпатських січовиків: Ант. Кущинського, Василини Шевчук і Дмитра Гандзюка. Декорування виконав полк. В. Дяченко. Ця точка своїм символічним значенням також звеличила урочистість... Порівнюючи з минулорічним святкуванням Карпатської України в Чикаго, цей вояцький апель набрав імпазантного характеру, як з огляду на чисельну присутність вояцтва і гостей, так і з огляду на вплив, вдалого та вражаючого на почуття, моменту віддання чести полеглим, так ефективно й щиро виконаного молоддю.

Після заключного слова голови Міжкомбатантського Комітету та подяки, яку висловив всім учасникам свята курінний Б-ва Карп. Січі, урочистість було закінчено українським національним гімном «Ще не вмерла України». Цей наш гімн спонтанно проспівала вся зала в тім числі і представники організованої молоді, у якій спогад про наш вояцький апель напевно залишиться надовго в пам'яті та в її молодих гарячих серцях.

Весь перебіг цього вояцького апелю було сфільмовано старанням містоголови Міжкомбатантського Комітету побр. Богдана Кашуби. Отже це свято залишиться занотованим для історії з життя наших ветеранських організацій за кордоном.

НА ЗБОРАХ У ДИВІЗІЙНИКІВ В ЧІКАГО

В 1963 році минає 20 років від засновання 1-ої Української Дивізії Української Національної Армії. Тому ці ювілейні річні збори Братства ветеранів тієї героїської формації в чикагській станиці, що відбулися 9 березня ц. р., носили святочне забарвлення. До президії зборів запрошено не в приклад звичайним зборам представника головної управи Братства побр. Л. Рихтицького і як по-

чесних гостей: голову місцевого курія Братства Карпатських Січовиків побр. Ант. Куциньського і голову місцевої станиці Т-ва к. вояків УПА побр. Ст. Голяша. Але дисципліна перш за все. Тому в зборах з активним правом голосу брали участь дивізійники, що вирівняли членські вкладки. Їм при вступі переводилась реєстрація, а їхні блузи прикрашували жовтими відзнаками з написом: «ХХ-річчя 1-ої дивізії 1943-1963». Члени уступаючих органів управління та почесні гості дістали відзнаки блакитної барви.

Заля вчас заповнилась. Спізнилось лише кілька осіб. Голова управи побр. Б. Кашуба, відкривши збори, запросив вшанувати всіх побратимів, що впали на полі слави в боях за Україну або відійшли у вічність на чужині. Дійсно гробова тиша запанувала в ту мить серед зібраних, що в постю «наструнко» віддали тією вояцькою однакості почесну згадку славній пам'яті друзів.

Вибір президії був майже блискавичний. На передсідника вибрано Р. Припхану, на писаря В. Симчишина. Це була виразно ділова двійка, що мала одноголосне довір'я зборів.

Прекрасне враження зробили своєю формою, змістом і способом виголошені звіти уступаючих секретаря М. Филиповича, скарбника М. Марчука, референта суспільної опіки З. Мандибур і заключне слово голови Б. Кашуби. Це були стислі, чіткі й ділові вояцькі рапорти. Виконано обширну працю, а звіти про неї поміщено тільки на майже половинці сторінки у кожного звітодавця. При такому звіті не губилась увага слухачів, а вся діяльність управи і стан організації виступали ясно, як на долоні, наче на виразному образі.

Станиця має 209 членів. Секретар доповів, що від головної і краюї управи Братства одержано за відчитний рік аж 16 обіжників, що вказує на нашу думку активну чинність централі Братства. Секретаріят станиці за той же рік вислав 2830 листів. Це ж інтенсивність праці, якій може позаздрити кожна «канцелярія» і якою певно не може похвалитись жадна громадська організація в Чикаго. До станичної каси поступило прибутку понад 5 тисяч доларів, а видано понад 3 тисячі, решта в готівці понад 2 тисячі. Тож фінансова господарка знаменита. На суспільну опіку видано 2 тисячі, то є, вислано на ту ціль до централі, видано допомоги хворим побратимам, вислано на утримання вояцьких могилок в Європі, підтримувано інвалідів, поховано на кошт трагічно померлого побратима, видано допомогу на похорон генерала Ів. Омеляновича-Павленка. Хіба ж це не взірць щедрого побратимства обездоленим або шанування світлої пам'яті тих, що відійшли у вічний похід...

І нарешті, звіт голови Б. Кашуби, що був наче ілюстраційним переглядом того головнішого, що виконала управа за минулий рік. А саме: свято Бродів, участь в зустрічі Канади й Америки, вояцька ватра в Равнд Лейку, Вечір вояцької пісні з хором «Вурлаків», три забави, збірки на утримання вояцьких могилок і на пам'ятник полк. Долинського, зеленосвяточні відправи на гробах побратимів, похорони ген. Ів. Омеляновича-Павленка й побр. Коники, листопадові збірки на інвалідів, участь в конференції в Дітроїті і в різних громадських імпрезах, видатна праця жіночої секції на чолі з п-і О. Ковальською, опіка над інвалідом-членом станиці Ст. Галушкою і лікарська йому поміч дра Фаріона і т. д. і т. п.

Далі слідував звіт Контрольної Комісії, що його виколосив побр. Л. Рихтицький. Він підкреслив, що за широку працю, якою виказалась уступаюча управа, треба завдячувати активності тієї управи, а зокрема її голові Б. Кашубі, працьовитості його і відданість у службі організації й побратимам речник контр. ком. просто подивлявся. Але до таких результатів спричинилось і все членство станиці, що підтримувало починання й працю управи. Станиця в Чикаго є першою своїми успіхами й упорядкованістю між всіма станицями Братства 1-ої дивізії. Переходячи до аналізу фінансової господарки й книговодства, контр. ком. своїм актом ствердила її взірцевість. Всі видатки робились на підставі ухвал управи. Контр.

ком. докладно перевірила всі записи й рахунки і не знайшла нічого найменше сумнівного.

Такі звіти й заключне слово представника Контр. Комісії повне похвали й узнання заслуженої діяльності управи, розуміється, вже не могло викликати у присутніх дискусій, як то буває на громадських зборах. Було лише кілька інформативних запитань. Таким поступованням збори наймаркатніше виявили загальне узнання праці уступаючих органів управління, що й було оформлено відповідною постановою про уділення абсолюторії та подяки.

Тільки один говорун весь час поривався виявити свою натуру, але серйозного відношення до своїх промов у зборів, що його знають, не викликав. Це був, так би мовити, виняток, що тільки підтвердив «правило», що ним треба характеризувати членство дивізійників в Чикаго на цих зборах, а саме: діловитість і дисципліна а не «балакання». Тому і вибір нового складу органів управління, кандидатів до яких підготувала номінаційна комісія, керуючись принципом фаховості, працездібності та охоти і можливих індивідуальних обставин кандидата, пройшов однодушно і одноголосно.

До управи увійшли: Б. Кашуба — голова, Р. Ременюк — 1-й заст., С. Стрільчук — 2-й заст., М. Дрогомирецький — 1-й секретар, М. Воробець — 2-й секретар, Ф. Колодчин — зв'язковий Сер. Південь, Г. Дронь — зв'язковий Далекий Південь, М. Марчук — скарбник, Мирослав Павлюк — організаційний, І. Падак — імпрезовий, В. Чорняк — Хорунжий прапора, інж. А. Гарасовський. прес. референт, П. Гуцул — реф. Сус. Опіки, пані О. Ковальська — жіноча реф; Контрольна комісія: Т. Чума — голова, д-р Р. Ковальський, д-р А. Фаріон — члени; М. Филипович, З. Мандибур, С. Ільницький, П. Бубнів — вільні члени.

Поважне й живе заінтересовання викликало питання підготовки ювілейних святкувань. Збори висловили про-

Як що ви заїжджаєте до Чикаго
і околиць, то пам'ятайте,
що

Загально відома українська пекарня
в Чикаго

LIDIA BAKERY

Власник ПЕТРО ПЕТРУШЕВСЬКИЙ

Знамените печиво ЛІДІЇ
можна набути в крамницях:

2219 W. Potomac Tel.: HU 6-3844

1957 W. Superior Tel.: HI 1-1677

3206 W. Division Tel.: HU 9-6575

2616 W. Division Tel.: AL 2-2648

2216 W. Chicago Ave. Tel.: BR 8-8472

відні напрямні, доручивши детальне встановлення й виконання програми новій управі. Особливої уваги заслуговує рішення зборів перевидати комплект рімінської «Оси» та інших матеріалів дивізійної історії. Для того вибрано редакційну комісію на чолі з Б. Кашубою й Л. Рихтицьким з правом дальшої кооптації. При тому дуже солідно поставились збори до питання про упорядкування архіву й експонатів дивізії, що лежать в місцевому Українському Національному музею в Чикаго. Збори постановили активізувати цю справу і для того прийнято ухвалу про створення спеціальної архівної комісії.

Так головні точки порядку денного добігали до кінця, коли пані з Жіночої секції станиці прислали штафету, що канапки можуть посохнути на столах, а з ними «пальна зброя» чекає на «войну». Збори кінчилися і розпочалася товариська вечірка в іншому помешканні і під іншою командою фахівця від такої баталії побр. Л. Кузика. Столи заставлено не лиш канапками, а й гойними «питтями». Полились промови, спогади, жарти з теми про те, що було перед 20 роками. Створилась та щира й родинна атмосфера, що може так захоплююче проявляється тільки між вояцьким побратимством. Співались і пісні і в них згадалась ціла історія новітнього українського війська, від УСС-ів починаючи і на піснях УПА кінчаючи. Тож не диво, що спогадами ділилися не лише брати дивізійники, а й помолоділи в той вечір ветерани з старої війни.

Щедрими господарями вечера були пані О. Ковальська, Д. Городиська, В. Мандибур, З. Ковальська і Н. Кашуба. Капельмайстром тієї ж вже трохі розбурханої стихії було, як вже сказано обрано побратима Л. Кузика. Він сумлінно сам входив в настрій братії і нею намагався керувати, піддаючи теми. Помагав йому та імпровізованому хорова і побр. Рихтицький своїми мистецькими здібностями не лише в літературі. Та не завжди їм таланило покрити і привести до тиші поодиноких побратимів, що своїми репліками чи своїми сусідськими розмовами перешкоджали оповідачам спогадів про колишнє геройство або про непереможний гумор, що мав місце і за гарячої війни. Та винахідливий «генерал» Кашуба, як його тією рангою наділив Рихтицький, і тут опанував ситуацію. На його внесок прийнято постанови платити «гривну» в сумі одного долара за всяку перешкоду під час промов чи оповідань. І хоч сам він попався під ту кару в дуже скорім часі, але таки зробив ще одне добре й шляхетне діло. Під кінець вечера в той спосіб зібрано 52 долари, а один «немастний» заплатив останні 50 центів до тієї каси. Всю суму за загальної згоди було подаровано присутньому на зборах і вечірці дивізійникові інвалідові, яким опікується станиця. Цей вчинок, так несподіваний, до глибини душі зворушив цього героя і дуже подобався вояцькому серцю всіх присутніх, що привітали його рясними оплесками.

Таким шляхетним вчинком кінчалася та вечірка на честь і славу дивізійників в Чикаго.

Ант. Кущинський

З ЖИТТЯ СТАНИЦІ Б-ва В ТРЕНТОНІ

Дня 20-го липня ц. р. Станиця Б-ва кол. Вояків 1 УД УНА влаштувала Свято 20-ліття створення Дивізії, що було рівночасно получене з 19-літтям бою під Бородами.

О годині 7.30 вечером в Українській Кат. Церкві св. Йосафата в Трентоні всец. о. парох Т. Атаманюк в сослуженні о. Й. Атаманюка відправив Панахиду за погибших вояків 1 УД УНА, які впали в бою під Бородами. В Панахиді взяли участь члени Станиці з прапором, як також юнацтво СУМА з прапором. Були також присутні делегати місцевого відділу ООЧСУ, станиці Пласту та студентської громади. На Панахиді і в дальшому святі був присутній Головнокомандуючий УНА п. ген. П. Шандрук, який до речі не оминув ані одного свята чи імпрези нашої Станиці. Пан ген. П. Шандрук все цікавиться працею Станиці за що членство Станиці горде і рівночасно вдячне.

По Панахиді всі перейшли до Церковної аудиторії де голова Станиці п. В. Дубик мав приготований до висвіт-

лення фото-монтаж. В короткому вступному слові п. М. Головачак подав історію та ціль створення дивізії з точки зору самого вояцтва дивізії з перед 20-ти років.

Фото-монтаж висвітлював п. Б. Дубик, а пояснення подавав п. М. Головачак. Фото-монтаж зробив на присутніх дуже гарне враження, як своїм змістом так і працею над його змонтуванням, хоча на залі була гаряч то здавалося, що присутні перестали і дихати і тільки було чути слова пояснення. По закінченню всі розійшлися в гарному настрою.

На слідуєчий день члени Станиці розпродавали видання Б-ва. Станиця наша хоч числом невелика, але своєю працею здобула собі признання, як у трентонській громаді так і в нашому Братстві.

Присутній

ВІДЗНАЧЕННЯ 20-РІЧЧЯ СТВОРЕННЯ ДИВІЗІЇ ТА 8-ий КРАЙОВИЙ З'їзд Б-ва В ЗДА

У днях 31 серпня, 1-го і 2-го вересня 1963 р. відбувся на оселі ім. О. Ольжича, в Лігайтоні, 8-ий Крайовий З'їзд Братства кол. Вояків 1 УД УНА. Нарадами, що їх відкрив голова КУ п. Любомир Білик, провадила Президія очолена сотн. Мирославом Мартинцем. Приявних членів-делегатів було 67. Після дискусії і уділенню абсолюторії уступаючій Управі, вибрано нову Управу. На початку свого з'їзду дивізійники привітали приявних на з'їзді генералів: П. Шандрука, П. Дяченка і В. Герасименка.

Вибрано нову управу у такому складі: Ігор Чмола — голова, Любомир Білик — заступ. голови, Атанас Кобрин — секретар і хорунжий, Зенон Коновка — скарбник; члени управи: Ол. Грабар, інж. Мих. Ліщинський, Богдан Кашуба, Ярослав Колодій, Мих. Бурчак, Осип Стеткевич, Мих. Головачак, Любомир Рихтицький, Мих. Филипович та Семен Кріслатий. Головою Контрольної комісії вибрано сотн. Мирослава Мартинця, а Товариський Суд очолив Степан Стрільчук.

З'їзд схвалив відповідні резолюції та вислано окремий привіт одному з найстарших українських генералів, ген. Олександрові Загородському, який перебуває в лікарні після важкої операції та ампутації правої ноги.

УКРАЇНСЬКА КООПЕРАТИВА «НОВА ФОРТУНА»

висилає посилки до всіх країн світу через свій новокуплений відділ в Лондоні.

На складі: великий вибір матеріалів, готових одягів, кап, курток на футрі і т. п. Висилаємо також дешеві харчеві пачки з власної гуртівні.

До одягових пачок можна додати чоколаду, зернисту каву, цукорки та мило. Дасмо великий опуст від всіх пачок замовлених до кінця грудня 1963 року.

Адреса нашого висилкового відділу:

FREGATA (MERCHANTS) LTD., 1, Heathfield Street,
off Portland Road,
London, W. 11., Great Britain.

Наступного дня відбулося відзначення 20-річчя постанови 1 УД УНА. Прибуло на ту імпрезу понад 1000 осіб, дивізійники і їх родини та гості. Ранком учасники оглянули «Нову Швейцарію», а о год. 11.30 відбувся Апель кол. вояків 1 УД УНА, а звіт Головнокомандувачеві Української Національної Армії, генерального штабу ген.-полк. П. Шандрукові склав службовий старшина Любомир Білик, після чого дивізійники військовим маршем прибули на Польову Службу Божу і Панахиду по поляглих членах Дивізії.

Службу Божу відправив кол. капелян 1 УД УНА о. Богдан Левицький в асисті 4 інших священиків та при співучасті о. шамбеляна Степана Тиханського. Панахиду відслужив у сослуженні кількох священиків о. шамбелян Тиханський. Зворушливу і дуже гарну промову виголосив о. Т. Бариляк.

О год. 14-тій відбувся ювілейний бенкет у штертє виповненій залі оселі. Поміж священиками був о. Дашо та багато колишніх учасників Визвольних змагань. Бенкет, що його відкрив голова Ділового Комітету інж. В. Заброцький розпочався молитвою та благословенням божих дарів, що його довершив о. шамбелян Тиханський, а закінчився короткою молитвою, яку провів священик УПЦ о. Євген Несторович. Майстром церемонії був д-р Юрій Кушнір.

Головну промову виголосив ген. П. Шандрук. Коротку промову і привіт виголосив о. шамб. Тиханський гол. предсідник «Провидіння», а Ст. Спринський від УККА. Привіти склали: сотн. д-р Іван Козак від ГУ ОБВУА, інж. Іван Скіра від ГУ Б-ва, п. Микола Грицковян від ГУ Т-ва б. Вояків УПА ім. ген.-хор. Т. Чупринки, Юрій Ференцович, колись наймолодший вояк Дивізії від Крайової Пластової Старшини, І. Поритко, голова ГУ Б-ва УСС вітав з'їзд попереднього дня. Тостмайстер висловив численні письмові привіти, а інж. В. Заброцький відчитав благословення-привіт З'їздові від Високопреосвященного Митрополита Кир Амвросія. Приявні всі промови і привіти сприймали грімкими оплесками.

Вечером був виступ «Веселого Львова» в якому взяли участь наші артисти: Ірена і Юрій Лаврівські, Я. Пінот-Рудакевич, Марія і Олег Лисяки та Шарко, при фортепіановому супроводі п-і Л. Бульби. Перед їхнім виступом промовляв інж. М. Ліщинський. У програму входили пісні та рецитації на військові теми, передусім з життя дивізійників.

На окрему увагу заслуговують знамениті карикатури з дивізійного життя Е. Загачевського, з яких варто видати альбом.

Вночі зі суботи на неділю та з неділі на понеділок відбувалися забави з танцями, аранжерами яких були пп. Мирослав Фрончак і Богдан Скасків. Декорацію приміщень зладив Любомир Рихтицький. Під час З'їзду була відкрита виставка експонатів музейного архіву Б-ва і виставка видань Б-ва.

В понеділок, 2 вересня, були товариські гутірки та від'їзд учасників З'їзду, що залишив у них милий спогад. З'їзд був добре zorganizований, до чого крім Ділового Комітету, спричинилася також Управа оселі та пані, що завідували кухнею.

ПРОМОВА ГЕН. ШАНДРУКА НА З'ІЗДІ Б-ВА В ЛІГАЙТОНІ

Вітаю присутніх тут на цьому величавому бенкеті Вельмипревелебного о. монсенсьйора, Превелебного отця пароха Лігайтону Левицького, Предостойних Пан-Отців, панів Генералів, всіх вояків ріжних наших Армій та формацій і всіх громадян, що прибули сюди для вшанування великого нашого свята — 20-річчя заснування 1 УД, зокрема вітаю Членів Братства і Крайову Управу на цьому терені, що водночас відбувають свій 8. Крайовий З'їзд.

Зобов'язаний своєю приналежністю до Братства, як почесний його член, та через свою пов'язаність в найкритичніший час в минулому зі славною великою бойовою одиницею УНА, якою є 1 УД, я дозволяю собі забрати слово для піднесення одного з найважливіших питань в житті

суспільства а зокрема вояцтва, свідомих своїх обов'язків перед нашою Батьківщиною та народом у взаємних відношеннях — одного до другого.

Тим питанням є справа суспільної та індивідуальної моралі.

Мораль то є вартість духового порядку і для докладного окреслення її нема аксіомативних норм.

Звичайно, я не маю на меті кого-будь поучувати, бо ж не може бути сумніву, що кождий з нас сам добре знає, що то є мораль, я хотів би лише подекуди пригадати значення моралі.

А присутніх тут Пан-Отців перепрошую, що дозволяю собі дещо інсертувати до сфери їхньої компетенції.

Поняття моралі є універсальним правом, на якому триматися повинно б все життя людства і людини. Воно служить пов'язуючим елементом життя нації та держави. Існують винятки — існують державні репрезентації, що для них закони вселюдської моралі не є зобов'язуючими. Є в кождім суспільстві й поодинокі люди, що засади їхньої моралі базуються на тезі «якщо ти не поділяєш моєї опінії, то тим гірше для тебе». В одному і другому випадку назовімо їх моральними шахраями. Вони прагнуть лише одного — щоб все йшло так як їм вигідно, щоб бути верховодами, мати ілюзоричну владу, бо «ціль виправдує засоби».

Мабуть основним від тисячоліть законом вселюдської моралі є декалог. Хоч він був даний Богом вибраному народові, але через його універсальну глибокість і беззастережну правду прийняв його і християнський світ. Найбільший пророк світу і людства Ісус Христос доповнив його наукою і правдою про любов до Бога і ближнього. Декалог як відомо в перших 4 заповідях, що звичайно є вміщені на одній половині скрижалів, вчить про обов'язок віри в єдиного Бога, 6 заповідей уміщених на другій половині скрижалів вчать про повинності людини відносно свого ближнього. Як доводить філософія, а в тім спеціально філософічна пропедевтика, що займаються глибоким перестудіюванням тез десяти заповідей і Христової правди про любов, як доводить теж практика людського життя, основною правдою заповідей є 9-та, що наказує «не свідчи ложно проти свого ближнього» — тому мабуть основною, бо найлегше і найбільше її переступаємо. Але людина є складена духово з двох протилежних первнів, які взаємно себе проявляють, і в діяльності людини не все йде по шляху так би мовити позитивної моралі. Прояви того стану бачимо скрізь і завжди й мабуть не натягненим і безпідставним буде твердження, що первні зла на жаль часто святкують свою перемогу над добром.

Цей вступ про мораль є для того, щоб яскравіше підкреслити високу позитивну моральність вояцтва 1 УД.

Нікому в дивізії поза кількома старшими вояками, як майор д-р Л. Макарушка, полковник Б. Барвинський, сотн. В. Заброцький, полковник М. Ліщинський, сотн. Л. Карпинець та кілька інших, не знаючий, я їхав до дивізії з почуттям непевності і навіть остороги, мимом того, що в першій мірі професор В. Кубійович запевняв мене, про повну лояльність вояцтва. Хоч я вже був запізнався з тими морально-політичними, скажімо патріотичними настроями, які захопили галицьке молодше покоління на вістку про проголошення формування дивізії, а саме: шукання духової апробати для вступу до дивізії, виявлення національно-політичних почувань у формі виступів з нашим національним прапором в осередках покликання до неї, співання національного гімну, патріотичні слога-ни-написи на залізничних возах при транспортуванні добровольців, віра в те, що українському представництву пощастить остаточно вибороти політичні концесії й компенсації, нарешті майже 5-ти кратне в кількості зголошення добровольців до дивізії — то, можливо, що не всі тут охоплені, позитивні вартості психологічного характеру, які промовляли до мого сумління й будили надію, що з боку вояцтва буде повна допомога при виконанні дорученого мені завдання.

Битва дивізії під Бородами не вплинула на мораль ані вояцтва, ані на мораль тих, що поновно заповнили ряди

дивізії. Їй це останнє було новим доказом як глибоко була пройнята українська молодь почуттям патріотизму. А чи ж патріотизм не є виявом морального наказу?

Потім прийшло мое безпосереднє зазнайомлення з дивізією, головним чином з тими українськими старшинами, що стояли так би мовити в її політичній і духовій провіді. Від них я мав повне попертя і запевнення повної лояльності.

Уважаючи своїм нормальним обов'язком морально підтримати вояцтво в тім найкритичнішім моменті історії дивізії, коли кожному її воякові ясным було, що приходить кінець війни і що тому доля кожного з них знаходиться в глибокій політичній темряві, я відвідав перші бойові лінії фронту... Мабуть те, що я побачив і глибоко відчув, привело до цілком протилежного — вліплені, коли буде вільно так висловитися, в мене очі вояків, повні трагічного але беззастережного довір'я, їхні навіть радісні відповіді на мої запитання, бо відповіді вже своєму старшому командирові, піднесли власне мого духа, мою мораль. Адже ж і я людина і я потребував моральної підтримки. Прошу собі уявити мое положення, якщо б я був спіткався з виявами хоч би зрезигнованої байдужности, з наріканнями. Повний після тих відвідин фронту — до речі і прекрасно утриманих нашими дивізійними пан-отцями могиł згинувших на фронті вояків — я вже був повний віри в те, що кожний мій наказ буде беззастережно виконаний, я намагався без вагання впровадити в життя мої плани. І зробив те, що можна було зробити і з чим став тоді стою й тепер та завжди до відповіді та відповідальности перед громадянством і історією. Отже, не моя в тім заслуга а заслуга людини-вояка, кожного окремого вояка і дивізії в цілому. Про це я цілком ясно говорив скрізь і завжди, коли Дивізія «ен массе» урятована і ми з вами ось тут святкуємо 20-ліття її заснування.

А нав'язуючи до згадуваної вище заповіді Божої, хотів би ще підкреслити, що в моїх взаєминах з провідними вояками Братства 1 УД, з рядовими її вояками я ніколи не почув взаємного між ними осуджування, яких-будь взаємних нарікань, інтригувань. Під тим поглядом мораль вояцтва і вселюдська, стверджую, не була порушена. Я з того завжди радів. А ще й тому, що в своєму тяжкому, а всеж барвистому житті я всього зазнав — радостей і горя. В мене в пам'яті, коли ходить про командування оди-

ницями і формаціями в хвилях небезпеки, завжди була наша історична традиційна постава української маси «твоя голова за наші голови». Дай Боже, щоб до цієї аморальної тези у нас ніколи не повернулося.

Тепер, коли герої-вояки 1 УД — а не забуваймо й героїв-вояків 2 дивізії, героїв-вояків-дітей з протилетунських відділів, всіх взагалі вояків УНА — а мені й лише мені прислужує право надати їм назву героїв, коли ті герої-вояки, що об'єднані в Братстві, пам'ятають про вояцьку мораль, то нехай же знають, що та мораль є найвищим виявом Божеської для людини ласки. І нехай же вояки пам'ятають, що можливости справдження патріотизму і моралі можуть несподівано надійти.

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ СТАНИЦІ В ЕДМОНТОНІ

Річні загальні збори станиці Б-ва кол. вояків 1 УД УНА відбулися 24-го лютого в залі УНДому. Збори перевела президія в складі: інж. Ю. Чернодоля — голова і М. Блавацький — секретар. Звіти з минулорічної діяльності станиці склав о. д-р Е. Камінський, секретар М. Кучер і скарбник Я. Цвікілевич. Вони в своїх звітах ствердили, що наша станиця здобула собі за три роки свого існування на терені Едмонтону відповідне місце серед українських організацій. Управа співпрацювала з усіма організаціями, які входили до місцевого КУК. Кольпортувала комбатантські журнали і брала чинну участь в різних святах на терені Едмонтону. Станиця начислювала 80 членів. Звіти викликали коротку дискусію, після того на внесок заступника колови Контрольної комісії п. П. Новосада уділено уступаючій управі абсолюторію. Вибрано нову управу в такому складі: Голова — о. д-р Е. Камінський, секретар — М. Кучер, члени Б. Небожук, С. Максимюк, адвокат П. Саварин і П. Новосад. Контрольна комісія: інж. Ю. Чернодоля — голова, члени: В. Мацьків і М. Блавацький. Товариський суд: З. Прокоп, Д. Радіо і Я. Бабій.

По виборі нової управи розвинулася жива дискусія над дальшою працею у цьому році. Головною проблемою було урядження святкування 20-ліття постановня дивізії. Рішено відзначити ювілейні святкування з'їздом дивізійників західної Канади в днях 12 і 13 жовтня і посвяченням станичного прапора в місяці травні.

М. Кучер

ВОЯЦЬКИЙ З'ЇЗД В РОЧДЕЙЛЮ

28. 9. ц. р. в Рочдейлю відбувся величавий Вояцький З'їзд, відзначаючи 20-ліття постановня 1-ої УД УНА. Свято відкрив голова ООБУ на Англію сот. Білий-Карпинець. Особисто З'їзд вітали о. А. Бабій, Ф. Кордуба і д-р С. Фостун. Письмові привіти відчитував інж. Т. Кудлик, яких було дуже багато від наших генералів і від громадських організацій. Від англійців З'їзд вітав мр. Джон Бровн (АУТ-во), а письмові привіти надіслали: член англійського парламенту Джек Мак Канн, син англійського прем'єр міністра Мавріс Мекміллен із дружиною, посадник міста Ольдгаму Дж. Бродбері й інші.

Слідувала доповідь д-р С. Фостуна, оцінююча постановня 1 УД УНА з перспективи минулих 20 років. Доповідь в англійській мові виголосив радник Джон Фокс, бувший майор англійської армії, який ствердив, що Дивізія не дала по військах західних альянтів ані одного пострілу. Кінчаючи свою доповідь майор відмітив, що сьогодні, коли вже минуло 20 років українці продовжують боротьбу проти Москви за своє визволення. Я був їхнім великим приятелем від самого початку, — заявив він, — і зараз твердо вірю в те, що прийде той радісний день, коли вони повернуться на свої увільнені від московського окупанта землі.

Депо пізніше, коли посадник міста Рочдейлю з дружиною в присутності посадників міста Бері, давав прийняття для членів ГУ та запрошених гостей, зв'язковий між українцями і англійцями п. М. Музика, з нагоди 70-ліття майора Д. Фокса, вручив йому, як почесному членові ОбВУ, подарунок від місцевої української громади «Історію України» о. І. Нагаєвського.

Програма мистецької частини З'їзду була досить різно-

ПОЖЕРТВИ НА ПРЕСОВИЙ ФОНД «ВІСТЕЙ»

Замість квітів на могилу бл. п. полк. Михайла Олексієвича Деркача, земляка і друга, складаю 5 дол. на пресовий фонд «Вістей» ген. Павло Шандрук.

Станиця Б-ва в Клівленді збрала 45.50 доларів на пресові листи 55 і 56, що її перевів п. Григорій Кріслатий. Жертвували: по 2 дол.: Г. Кріслатий, С. Кріслатий, Й. Опалюк; по 1 дол.: Ю. Коцюмбас, І. Стадник, Й. Химяк, О. Чубатий, В. Мацяк, Й. Терколя, А. Вільшанський, В. Ільчишин, Т. Максимів, В. Столяр, М. Бедзик, Т. Янчак, Д. Деркач, Л. Кусяка, Т. Цішкевич, І. Іваскевич, Л. Михайлевич, С. Гурко, В. Конацький, Р. Почтар, Ю. Монастирський, В. Кордуба, М. Василюшин, М. Гамуляк, С. Савчак, В. Крутиголова, Р. Полатайко, Д. Струсь, Р. Возняк, д-р Павлишин, Д. Мозіль, М. Дармохвал, Т. Гайчук, В. Корлятович, М. Бак; 2 дол.: М. Медвідь; по 0.50 дол.: Г. Періг, д-р Сушків, М. Бабій, М. Чейниш, А. Мартинців.

КУ Б-ва ЗДА — 50 дол.; Станиця Б-ва Торонто — 25 дол.; Дмитро Герчанівський — 15 дол.; Р. Дражньовський — 2.60 дол.; А. Гуль — 2.20 дол.; Любомир Білик — 0.60 дол.

ОбВУА — 5 фунтів; Ф. Стефаниця — 10 шіл.; П. Горбань — 8 шіл.; А. Ілечко — 6 шіл.

Інж. Барабаш — 500 пезетів.

Редколегія «Вістей» складає всім жертводавцям щирю і глибоку подяку за свої пожертви і має велику надію, що кол. дивізійники, які є об'єднані в Братстві, як також і поза Братством, та всі кол. українські вояки й надалі морально та матеріально підтримуватимуть журнал «Вісті».

Редколегія журналу «Вістей»

манітною. Манчестерський хор «Гомін» під кер. проф. Я. Гордія з великим розмахом відспівав кілька пісень, а лондонський танцювальний ансамбль «Лиман» під кер. п. М. Ткачука виконав чотири народні танки. Загальні симпатії і зацікавлення викликала поява на сцені тріо — пп. Я Бабуняка та братів-валійців В. і Г. Джонсів. Під фортепіановий супровід п. Я. Бабуняк відспівав жартівливу українську пісню «Ой скажіть добрі люди», а один із валійців добірною українською мовою виконав кілька українських пісень.

На сцені з'являється знову п. Бабуняк у супроводі другого молоденького бандуриста І. Чуба з яким проспівав дует «Ой там на горі, там жінці жнуть».

П. Татарин з великим динамізмом продеклямував вірш «Вірю».

Після мистецької частини відбулася танцювальна частина. Дві оркестри грали напричуд добре, а сольоспіви пп. О. Пицька і Я. Бабуняка додавали загальній атмосфері ще більшої інтимності, заохочуючи до танців усе нові й нові пари.

Кульмінаційним пунктом забави був вибір королеви краси. Королевою була панна Данута Чуба.

ВОЯЦЬКИЙ З'ЇЗД З НАГОДИ ОСНОВАННЯ 1 УД В НОТТІНГґАМІ

На з'їзд з'їхалося багато дивізійників. Перша частина з'їзду відбулася в парку. З Лондону приїхали члени ГУ. Після короткого пошукування за знайомими бувши дивізійники стають у три лави до звіту. Пан П. Кіщук здає звіт сот. М. Карпинцю, після якого дивізійники відгукуються вояцьким привітом «Слава!» Так як колись, так і тепер, станули перед імпровізованим вівтарем бувши вояки і в щирій молитві вислухали молебень, що його відправив б. старшина УСС о. Паславський, в асисті о. д-ра Музички і о. д-ра Михальського. Ця частина закінчилася дефілядою, яку відбирали наші священики та представники ГУ.

Друга частина відбулася в новозбудованій українській залі, й розпочалася зачитанням вояцької присяги, а збірний хор з Ноттінґаму, Лестеру і Дарбі пригадав б. воякам дивізії її пісню «Дивізіє, гей рідна мати». У наступному слові п. П. Кіщук привітавши присутніх, передав привіт всім дивізійникам розкритим по цілому світі. Після вступного слова пп. П. Кіщук і К. Роснецький перевели апель поляглих.

Головну і ядерну промову виголосив п. Р. Старосольський. Пані О. Роснецька прекрасно передала «Молитву матері», викликаючи глибокі емоціональні почування у всіх слухачів. Сотн. Карпинець у своєму слові підкреслив почесне завдання вояка, який, ризикуючи життям бореться збройно за свій нарід.

Пан О. Пицько при аккомпаньменті фортепіану, проспівав кілька пісень, а струнна оркестра наших сумівців під керівництвом п. Р. Скаліша збагатила програму.

Під кінець з'їзду присутні на залі, разом з хором, проспівали декілька дивізійних пісень. Після мистецької програми відбулася забава з танцями.

ОБРАЛИ НОВУ КРАЙОВУ УПРАВУ БРАТСТВА КОЛИШНІХ ВОЯКІВ 1 УД УНА

В суботу, 6 липня 1963 р. на оселі «Зелений гай» біля Кесвіку, Онт., відбулися чергові загальні делегатські збори для обрання нових центральних органів Братства кол. вояків 1 УД УНА на Канаду. У результаті нарад склад нової Крайової Управи Братства виглядає так: почесний голова на Канаду полк. П. Силенко, голова — д-р М. Малецький, 1 заст. — сот. М. Бригідир, дальші заступники — кожночасний голова станиці в Монреалі, Вінніпезі та Едмонтоні, секретар — пор. В. Гузар, фін. секретар — В. Верига, реф. молоді — пор. А. Коморовський, реф. суспіл. опіки — пор. Б. Кальба, члени управи — майор Б. Підгайний, сот. С. Гуляк і О. Войтів. Контрольна Комісія: В. Палієнко, Р. Колісник і М. Мельник. Товариський Суд: О. Загорода, Л. Рудницький і М. Терентяк.

У з'їзді взяли участь делегати — гості з Крайової Управи Братства кол. вояків 1 УД з США.

Ділимося сумною вісткою, що в Чикаго 19-го серпня помер ген.-хор. генерального штабу військ УНР

бл. п. ВАСИЛЬ ЧАБАНІВСЬКИЙ

Народжений 1887 року на Полтавщині. Закінчив військово-школу у Тифлісі в 1910 році й Академію Генерального штабу в Петербурзі 1917 року. В 1918 році перейшов на службу до Української Армії — Найперше в штабі 6-го Полтавського Корпусу. В 1919 році займав становище першого генерал-квартирмейстра штабу Запорізької Групи і від серпня 1920 року був начальником штабу 5-ої Херсонської Дивізії. На еміграції в ЗДА брав чинну участь у комбатантському життю.

З глибоким сумом повідомляємо, що 5-го вересня 1963 р. в Лос Анджелес помер після довгої і тяжкої хвороби полковник Армії УНР

бл. п. МИХАЙЛО ДЕРКАЧ

Похорон відбувся о год. 12-й на Голівудському цвинтарі. Народжений в червні 1882 р. в Лубні на Полтавщині. В Армії УНР належав до складу 3-ої Залізної дивізії. Від осіні 1920 року до 1944 року перебував на еміграції в Польщі. В 1949 році виїхав до ЗДА.

Ділимося сумною вісткою, що дня 25-го травня 1963 року в Торонто відійшов у вічність на 72-му році життя

бл. п. Д-Р ЮРІЙ ДЯКУНЧАК

Голова Головної Управи УСГ, б. адвокат і учасник Визвольних Змагань, поручник УГА, визначний суспільно-громадський діяч на Рідних Землях і на чужині.

Похоронений на цвинтарі Проспект у Торонті в дні 28. травня 1963 року.

11 липня 1963 р. померла у Львові

бл. п. Д-Р ОЛЕНА СТЕПАНІВ-ДАШКЕВИЧЕВА

кол. хорунжий УСС, четар УГА, відзначена медалею хоробрости, бувши учителька гімназії Сестер Василіянок у Львові. Покійна перебувала 6½ року на засланні у таборі у Воркуті.

В середу, 8 травня 1963 р. згасло молоде життя... Шлях був недовгий, але тернистий.

бл. п. ДАМ'ЯН ІРИНЕЙ САПРУН

Народжений 16 вересня 1925 р. в Дрогобичі, в сім'ї священика-катехита о. Северина Сапруна, відомого музиколога та організатора хорів. Зі шкільної лавки, зараз по maturі голоситься у 1943 р. до дивізії «Галичина». Під час боїв під Бородами, попадає він у советський полон. Починається страждальний шлях життя бранця-каторжанина (перебував у Миколасві, Воркуті, Полярному Сибірі, Сахаліні і Новосибірську). Перебув один місяць в келії засуджених на смерть і тільки його неповнолітність охоронила його від смерті. Після 17-ти років перебування в полярно-сибірських таборах, дістається він на волю і вертається до Львова, де вижидає дозволу на виїзд до Відня до своєї матері. Завдяки наполегливим старанням матері, згл. інтервенції президента Австрії д-р Адольфа Шерфа 24-го лютого 1961 року приїжджає він до Відня. Але довгі каторжні перебування в московських таборах відбилися на його здоров'ю. Не довго він тішився свободним життям на Заході, бо 8 травня 1963 р. згасло його життя. Дня 21 травня 1963 р. похоронив його товариш по зброї, парох Відня о. д-р Орест Купранець в приявності численної громади.

ВІЧНА ЇМ ПАМ'ЯТЬ!

ALIMEX

ВИСИЛКА ПАКУНКІВ ДО СХІДНІХ ДЕРЖАВ

■ зовсім без мита для одержувача	ПОЛЬЩА
■ за потвердженням одержання посилок	СССР
■ також грошові перекази	ЧСР
■ на доляровій базі для закупу товарів	УГОРЩИНА
■ (за винятком СССР)	РУМУНІЯ

через уповноважену німецьку спеціальну фірму,
яка втішається повним довір'ям харитативних
і державних установ:

ALIMEX — G.m.b.H. München 2, Neuhauserstr. 34/V,
oder München 33, Postfach 140
Tel.: 55 06 41

Якщо ви зажадаєте від нас безплатних проспектів, то
просимо назвати бажану країну і покликатись на ого-
лошення «Вістей».

ФІРМА ВЕДЕ ЛИСТУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ.

Українсько-Американське Подорожнє Бюро

— TRAVEL AGENCY —

«ДО ВСІХ КРАЇН СВІТУ»

«ПЕРШЕ ЛІЦЕНСІЙОВАНЕ УКРАЇНСЬКО-АМЕРИКАНСЬКЕ
ПОДОРОЖНЄ БЮРО»

— В ШІКАГО —

У А П БЮРО.

РЕЗЕРВУЄ І ПРОДАЄ КВИТКИ:

залізничні, автобусові, корабельні, летунські,
на всі лінії, в Америці і закордоном.

Дає інформації і поради в справах еміграції

до ЗДА, зокрема тим усім українцям Чикаго і околиці, що мають ще
в Європі свояків, приятелів, знайомих, яким хотіли би прийти з до-
помогою і уможливити еміграцію до ЗДА.

Бюро полагоджує теж всі транспортні справи новим емігрантам.

По інформації звертайтеся до братів
ВОЛОДИМИР І ПАВЛО РИЖЕВСЬКИЙ.

Зайдіть або пишіть на адреси:

Головне бюро.
3441 W. NORTH AVE.
CHICAGO 22, III, U.S.A.
Телефон: EV. 4-25 25.

Філія.
2101 W. CHICAGO AVE.
CHICAGO 22, III, U.S.A.
Телефон: AR 6-76 24.

Години праці.

Кожного дня від години 10-ї до 8-ї вечером.
Субота від години 9-ї рано до 6-ї вечером.

ВІСТІ

Орган Військово-політичної
думки
Крайової Управи кол. вояків
1 УД УНА в Німеччині

УКРАЇНСЬКИЙ ВІЙСЬКОВИЙ ЖУРНАЛ

Редагує:

Редакційна Колегія

Статті, підписані прізвисьм чи
ініціалами автора, не завжди від-
повідають поглядам Редакції.

Редакція застерігає собі право
скорочувати статті і правити мову.

Всі розрахунки слати до пред-
ставників:

Австралія:

Mr. S. Dubrownij, 51 Belmore
Ave, Belmore, N. S. W.

Австрія, Бельгія і Німеччина:

Wolodymyr Steczyszyn,
München 8, Ayingerstr. 25/2 links.

Англія:

K. Rosneckyj, 89 Bannerman Rd.,
Bulwell - Nottingham.

Аргентина: Братство к. в. 1 УД,

Fraternidad de los ex-comb. de
la 1 UD, Curapalique 760,
Buenos Aires.

Бразилія:

Mr. Bohdan Bilynskij, rua Piaui
205-3, Sao Paulo, Brasil.

Франція:

V. Malynovytch, 47 Av. Valioud
47 «Le Brevent» SAINTE-FOY-
les LYON/Rhone, France.

Канада:

Wolodymyr Steczyszyn,
München 8, Ayingerstr. 25/II 1.

США:

Mr. Bohdan Kaszuba, 2451 W.
Rice St., Chicago 22, III.

Туреччина:

Sot. Mikola Zabello, Istanbul,
Beyoglu Posta Kutusu 224, Turkei

Адреса Редакції і Адміністрації:

Wolodymyr Steczyszyn
8 München 8,
Ayingerstr. 25/II
Bundesrepublik Deutschland

Diese Zeitschrift erscheint Dank der
freiwilligen Geldspenden ehemaliger
ukrainischen Soldaten

Друковано в друкарні:

Druckgenossenschaft „CICERO“ e.G.m.b.H.
München 8, Zeppelinstrasse 67.

Ціна на журнал за одне число:

Австрія	— 5.00 шил.
Австралія	— 0.20 шил.
Англія	— 0.15 шил.
Аргентина	— 10 пезо.
Бельгія	— 10 бфр.
Франція	— 1.00 фр.
Німеччина	— 0.90 нм.
США і Канада	— 60 центів.

PREIS IN DEUTSCHLAND

0.90 DM.